

SUOMEN LAS-
TEN KIITOS
Ruotsille

Alkulause

Tällä hetkellä emme vielä voi täysin arvioida sitä tavattoman suurta merkitystä, mikä suomalaisten lasten sodanaikaisella siirrolla Ruotsiin todella on. Jo toiminnan ulkonaiset puitteet ylittävät kaikki aikaisemmin tunnetut tämäntäpäiset humanitääriset avustustoimenpiteet. Lähes 40.000 lastamme on Ruotsissa saanut toisen kodin. Heidän pelkkä aineellinen huoltonsa nousee kymmeniin miljooniin markkoihin. Mutta vielä paljon enempi on se hellyyden ja rakkauden määrä, jota pienokaisemme ovat saaneet osakseen. Ja sitäkin enemmän — tulevaisuutta silmällä pitäen — merkitsevät ne vaikutteet, joita lapset ovat pitkällä matkallaan saaneet ja joille he lähivuosina ja vielä vuosikymmenten kuluttua rakentavat veljeskansojen välistä yhteisyyttä, todellista pohjoismaisuutta. Vuosien kuluessa voivat siirtovanhempien rakkauden ja huolenpidon osoitukset unohtua, mukaan saadut lahjat kuluvat ja vanhenevat. Mutta vaikutteet eivät häviä koskaan. Ne voivat siirtyä positiivisina opetuksina seuraavallekin polvelle. Vaikutteet eivät tule vierailta vieraille, mikä uhkaisi niiden pysyvyyttä, vaan kansojemme välinen yhteinen kulttuuripohja on takeena niiden elimellisestä kehitymisestä ja edelleen säilymisestä.

Tämä teos ei ole tarkoitettu Suomen lasten saaman avun tilinpäätökseksi. Lähes 4 vuoden aikana ovat he nauttineet Ruotsin vieraanvaraisuutta, joka vielä tällä hetkellä jatkuu. Olemme vain halunneet tapahtumain keskeltä tuoda esiin välittömiä vaikutelmia, pieniä kuvauksia suuresta kokonaisuudesta, kykenemättä luomaan kokonaiskäsitystä tästä lasten kansainvaelluksesta.

Toimituskunta kiittää Suomen lasten avustuskomitean johtavia toimihenkilöitä samoin kuin sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston johtoa niistä tiedoista ja siitä tuesta, jota se kirjaa toimittaessaan on saanut. Samalla se osoittaa kiitoksensa maamme virallisille edustajille ja niille Suomen lasten avustuskomitean johtohenkilöille, jotka ovat rikastuttaneet kirjan sisältöä lausunnoin ja lasten avustustoimintaa koskevin selostuksin.

Paisi näitä lausuntoja sekä paria kirjassa esiintyvää muistelmaa, joiden kirjoittajat tekstissä erikseen mainitaan, on maisteri *S i r k k a - L i i s a V i r t a m o* Finlandia Uutistoimiston pyynnöstä kirjoittanut tähän teokseen sisältyvät reportaashit, haastattelut ja kuvaukset, jotka ruotsalaisen aineiston osalta perustuvat hänen keväällä 1943 tarkoitusta varten Ruotsiin tekemänsä matkan aikana saatuihin vaikutelmiin.

Helsingissä, elokuussa 1943.

TOIMITUSKUNTA.

**MINISTERI
K.-A. FAGERHOLM:**

Siteet ovat lujittuneet

Vielä jylisee sodan ukkonen. Emme tiedä, millaisia vaiheita Suomen kansalla — ja sen lapsilla — on kestettävänä.

Vielä ei ole aika tehdä tilinpäätöstä Ruotsin Suomelle antamasta avusta viimeiskuluneina kovina vuosina. Sillä tämä apu ei ole vielä päätetty luku, se jatkuu joka päivä. Ei myöskään Suomen lasten Ruotsilta saama apu ole loppunut, ja siksi on mahdotonta vielä nyt laatia lopullista kokonaisselvitystä. Tuhansia suomalaisia lapsia on vielä Ruotsissa. Joka viikko viedään sairaita lapsiamme sinne saamaan lääkärin- ja sairaalahoitoa.

Kuitenkin on nyt katsottu sopivaksi ja toivottavaksi julkaista tämä Ruotsin Suomen lapsille antamaa apua esittelevä kuvaus- ja kuvakokoelma. Kokoelma on laadittu reportaashimuotoon, ja siinä on epäilemättä aukkoja, mutta tämän teoksen tarkoituksena ei olekaan korvata sitä yhtenäistä esitystä, joka ehkä joskus julkaistaan.

Nyt suomeksi ja ruotsiksi ilmestyvän teoksen tarkoituksena on palauttaa Suomen kansan mieleen se monissa eri muodoissa tapahtunut suurisuuntainen avustustoiminta, jota Ruotsi on suorittanut auttaakseen Suomen lapsia vaikean ajan yli, sekä esittää Ruotsin kansalle kiitokset sen tähän mennessä antamasta tuesta.

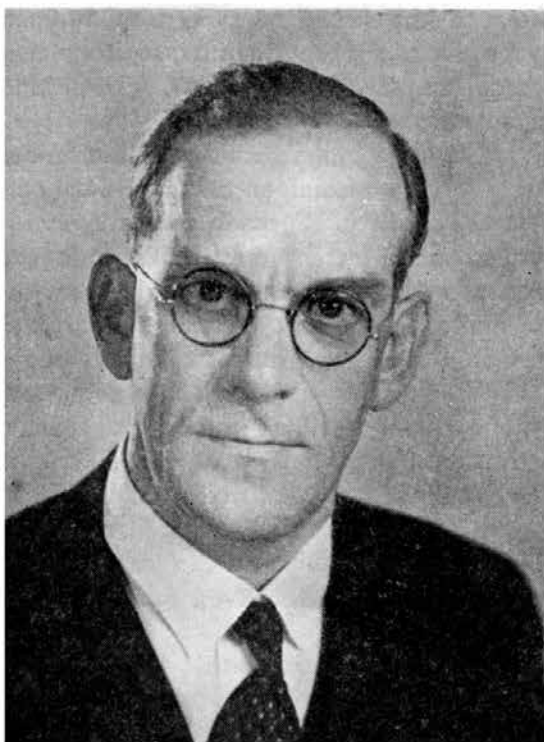
Meidän on mahdotonta esittää kiitostamme kaikille niille, jotka ovat kantaneet kortensa yhteiseen kekkoon. Melkein jokainen Ruotsin kansalainen on tavalla tai toisella ollut mukana auttamassa Suomea. Ajatus kohdistuu Suomen lasten avustuskomiteaan ja sen toimihenkilöihin, joilla on ollut kaikki lastensiirtoa koskevat langat käsissään. Minkä suunnattoman työn he ovatkaan suorittaneet. Ruotsalainen järjestykyky on viettänyt riemuvoittojaan. Missä avustuskomitean työ on loppunut, siellä ovat lääninkomiteat ja asiamiehet tarttuneet ohjaksiin. Ja ne monet tuhannet kodit, jotka lopuksi ovat ottaneet lapsemme huostaansa, antaneet heille rakastavaa hoitoa, lahjoittaneet heille hellyyttä aivan kuin omille lapsilleen — nämä kodit ovat ottaneet kannettavakseen suuren taakan ja suuren vastuun. Toivomme, että näillä kodeilla ei ole ollut lapsistamme vain vaivaa ja huolta, vaan että he ovat myös saaneet lukea iloa ja kiitollisuutta lasten silmistä. Kiitolliset ajatuksemme kohdistuvat lastenkotien ja vastaanottokotien hoitajattariin, samoinkuin Ruotsin kelpo lottiin sekä muihin matkanjohtajiin, jotka ovat ottaneet harteilleen rasittavan tehtävän saattaa lapsia usein vaivalloisilla ja pitkillä matkoilla.

Kohdistamme kiitoksemme edelleen lääkäreille ja sairaanhoitajattarille, jotka Ruotsin sairaaloissa ovat pelastaneet Suomelle monta lasta. Lapset ovat tulleet Ruotsiin, koska he eivät sota-ajan Suomessa olisi voineet saada sairaalahoitoa, minkä vuoksi he olisivat menehtyneet, jos Ruotsi ei olisi avannut heille sairaaloitaan ja asettanut taitavia lääkäreitä käytettäväksi.

Se monipuolinen toiminta, jota Suomen lasten avustuskomitea on harjoittanut, on vaatinut suuria summia. Ruotsin valtio on pääasiallisesti vastannut sairaiden lasten hoidosta, mutta muuten ovat avustuskomitean työn tehneet mahdolliseksi lahjoitukset ja keräykset. Rikkaat ja köyhät, vanhat ja nuoret, kaikki ovat auttaneet. Suomen lasten auttaminen on ollut Ruotsin kansan sydämen asia.

Suomen lasten avustuskomitea ei kuitenkaan ole ainoa, joka on työskennellyt Suomen hyväksi ja saanut paljon aikaan. Syvin kiitollisuuden tuntein ajattelemme »Pelastakaa lapset»-järjestöä, jonka pääasiallisin tarkoitus on luonnollisesti Ruotsin lasten auttaminen, mutta joka näinä vuosina on omistautunut myös Suomen lapsille. Yhdistyksen toiminnan kohteena ovat ennenkaikkea olleet kaatuneittemme lapset. Tuhannet sotaorvot ovat sen ansiosta saaneet ruotsalaiset sotakummit, millä toimenpiteellä heille on valmistettu ainakin paremmat aineelliset elinehdot, kuin heillä muuten olisi ollut isän kaatumisen jälkeen. Lähetämme kiitoksemme kaikille näille sotakummeille, jotka niin tehokkaasti ovat olleet mukana lieventämässä sitä hätää, mikä aina seuraa sodan jälkiä.

Monet siteet yhdistävät Suomea ja Ruotsia. Nämä siteet ovat lujittuneet kuluneina vuosina, jolloin Ruotsi on niin monin tavoin auttanut veljesmaataan sen kovassa taistelussa riippumattomuudestaan ja vapaudesta.

YLIJOHTAJA HARDY GÖRANSSON:

Ylijohtaja Hardy Göransson on toiminut Suomen lasten avustuskomitean puheenjohtajana sen perustamisesta lähtien. Hänen allaolevasta lausunnostaan käy ilmi, miten suurena luottamustehtävänä ruotsalaiset ovat lapsemme ottaneet vastaan ja heitä hoivanneet.

Lasten Ruotsiin siirto oli aluksi ajateltu kesätoiminnaksi, siten että valmistettaisiin täällä parille tuhannelle Suomen lapselle lomanvietto tuona — niinkuin silloin toivottiin — Suomelle rauhallisena kesänä. Ensimmäiset erät tulivat kesäkuun alussa 1941. Pian taivaanranta synkeni. Se lapsiparvi, joka saapui Tukholmaan kesäkuun 20. pnä, oli rauhanajan viimeinen erä. Kun lapsia tuoneet hoitajat ja hoitajattaret olivat paluumatkalla, he saivat kuulla, että lyhyet rauhan päivät olivat ohi.

Kaikkiaan 700 lasta oli silloin tuotu Ruotsiin.

Vasta syksyllä kuljetukset taas saatiin käyntiin. Kansamme tajusi selvästi, että silloisissa oloissa tehokkain tapa Suomen lasten auttamiseksi lisääntyvän elintarvikkeiden puutteen uhatessa oli antaa heille suojaa luonamme. Auliudella ei ollut rajoja. Rahoja virtasi herkeämättä Suomen lasten avustuskomitealle, ja vielä vuolaampi

oli niiden virta, jotka ilmoittautuivat halukkaiksi ottamaan hoivaansa lapsen tai useampiakin.

Kun kuljetukset lakkasivat — lukuunottamatta sairaiden lasten siirtoa — kesällä 1942, oli n. 22.000 lasta siirretty Ruotsiin, niistä 19.000 heikkoa, mutta tervettä sijoitettu kasvatuskoteihin ja loput lastenkoteihin ja sairaaloihin. Sairaiden lasten siirto jatkuu yhä. Tätä kirjoitettaessa (toukokuussa 1943) on yli 4.700 Suomen lasta ollut Ruotsin sairaanhoitolaitoksissa.

Monet seikat, mm. sodan kovat lait, ovat tehneet mahdottomaksi toimittaa Suomeen ruokavaroja ja vaatteita niin paljon, kuin olisimme toivoneet. Kertyneillä varoilla avustuskomitea kuitenkin onnistui ostamaan ulkomailta jonkin verran elintarvikkeita, jotka sitten on jaettu Suomen puutteenalaisimpien seutujen lapsille. Jako alkoi maaliskuussa 1942 ja jatkuu nyt noin kolmellakymmenellä paikkakunnalla. Komitea on myös ilokseen voinut toimittaa Suomen Punaisen Ristin käytettäväksi täydellisellä röntgenkoneistolla varustetun auton. Se on nyt toista vuotta kiertelemässä korpi-seutuja.

Apua — rahana tai Suomen lasten yksityiskoteihin ottamisen muodossa — ei ole suinkaan annettu etupäässä maamme varakkaiden piirien taholta. Syvästä riveistä tulleet lahjat ovat olleet verrattomasti lukuisimmat. Suuri määrä kasvatuskoteja kuuluu väestöryhmiin, joille yhden suun lisä ei ole mikään pikku asia. Esitän katkelman Norrlannista tullutta kirjettä: »Lähetäkää meille suomalainen lapsi taikka kaksi. Meillä on kahdeksan omaa, niin että pari lasta lisää menee siinä samassa.»

Tällaisen mielenlaadun näkeminen käytännössä toteutettuna kuuluu meidän avustuskomiteassa toimineiden pysyviin muistoihin. Varmasti myös lämmittää Suomen kansaa tieto, että veljeskansalle hädän hetkellä annettu apu ei ole lähtenyt etulaskelmien pohjalta, vaan kummunnut esiin siitä yhteisyydentunnosta, joka näinä suuren vihan vuosina liittää kaikki Pohjolan kansat lujasti yhteen.

Usein ovat ajatuksemme tänä aikana kulkeneet niihin Suomen koteihin, joiden on ollut lähetettävä lapsensa tänne. Sen, että vanhemmat ovat voineet alistua eroon, on täytynyt johtua siitä, että he ovat luottaneet meihin. Ainakin olemme tulkinneet asian niin, ja tuo luottamus on ilahduttanut meitä, mutta myös lisännyt tunnetta vastuustamme. Kalliina lahjana olemme ottaneet vastaan tämän kimpun Suomen nuorta kukintaa.

Tulee varsin tyhjää monissa Ruotsin kodeissa, kun nuo pienet pellavapäiset pojat ja tytöt lähtevät pois, palaavat omaan maahansa. He ovat tulleet rakkaiksi vieraksi, eivätkä vain vieraksi, vaan kuin omiksi lapsiksi. Lähtöä ajatellessaan he usein puhuvat ajasta, jolloin he palaavat tervehdyskäynnille. Varmasti heidät otetaan sydämellisesti vastaan. Ja tämä tosiasia, että he uskovat vielä näkevänsä hyväntekijänsä ja kaipaavat heitä, todistaa osaltaan, että tuhannet Ruotsin kodit ovat onnistuneet luomaan todellisuudeksi sen, minkä eräs Suomen lastensuojelun uuttera edistäjä kerran — se tapahtui Osllossa 1942 — esitti kasvatuskodin ylimmäksi ihanteeksi: toisen lapsen vaalimisen niinkuin omansa.

TUOMARI LARS ÖSTBERG:

Suomen lasten avustuskomitean sihteeri ja toimeenpaneva johtaja, tuomari Lars Östberg, joka on johtanut avustustoiminnan käytännöllistä järjestelyä, antaa alla-olevassa yleiskatsauksen tämän toiminnan eri puoliin.

Kun Venäjä syksyllä 1939 oli esittänyt uhkaavat vaatimuksensa Suomelle ja Suomen viranomaiset Baltian maita kohdanneen kovan kohtalon varoittamina panivat toimeen suurimpien kaupunkien koe-evakuoinnin, heräsi Ruotsissa Suomen vaikeuksia seurattaessa voimakas auttamisen tahto. Maittemme yhteinen historia sekä tutustuminen Suomen kirjallisuuteen — lähinnä Runebergin ja Topeliuksen teoksiin — synnyttivät koko kansassamme niinhyvin romanttisia kuin käytännöllisiä yhteenkuuluvaisuuden tunteita ja tarvetta auttaa naapurikansamme. Kun Venäjä sitten hyökkäsi marraskuun 30 päivänä 1939, ryhdyttiin kautta koko maamme järjestämään välitöntä avustustoimintaa. Apu saavutti sellaiset mittasuhteet, joita ei milloinkaan aikaisemmin oltu nähty Pohjolassa, tuskinpa muuallakaan maailmassa, ja avustuskomitea jatkoi työtään vielä Moskovan rauhan jälkeenkin tukien jälleenrakennustyötä.

Lapsille annettava apu oli etualalla. Talvisodan aikana alulle pantua lasten avustusta jatkettiin ensin kummiavustuksella, joka aloitettiin tammikuussa 1941, sekä senjälkeen Suomen lasten avustuskomitean järjestämällä avustustoiminnalla. Avustuskomitea muodostettiin vapaaksi avustusjärjestöksi sen jälkeen, kun niin hyvin valtionkomitea (Rikskommittén) kuin Punainen Risti ja Pelastakaa Lapset-järjestö

olivat selittäneet, että ne eivät voineet ryhtyä tämän toiminnan johtoon, ja se aloitti työskentelynsä toukokuussa 1941. Avustusjärjestöä kutsuttiin silloin Suomen kesälasten komiteaksi (Kommittén för Finska Sommarbarn). Jo nimestä kävi ilmi, että avustus tarkoitti ainoastaan lasten kesäoleskelua Ruotsissa.

Uusi sota synnytti kuitenkin laajemman avun tarpeen, ja syyskuussa 1941 aloitettiin kuljetukset suuressa mittakaavassa. Ne jatkuivat keskikesään 1942 saakka. Silloin oli siirretty Ruotsiin kaikkiaan yli 20.000 tervettä lasta. Siirto oli suoritettu osittain laivalla Turusta Tukholmaan, osittain junalla Tornion—Haaparannan kautta.

Lapsilla piti Ruotsiin tullessa olla todistus siitä, että he olivat terveitä, ja niin tapahtuikin vuonna 1941. Mutta syksyllä 1941 kävi yhä ilmeisemmäksi, että suomalaisten lääkärien oli entistä vaikeampi ehtiä suorittaa tarkkaa tutkimusta. Aluksi vietiin lapset suoraan kasvatuskoteihin, mutta ennen pitkää osoittautui välttämättömäksi suorittaa lasten lääkärintarkastus heidän saapuessaan Ruotsiin. Tukholmaan, Bodeniin ja Örebrohon perustettiin erityisiä kauttakulkukeskuksia. Toimenpide osoittautuikin hyvin harkituksi, sillä lasten keskuudessa todettiin lukuisia sairastapauksia, jolloin sairastettiin välittömästi erottaa muista ja toimittaa sairaaloihin. Esimerkkinä mainittakoon, että 1,8 % tutkituista lapsista osoittautui tuberkuloottisiksi.

Lapset sijoitettiin pääasiallisesti yksityisiin koteihin ympäri maata, mutta noin 2.000 lasta sijoitettiin lastenkoteihin. Monissa tapauksissa olivat lastenkodit myös lasten vastaanottoaikoina ennen heidän lopullista sijoittamistaan, jotta lapset tottuivat ruotsalaisiin olosuhteisiin. Lasten vastaanotossa ja sijoittamisessa on avustuskomitea turvautunut yksityisiin henkilöihin eri paikkakunnilla saaden heiltä arvokasta apua, he kun ovat kohta kahden vuoden ajan suorittaneet uhrautuvaa vapaaehtoista työtä komitean asiamiehinä. Useimmissa tapauksissa he ovat olleet samoja henkilöitä, jotka hoitivat lasten avustustyötä talvella 1939—1940.

Lapset olivat yleensä alle kansakouluiän, useimmat kahden ja seitsemän vuoden välillä. Mutta kahta vuotta nuorempiakin lapsia, vieläpä rintalapsia siirrettiin Ruotsiin. Loppukevästä 1942 siirrettiin sinne suurempiakin lapsia, etupäässä aliravittuja koululapsia, kuitenkin ehdolla, että he jäisivät Ruotsiin ainoastaan kesäksi 1942 ja palaisivat syksyllä takaisin jatkamaan koulunkäyntiään.

Lapset valittiin Suomessa sen mukaan, kuinka suuri avun tarve kullakin oli. Ryhmitystä laajennettiin vähä vähältä, ja se käsitti lopuksi seuraavat ryhmät:

1. Evakuoitujen perheitten lapset.
2. Sellaisten invalidien ja kaatuneitten lapset, jotka eivät saaneet kummiavustusta Ruotsista.
3. Sodan johdosta kodittomiksi joutuneiden perheiden lapset.
4. Lapsirikkaiden perheiden lapset (8 lasta tahi sitä enemmän).
5. Asevelvollisuuttaan suorittamaan kutsuttujen isien lapset, jotka olivat erityisen avun tarpeessa.
6. Avun tarpeessa olevien raskaiden äitien lapset.

Lapset ja erittäinkin koululapset oli määrä kuljettaa takaisin kotiin syksyllä 1942, mutta Suomessa silloin vallinneet olosuhteet estivät sen, eivätkä kotiinkuljetukset siitä syystä saaneet syksyllä 1942 suunniteltua laajuutta. Silloin siirrettiin kotiin

pääasiallisesti vanhempia lapsia sekä sellaisia, joita vanhemmat erityisesti toivoivat takaisin. Muut lapset saivat jäädä siihen saakka, kunnes huoltotilanne Suomessa paranisi. Sellaisille paikkakunnille, joilla voitiin saada kokoon riittävä määrä lapsia, on perustettu erityisiä suomalaisia koululuokkia kouluiässä olevia suomenkielisiä lapsia varten ja heille hankittu opettajia Suomesta. Muilla paikkakunnilla ovat lapset saaneet käydä ruotsalaista koulua.

Kotiinkuljetukset on suoritettu pääasiallisesti rautateitse, Ruotsin ja Suomen valtionrautateiden osoittaessa suurta avuliaisuutta. Ruotsin puolella on kuljetukset säännöllisesti suoritettu ylimääräisillä junilla ja Suomen puolella Päämajan sairaalajunilla. Sotatilanteen johdosta on kotiinkuljetuksia ollut vaikea suorittaa meritse Tukholmasta Turkuun. Ruotsin alueella tapahtuneita kuljetuksia varten on hallitus myöntänyt vapaat matkat.

Lasten varustamiseksi on avustuskomitea pannut toimeen vaatekeräyksen voiden vähäisessä määrin lähettää vaatteita Suomeenkin. Kasvatuskotien valvontaa varten sekä lasten ja Suomessa olevien vanhempien yhdysiteenä on avustuskomitealla ollut suomalaisia huoltajia palveluksessaan. He ovat käyneet eri huoltokodeissa sekä auttaneet niinhysin lapsia kuin kasvatusvanhempia ja lastenkotien johtoa vaikeuksissa, joita on syntynyt kielen ja lapsille outojen olosuhteiden vuoksi. Kaikissa lastenkodeissa on ollut palveluksessa yksi tai useampia suomalaisia hoitajattaria.

Tammikuussa 1942 ruvettiin siirtämään sairaita suomalaisia lapsia saamaan hoitoa Ruotsiin, jotta siten saataisiin kevennettyä Suomen sairaaloissa vallitsevaa ylikuormitusta. Suomalaisia lapsia varten perustettiin erityisiä sairaaloita ja sairauskoteja. Toiminnan ollessa vilkkaimmillaan oli avustuskomitean käytettävissä yli 1.900 hoitopaikkaa. Näihin sairaskoteihin ei sijoitettu ainoastaan sairaskuljetuksissa tuotuja lapsia, vaan myöskin sellaisia, jotka oli erotettu nk. terveiden lasten kuljetuksista. Vuoden 1942 loppuun mennessä oli Ruotsin sairaaloissa hoidettu kaikkiaan 4.424 sairasta suomalaista lasta. Jotta sairauspaikat voitaisiin vapauttaa uusia potilaita varten mahdollisimman nopeasti, perustettiin myöskin toipilaskoteja, joihin lapset siirrettiin niin pian kuin mahdollista. Niissä saivat lapset olla siihen asti, kunnes heidät voitiin sijoittaa yksityiskoteihin tai lastenkoteihin, jotka eräissä tapauksissa saivat olla kolmantena portaana terveydenhoidossa. Sairaaloiden joukossa on ollut sekä parantoloita että sisätauti- ja kirurgisia sairaaloita. Suurin osa lapsista on ollut tuberkuloottisia mutta muitakin sairauksia on esiintynyt. Sairaskuljetuksia, jotka yleensä tapahtuvat lentoteitse, jatketaan, ja tätä toimintaa tehostetaan.

Niinhysin terveiden kuin sairaiden lasten siirron aiheuttamien kustannusten peittämiseksi on komitea harjoittanut rahankeräystä, joka vuoden 1942 loppuun mennessä oli tuottanut tasaluvuin 4 miljoonaa kruunua. Tähän määrään ei ole laskettu niitä varoja, joita lääninkomiteat ovat keränneet ja jotka nousevat yli miljoonan kruunun eikä myöskään niitä erikoisia keräyksiä, jotka on pantu toimeen lastenkotien perustamiseksi. Sairaiden lasten hoitoa varten on hallitus myöntänyt kaikkiaan 2.050.000 kruunua. Suomen

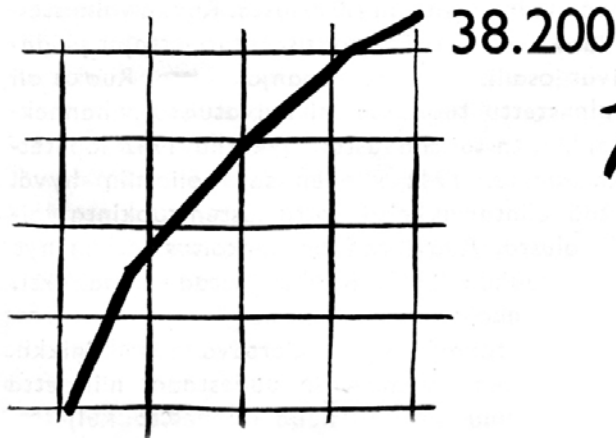
omien kauppasopimusten puitteissa kävi keväällä 1942 mahdolliseksi ostaa elintarvikkeita muista maista. Avustuskomitea osti tällöin Tanskasta, Unkarista ja Sveitsistä suuria elintarvikemääriä, jotka lähetettiin Suomeen. Lastenruokaloita perustettiin 22 eri paikkakunnalle, pääasiallisesti kaupunkeihin ja teollisuusseuduille sekä Karjalaan. Suuri määrä lapsia sai ensimmäisenä ruoanjakelukautena maalis-elokuussa 1942 yhden aterian päivässä. Keskimäärin ruokittiin päivittäin 7.000 lasta. Ruoka valmistettiin keskuskeittiöissä, joista perheet saivat hakea sen. Terveystieteilijät, opettajat ja lääkärin valitsivat ne lapset, jotka pääsivät osallisiksi tästä ruoanjakelusta. Ruoka oli yleensä keittoa tai puuroa, joka oli valmistettu tuoreista tai kuivatusta vihanneksista ja juurikasveista sekä suurimoista, lihasta tai silavasta. Syksyllä 1942 lopetettiin lasten ruokinta muualla paitsi Karjalassa. 1942 vuoden sato oli niin hyvä, että katsottiin olevan asiallista säästää elintarvikkeita, jotta lasten ruokinta voitaisiin aloittaa uudelleen vuoden 1943 alusta. Ruokintaa on tarkoitus jatkaa nyt käytettävänä olevilla elintarvikkeilla elokuuhun 1943. Ruoka jaetaan ilmaiseksi, eikä siitä tarvitse luovuttaa elintarvikkeuponkeja.

Neljäntenä apilanlehtenä avustuskomitean toiminnassa on kiertävä lastenkliniikka. Keväällä 1942 ostettiin suuri linja-auto, joka rakennettiin uudestaan, niin että siihen mahtuu täydellinen poliklinikka. Vaunu sisältää neljä huonetta: kuljettajan hytin, joka samalla on kuljettajan asuntona, tutkimushuoneen, jossa lääkäri voi myös yöpyä, odotushuoneen, johon voi yöllä majoittua neljä hoitajataria, sekä keittiön liesineen, joka myös lämmittelee koko vaunun. Viidennen ja tärkeimmän osan muodostaa perävaunu, johon on sijoitettu röntgenvalokuvauslaitte. Tällä kojeella — varjokuva-valokuvauslaitteella — on ollut mitä suurin merkitys, sillä sillä on voitu röntgenvalokuvata kaikki tutkittavat lapset, jotta voitaisiin ajoissa todeta sodan jäljissä yhä pahemmin raivoava tuberkuloosi. Vaunu vietiin Suomeen ja se aloitti siellä toimintansa juhannuksen aikaan 1942. Se risteili halki Karjalan, Itä-Karjalan ja Suomussalmen rajaseutujen. Yli 5000 lasta tutkittiin ja runsaasti 6000 henkilöä röntgenvalokuvattiin. Auto oli toiminnassa kuusi kuukautta vuonna 1942. Toiminta keskeytettiin teiden käydessä syksyllä kulkukelvottomiksi. Vuonna 1943 se on otettu uudelleen käyntiin. Täydellisten polikliinillisten varusteiden lisäksi vaunussa oli myös vitamiinivalmisteiden, maitopulverin ja lastenvaatteiden varasto.

Avustuskomitealla on ollut muitakin vähäisempiä toimintamuotoja. Niinpä on avustusta annettu Suomessa oleville pikkulastenkodeille sekä lähetetty varusteita sairaaloihin ja lastenkoteihin. Myöskin on välitetty ruotsalaisten erityisiin tarkoituksiin antamia lahjoituksia Suomeen.

Samoinkuin talvisodan aikana on tähän avustustoimintaan ottanut osaa koko Ruotsin kansa, niinhyvin tehdaslaitokset, yhdistykset ja yhtymät kuin yksityiset henkilötkin. Kaikki ovat kantaneet kortensa kekoon joko rahan muodossa tahi ottamalla lapsia koteihinsa taikka tekemällä vapaaehtoista työtä — kuten lääkärit, lotat, sairaanhoitajat ja toimistohenkilökunta. Voimakas yhteenkuuluvaisuuden tunne, Pohjolaan, erikoisesti Suomeen on saanut käytännöllisiä muotoja tässä suuressa avustustoiminnassa.

Lähes 40,000 lasta

Ruotsinsa

Niiden lasten lisäksi, jotka ovat saapuneet Ruotsiin Suomen lasten avustuskomitean kautta ja joihin ovat yleensä kuuluneet eniten avun tarpeessa olevat, on Ruotsiin sotavuosina matkustanut huomattava joukko lapsia myös yksityistä tietä. Kymmenet eri aloja edustavat ruotsalaiset yhtymät, seurakunnat ja laitokset ovat lähettäneet kutsuja vastaavan alan suomalaisille järjestöille, tarjoutuen ottamaan koteihinsa näihin piireihin kuuluvien perheiden lapsia. Tällaisia kutsuja on tullut mm. Ruotsin metsänhoitajien, maanmittarien, teknikkojen, insinöörien, pankkivirkailijoiden, sosialidemokraattisten naisten, merivakuutuslaitoksen, Asean, Shellin, Nobel Standardin, Ruotsin ilmailuklubin, Djursholmin rouvien sekä monien uskonnollisten seurojen ja yhdyskuntien kuten baptistien, metodistien, lähetysseurojen ja teosofien taholta. Myös Svenska Folkhjälpens för Finlands barnin alaosasto Svensk Enhet, on kutsunut sata lasta. Lisäksi ovat lukemattomat yksityiset perheet esittäneet tällaisen kutsun Suomessa oleville tuttavaperheilleen. Suuri osa näistä lapsista on saapunut Ruotsiin yksityisinä matkustajina. Pelastakaa Suomen lapset-järjestö, joka toimii pääasiassa ruotsalaisten koululaisten Suomen hyväksi keräämien lahjavarojen turvin, on järjestänyt matkan Suomesta käsin noin tuhannelle lapselle, hoitaen heidän mukaansa matkatädit ja huolehtien muonituksesta. Järjestö

on koko ajan ollut yhteistoiminnassa Tukholman Suomi-toimiston kanssa, joka on järjestänyt muidenkin yksityistä tietä saapuneiden lasten matkoja jo talvisodasta lähtien.

Suomi-toimiston johtajatar, tohtorinna *Esther Hjelt-Cajanus*, joka koko ajan on johtanut edustamansa toimiston taholta lapsiimme kohdistettua työtä, antoi käytettäväkseni lapsia koskevia tietoja ja numeroita, joista käy ilmi kaikkien talvisodan alusta lähtien Ruotsissa oleskelleiden lasten lukumäärä. Suomi-toimistolla on näet hallussaan kortisto paitsi yksityistä tietä saapuneista ja Suomen lasten avustuskomitean lapsista myös aikaisemmin Centrala Finlandshjälpenin kautta saapuneista.

Talvisodan aikanahan huomattavasti suurin osa lapsia ja äitejä saapui Ruotsiin Centrala Finlandshjälpenin toimesta, mutta myös yksityisiä lapsia saapui jonkin verran. Kaikkiaan rekisteröitiin talvisodan aikana saapuneita vähän yli 12.000, joista noin 9.000 oli lapsia, loput äitejä ja vanhuksia. Sodan päätyttyä alkoi lasten ja äitien kotiinkuljetus, joka sen jälkeen kun Centrala Finlandshjälpenin kesäkuussa 1940 lopetti toimintansa, joutui Suomi-toimiston huoleksi. Mainitulta järjestöltä sai toimisto käytettäväkseen osan sen lahjoitusvaroja sekä lapsista laaditun kortiston. Kotiin kuljettaminen jatkui koko kesän sekä seuraavan syksyn, niin että Ruotsissa vuoden 1940 lopussa oli jäljellä ainoastaan 70—80 lasta ja parikymmentä aikuista.

Suomi-toimisto, jolla täten oli hallussaan Centrala Finlandshjälpenin kortisto, on sen jälkeen kun lasten tuonti Ruotsiin uudelleen alkoi, kartuttanut sitä erikoisen tarkasti, hankkien tiedot paitsi yksityistä tietä saapuneista myös kaikista Suomen lasten avustuskomitean kautta tulleista lapsista. Kun toimisto on ylläpitänyt yhteyttä ja saanut tiedot myös sosiaalimisteriön lastensiirtotoimistolta ja Ruotsin kansanhuoltoviranomaisilta, on se saattanut tarkistaa tietonsa. Seuraavassa esitetyt numerot pohjautuvat tohtorinna Hjelt-Cajanuksen antamiin, joita on täydennetty — lähinnä tämän vuoden osalta — Suomen sosiaalimisteriön lastensiirtotoimiston tilaston perusteella.

Touko—kesäkuussa 1941 kutsuivat monet talvisodan aikana Ruotsissa oleskelleiden lasten kasvatusvanhemmat hoidokkinsa takaisin luokseen kesää viettämään. Samaan aikaan herätettiin myös Suomen avustustoimintaa hoitaneissa piireissä ajatus virkistyksen tarpeessa olevien suomalaisten lasten kutsumisesta naapurimaahan kesän ajaksi. Tätä varten perustettiin *Kommittén för Finska Sommarbarn*, jota vastaavana suomalaisena järjestönä toimi *Mannerheim-liiton kesälapsivaliokunta*. Ennen uuden sodan alkua kesäkuussa 1941 ehti Ruotsiin tämän komitean toimesta matkustaa 734 lasta. Yksityisiä, jotka kasvatusvanhemmat henkilökohtaisesti kutsuivat koteihinsa, saapui noin parisen tuhatta, mistä määrästä suunnilleen puolet matkusti Suomi-toimiston kautta. Sodan puhjettua alkoi lastemme kuljetus suuressa mittakaavassa, kuten tuomari Östbergin edelläolevasta selostuksesta käy ilmi. Valtaosa näistä oli kesälasten komitean jatkoksi perustetun Suomen lasten avustuskomitean lapsia, kun sen sijaan yksityisiä saapui suhteellisen vähän. Vasta seuraavan vuoden keväällä tuli heitä jälleen jonkin verran runsaammin. Suomi-toimisto, jonka tehtävänä ei

lainkaan ole ollut lasten sijoitustoiminta, huolehti edelleen monien yksityisten lasten matkojen järjestämisestä.

Miten paljon lapsia kaikkiaan sotien ja niiden välisenä aikana on ollut Ruotsissa?

Tammikuun ensimmäiseen päivään 1943 mennessä oli Ruotsissa kaikkiaan oleskellut 29.750 lasta, mihin lukumäärään eivät kuitenkaan sisälly ne noin 9.000 lasta, jotka oleskelivat siellä talvisodan aikana. Edellämainituista 29.750 lapsesta on Suomen lasten avustuskomitean lapsia ollut 21.705 ja loput, eli vähän päälle 8.000 yksityistä tietä saapuneita. Vuoden 1943 ensi puoliskolla on Ruotsiin lisäksi matkustanut 510 sairasta lasta sekä 118 tervettä lasta, jotka on kutsuttu takaisin entisiin kasvatuskoteihinsa. Koska viimeainitut ovat jo aikaisemmin vuoden 1941 toukokuun jälkeen olleet Ruotsissa, voidaan heidän lukumääränsä jättää yhteissummassa huomioon ottamatta. Täten saadaan lopputulokseksi, että vuoden 1941 touko—kesäkuusta vuoden 1943 puoliväliin mennessä on Ruotsissa kaikkiaan oleskellut 30.260 lasta. Suomi-toimiston rekisterin mukaan on talvisodan aikana Ruotsissa oleskelleista noin 9.000 lapsesta 1.074 matkustanut vuonna 1941 tai sen jälkeen uudelleen Ruotsiin. Jos siis tämä luku vähennetään kaikista talvisodan aikana Ruotsissa oleskelleista ja jäänös lisätään edellämainittuun yhteislukuun 30.260, saadaan lopputulokseksi, että Ruotsissa talvisodan alusta lähtien vuoden 1943 puoliväliin mennessä on oleskellut kaikkiaan n. 38.200 suomalaista lasta.

Vuoden 1943 alkuun mennessä oli lähetetty kotiin 5.320 komitean lasta ja 3.975 yksityistä tietä saapunutta. (Talvisodan jälkeen tapahtuneista kotiin kuljetuksista on mainittu jo edellä.) Vuoden 1943 aikana ovat kotiin kuljetukset jatkuneet suuressa mittakaavassa. Sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston kautta on siten vuoden 1943 heinäkuun 15 päivään mennessä kotiutettu kaikkiaan 11.031 lasta. Lokakuun alkuun mennessä on tarkoituksena saada kotiutetuiksi kaikki kouluikäiset lapset, joilla kotimaassa on mahdollisuus koulunkäyntiin ja joiden vanhemmat voivat heistä jälleen huolehtia.

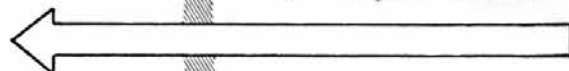
Selostaessaan edellämainittuja tilastotietoja tohtorinna Hjelt-Cajanus totesi, että paitsi sitä terveyden ja voiman lisää, minkä lasten oleskelu Ruotsissa on heille suunut ja sitä suurta apua, mikä siitä on koitunut lasten vanhemmille, on näiden lasten oleskelulla läntisessä naapurimaassa oleva tavattoman suuri merkitys myös molempien maiden välisille suhteille. He ovat olleet meidän parhaimpia edustajiamme Ruotsissa. Luonnollisesti on näin suureen joukkoon sisältynyt myös jokunen vähemmän miellyttävä lapsi, mutta heidän lukumääränsä on niin häviävän vähäinen, etteivät he mitenkään ole voineet muuttaa yleisvaikutelmaa suomalaisista lapsista, jotka Ruotsissa oleskellessaan ovat täydellisesti valloittaneet kasvatusvanhempiansa sydämet.

Taulukko osoittaa, miten monta lasta on matkustanut Ruotsiin laivalla, miten monta junalla ja lentokoneella. Lukuihin sisältyvät paitsi sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston syksystä 1941 heinäkuun 1 päivään 1943 lähettämät terveet ja sairaat lapset myös Mannerheim-liiton kesälapsivaliokunnan kautta kesällä 1941 lähetetyt lapset.

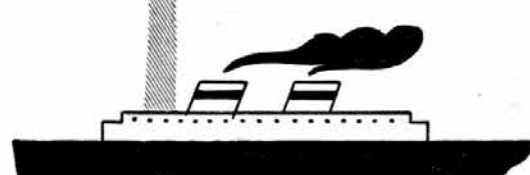
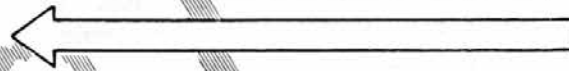
1.527

8.611

12.195

MINISTERI ELJAS ERKKO:

Suomen talvisodan aikainen Tukholman-lähettiläs, ministeri Eljas Erkkö, toteaa seuraavassa lausunnossaan sen suurenmoisen auliuden, millä Ruotsin kansa talvisodan päivinä toimi Suomen auttamiseksi.

Talvisodan aikana saivat tuhannet lapset, äidit ja vanhukset, useimmat vaatteita ja varoita ja sota-alueelta siirrettyinä, tilapäisen kodin ja kasvatusvanhemmat Ruotsissa. Suomen avun keskus ei vain vaatettanut heitä, vaan huolehti myös turvalisesta kuljetuksesta. Tuhannet olivat ne äidit ja rintamalla olevat isät, jotka tunsivat kiitollista huojennusta tietäessään, että heidän lapsensa saivat hyvää hoitoa ja olivat hyvien käten hoivassa. Muistan erityisesti syvin kiitollisuudentuntein niitä tuhansia ruotsalaisia äitejä ja koteja, jotka vaivojaan laskematta uhrautuen ottivat kantaakseen sen suuremman työtaakan ja epämukavuuden, minkä kotinsa ovien avaaminen vieraille aiheuttaa. Ei ollut aina niinkään helppoa ottaa vastaan pakolaisia, jotka tulivat täysin vieraista ja lisäksi sodan leimaamista oloista ja jotka ehkä usein olivat kovien koettelemusten järkyttämiä. Vähäinen ei ollut se työ, jonka varsinkin Ruotsin naiset talvisodan aikana kautta maan suorittivat. Maan syrjäisintä kolkkaa myöten työskenneltiin Suomen hyväksi. Talvisodan päivinä sai liikuttavan todistuksen siitä, kuinka lähellä Ruotsin kansan sydäntä Suomi ja sen asema oli.

MINISTERI JARL A. WASASTJERNA:

Ministeri Jarl A. Wasastjerna, joka talvisodan jälkeen vuoden 1943 kevääseen saakka toimi Suomen Tukholman-lähettiläänä, joutui läheltä seuraamaan ruotsalaisten lapsiimme kohdistuvaa huolenpitoa. Seuraavassa hän lausuu ajatuksensa tämän toiminnan laajakantoisesta merkityksestä.

Ruotsin kansan myötätunto Pohjolan kovia kokeneita naapureita kohtaan on ilmennyt suurenmoisella tavalla. Invaliidien saama apu, sotakummityö ja ennenkaikkea kaikkien kansankerrosten melkein rajaton aulius suojatun turvapaikan varaamiseksi lapsillemme puutetta ja vaikeuksia vastaan on osoittanut, mikä arvo on sillä ihmisyyden sanomalla, joka Ruotsin kansaan on syvälle juurtunut. Kesällä 1941 alkaneet suuret lasten kuljetukset, jotka sitten jatkuivat suunnilleen vuoden ajan, saivat aavistamattoman laajuuden. Suomalaisten lasten osaksi tullut rakkaus ja se hoito, jota sairaat lapset ruotsalaisissa sairaanhoitolaitoksissa ovat nauttineet, on Suomessa herättänyt mitä vilpittömintä kiitollisuutta. Isät, äidit ja omaiset, jotka vaikeissa olosuhteissa ovat kantaneet lähimmän vastuun lapsista, eivät voi unohtaa veljeskansan aineellista ja henkistä tukea. Ruotsalaisten kotien aulis uhrautuvaisuus meidän pienokaistemme hyväksi on vakuuttava pohjoismaisen solidaarisuuden todistus, eikä vaikeina aikoina spontaanisesti annetun ja kiitollisin mielin vastaanotetun avun muisto milloinkaan hälväne Suomessa. Tämä avustustoiminta on todistanut Ruotsin kansassa elävän pohjoismaisen yhteenkuuluvaisuuden tunteen tavalla, joka velvoittaa meitä kaikkia pyrkimään luottamuksellisesti toinen toistamme auttaen luomaan Pohjolan tulevaisuuden, yhteyden ja onnen perustusta.

Rouva Maja Sandler(vas), tri Hanna Rydh ja kreivi von Schwerin joulukuun 11 päivän iltana 1939 Kulosaaren kasinolla.

"*Toivomme teidän tulevan,*

**sillä pitäisimme teidät niin
miehellämme vierainamme"**

— Olemme saapuneet tänne kutsuaksemme suomalaisia äitejä ja lapsia vieraksemme omiin koteihimme tänä vaikeana aikana. Me toivotamme heidät sydämellisesti tervetulleiksi. Meillä on jo järjestö, joka tulee huolehtimaan siitä, että vieraistamme joka suhteessa pidetään hyvää huolta.

Nämä sanat lausui Ruotsin silloisen ulkoministerin puoliso, rouva Maja Sandler joulukuun 11 päivän iltana 1939 Kulosaaren hotelliin kokoontuneille lehtimiehille. Talvisota oli alkanut vain 12 päivää aikaisemmin. Koko Suomen kansa oli yhtenä miehenä noussut puolustamaan maataan hyökkääjää vastaan. Jokainen

tiesi paikkansa ja edesvastuunsa. Voimat tuntuivat kasvavan sen jättiläismäisen tehtävän edessä, joka pienellä kansallamme oli kamppailussa elämästä ja kuolemasta monta kertaa voimakkaampaa vihollista vastaan. Ensimmäiset kiivaat taistelut oli käyty Karjalan kannaksella, Helsinki oli kokenut ensimmäiset ilmapommituksensa ja joutunut tuntemaan vihollisen raakuuden sen ampuessa turvattomia siviili-ihmisiä pääkaupungin kaduilla ja puistoissa. Kukaan ei vielä silloin voinut tietää, miten selviytyisimme, kuinka kauan jaksaisimme. Tiedettiin ja tunnettiin ainoastaan se, että tahdottiin taistella, taistella viimeiseen saakka oikeuden puolesta.

Tällaisella hetkellä kiirehtivät rouva M a j a S a n d l e r ja tri H a n n a R y d h sekä kreivi von S c h w e r i n Suomeen kutsuakseen lapsiamme ja heidän äitejään sodan jaloista turvaan Pohjanlahden toiselle puolen. Pilkkopimeän Helsingin halki kiidätettiin vieraat Kulosaareen alituisten ilmahälytysten häiritsemästä Helsingistä. Sinne saapuivat myös Ruotsin Helsingin-lähettiläs, ministeri S a h l i n, maaherra H e l e n i u s, ministeri K o i v i s t o ja muutamia muita suomalaisia kuullakseen vieraiden ehdotuksesta. Iltamyöhäisellä ilmoitettiin myös pääkaupungin lehdille, että niillä oli tilaisuus lähettää edustajansa kuulemaan, mitä ystävillämme oli esitettävänä.

Rouva Sandler ja tri Rydh olivat pukeutuneet hiihtohousuihin ja villapuseroihin, mikä käytännöllinen pukeutumistapa heti talvisodan alussa otettiin naisten keskuudessa käytäntöön, sillä eihän koskaan voinut tietää, milloin joutui kylmiin pommituksiin. He esittivät meille yksityiskohtia myöten valmiin toimintasuunnitelman.

— Tämä ajatus syntyi meissä molemmissa yhtäikaa, kertoi rouva Sandler. Toissa sunnuntaina (siis vain pari päivää talvisodan syttymisen jälkeen) soitin tri Rydhille, esittääkseni hänelle ajatuksen, että meidän pitäisi heti paikalla ryhtyä toimenpiteisiin suomalaisten lasten kutsumiseksi tänne. Juuri samaan aikaan tri Rydh oli soittamassa minulle esittääkseen saman ajatuksen. Ryhdyimme siis toimimaan ja saimme kaikilta tahoilta osaksemme mitä suurinta vastakaikua. Eri naisjärjestöt olivat heti valmiita auttamaan, ja valtio suhtautui asiaan erittäin myötämielisesti. Tukholmaan perustettiin Suomen avun keskuskomitea, ja eri lääneihin on jo perustettu tai perustetaan parhaillaan alakomiteoita. Kaikkialta maasta on tullut runsaasti ilmoituksia perheistä, jotka haluavat ottaa suomalaisia lapsia ja äitejä vieraikseen. Keskustoimistossamme oli ensimmäisenä päivänä kaksi puhelinta, mutta ne olivat siinä määrin ylikuormitettuja, että meidän piti toisena päivänä hankkia kymmenen puhelinta lisää. Kun lähdimme tänne, oli ainakin jo 5.000 perhettä ilmoittanut haluavansa suomalaisia vieraita.

Näin rouva Sandler, jonka esitystä tri Rydh täydensi kertomalla niistä yksityiskohtaisista järjestelyistä, joita komitea suomalaisia vieraita silmälläpitäen oli suunnitellut. Asiaan oli valmistauduttu mahdollisimman tunnollisesti. Kortistojärjestelmä oli valmiiksi suunniteltu, samoin lasten sairashoito. Heidän sijoittamisensa oli suunniteltu siten, että he usein voisivat tavata tovereitaan. Laivoja lasten kuljettamiseen oli myös varattu.

Viikossa oli luotu koko valtava järjestelykoneisto suurin piirtein valmiiksi, ja nyt komitean sanansaattajat olivat saapuneet esittämään kutsunsa suomalaisille, jotka hämmästyivät sitä suurenmoista ripeyttä, millä asia oli pantu alulle.

— Älkää puhuko mistään suurenmoisuudesta. Tämä on aivan luonnollista ja vähin, mitä voimme tehdä, huomautti rouva Sandler jatkaen vakuuttavasti:

— Me toivomme hartaasti teidän tulevan, sillä pitäisimme teidät kovin mielellämme vierainamme.

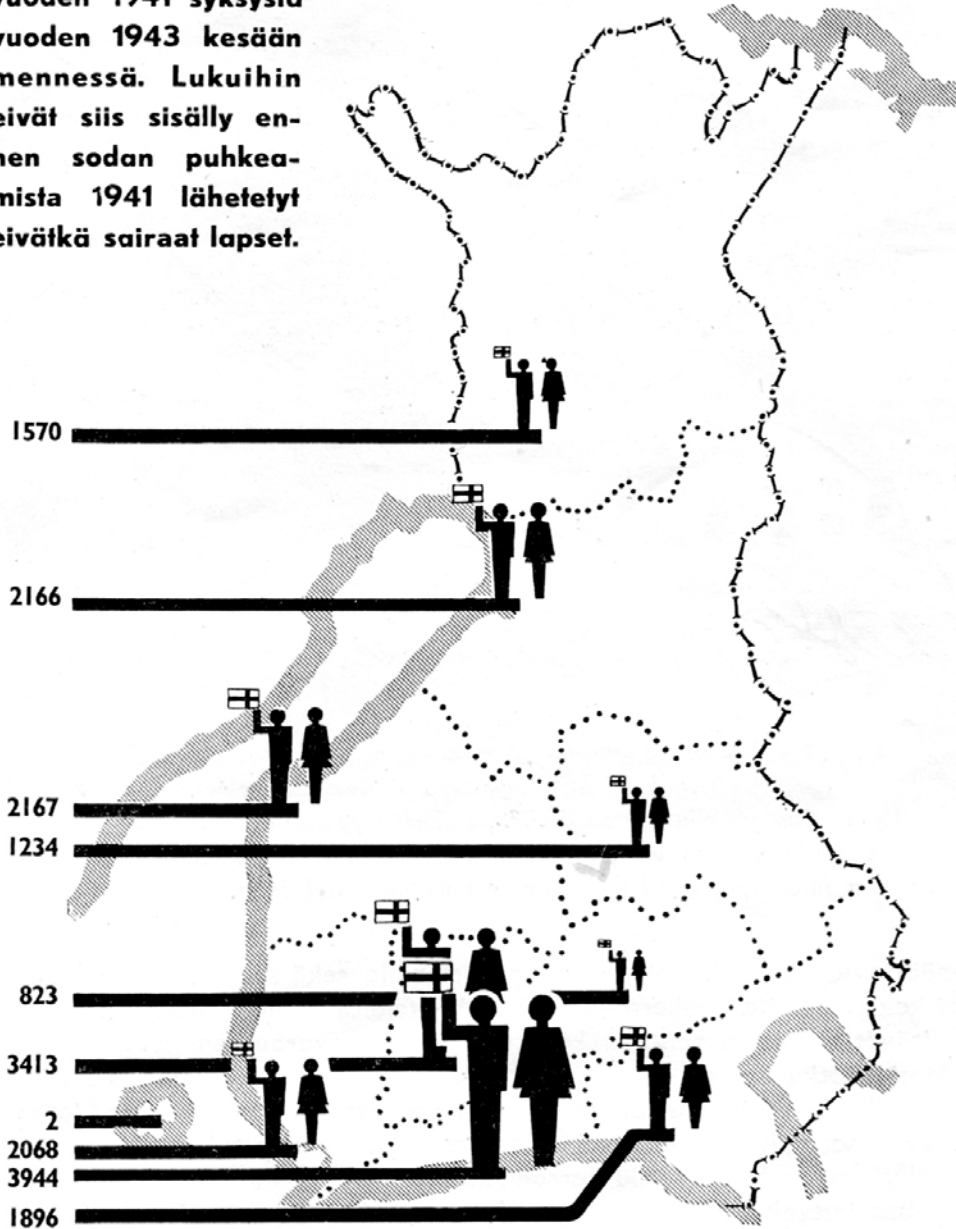

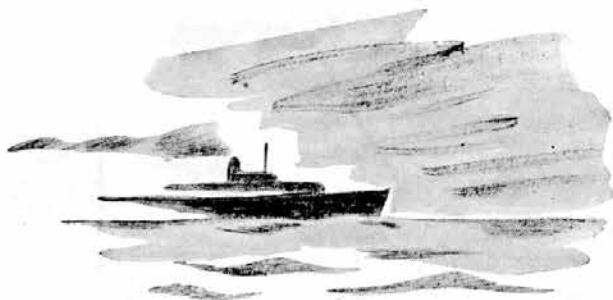
Näin alkoi se toiminta, jonka tuloksena noin 9.000 lasta ja 3000 äitiä tai vanhusta jo talvisodan aikana sai vieraanvaraisen kodin Ruotsissa ja joka nykyisen sodan aikana yhä laajentuneena on tarjonnut kodin lähes 30.000 suomalaiselle lapselle. Rouva Sandler, joka parin viime vuoden ajan on johtanut Suomen avustustyötä Gävleborgin läänissä, missä hänen miehensä toimii maaherrana, on jatkuvasti ja väsymättömästi työskennellyt maamme hyväksi. Gävleborgin läänin Suomen avustusmuodoista on erikoisesti mainittava Bergsjön äitien koti, jossa odottavat suomalaiset äidit ovat saaneet levätä ja josta heidät synnytyksensä on viety Hudiksvallan synnytyslaitokseen. 23 Suomen kansalaista on siellä nähnyt päivänvalon. Kodin toiminta lakkautettiin syksyllä 1942.

Gävleborgin läänin uusia avustusmuotoja vuonna 1943 Suomen nousevan polven hyväksi on kansanterveystalo, jonka läänin Suomen avustuskomitea on päättänyt lahjoittaa Mannerheim-liiton Elisenvaaran osastolle sekä kummikuntatoiminta, johon kevättalvella 1943 maaherratar Sandlerin aloitteesta ryhdyttiin. Gävleborgin läänin kunnat ovat Mannerheim-liiton välityksellä valinneet Pohjanlahden vastakkaisella rannalla sijaitsevia Pohjois-Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan kuntia kummikunnikseen, joiden lasten ja nuorisohuoltoa sekä kansanterveystoimintaa ne ovat ryhtyneet tukemaan. Aikaisemmin ovat skoonelaiset samalla tavoin ottaneet Laatokan-Karjalan kuntia kummikunnikseen tukeakseen siellä toimivien Mannerheim-liiton osastojen toimintaa.

— Kun me näemme, miten tarmokkaasti te suomalaiset teette työtä rakentaaksenne jälleen sodan hävittämät kotinne ja laitoksenne, saamme mekin yhä uutta kannustusta auttamaan teitä, lausui rouva Sandler helmikuussa 1943 Suomessa käydessään, samalla kun hän lausui toivomuksen, että kummikunta-aate samoin kuin sotakummitoimintakin osaltaan voisi edistää kiinteämpää ystävyyttä eri pohjoismaiden kesken.

Taulukko, josta selviää, miten monta lasta kustakin läänistä sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston kautta on lähetetty Ruotsiin vuoden 1941 syksystä vuoden 1943 kesään mennessä. Lukuihin eivät siis sisälly ennen sodan puhkeamista 1941 lähetetyt eivätkä sairaat lapset.

LAIWA

Lastenkamarina

Vuoden 1941 lopussa sisustettiin hl. Arcturus erikoiseksi lastenkuljetuslaivaksi. Aluksen koko lastiruuma varattiin näille »eläville kolleille», joita täten saatettiin yhdellä kertaa kuljettaa 500 kappaletta. Toimittaja rouva Sigyn Alenius, joka oli mukana Arcturuksen ensimmäisellä matkalla korjaustöiden jälkeen, muistelee seuraavassa matkaelämyksiään.

Satamäärin lapsia, joilla on osoitelaput rinnalla sekä suuret, ihmettelevät silmät, pieniä kaksivuotiaita palleroisia sekä honteloita kymmenvuotiaita, sisaruksia, jotka pitävät tanakasti toisiaan kädestä ikäänkuin varautuen tungettelijoita vastaan, lapsia, jotka uteliaina katselevat maailmaa valmiina lähtemään tutkimusmatkalle, itku kurkussa olevia lapsia ja väsyneitä nenänipukoita, lapsia, jotka hiljaa ja alistuvaisina, miltei apaattisina odottavat, että vieläkin tullaan kysymään heiltä jotakin, laskemaan heidät vielä kerran...

Tunnelma lastenkuljetuslaiva Arcturuksessa, jonka valtavassa lastiruumassa, nämä 500 elävää kolla olivat, oli jotakin tavattoman pateettista. He olivat matkustaneet yötä päivää, Suomussalmelta ja Antreasta ja Viipurin aavekaupungista,

Äiti jättää hyvästi asemalla pienokaiselleen.

sisämaan sydäimestä ja köyhiltä ulkosaarilta. He olivat odottaneet maantien varrella postiautoa, odottaneet pimennetyllä maalaisasemalla myöhästynyttä, tupaten täynnä olevaa junaa, he olivat odottaneet, että heidät laskettaisiin, että lääkäri tarkastaisi heidät, että heidät merkittäisiin rekisteriin, ja lopuksi he olivat odottaneet päästäkseen nukkumaan suuren ja harmaaksi naamioidun laivan kannen alla oleviin joukkovuoteisiin.

Tiistaina tammikuun 27 päivänä 1942 lähti Arcturus ensi kertaa matkalle 500 lasta mukanaan, laivan koko lastitila lastenkamareiksi muutettuna. Jo aikaisemmin, talvisodan aikana, oli viety pienempiä ryhmiä, 50, 100, 150 samalla kertaa. Mutta vasta tammikuussa 1942 alkoivat suuret joukkokuljetukset ruuanpuutetta ja pommituksia

pakoon. Lapset koottiin Turkuun, jossa he saivat alistua lääkärintarkastukseen ja tuberkuliinikokeeseen, ja jossa heidän nimensä ja osoitteensa, sisaruksensa, vanhempansa, aikaisemmat sairautensa ja nykyinen terveydentilansa, ikänsä ja tietonsa muistiinmerkittiin. He saivat kaulaansa lapun, johon oli merkitty numero, joka vastasi matkatätien luetteloissa olevaa toista numeroa, heidät vietiin suurissa autobusseissa Turun satamaan ja toivottiin, ettei tulisi hälytystä.

Olen usein ihmetellyt, mitä hiljaiset pikkulapset mahtavat ajatella meluisten aikaihmissen toimista. Olikohan näillä pienokaisilla minkäänlaista omaa käsitystä siitä, että oli välttämätöntä kysellä ja meluta — ainoastaan sitä varten, että he olivat matkalla lihapullien ja suurien maitolasien sekä kilttien ruotsalaisten ihmisten luokse? Vain väsymyskö teki heidät niin vaiteliaksi ja umpimielisiksi, sellaisiksi kuin aikuiset miehet ja naiset ovat ryhtyessään suorittamaan jotain vaativaa tehtävää? Vai suomalainen sisuko pakotti itkun pysähtymään kurkkuun, kun ajatus äidistä tuli liian valtavaksi? Vai ovatko lapset sellaisia, että he todella vakavassa tilanteessa vaistomaisesti tajuavat, mitä heiltä vaaditaan sekä käyttäytyvät sen mukaisesti.

Olkoonpaa asian laita kuinka tahansa, kilttejä ja reippaita olivat nämä lapsukaiset matkalla laivalle samoinkuin laivallakin pitkinä, tukahduttavina öinä, koneen jyskyttäessä ja puhkuessa aivan korvan juuressa ja jään jymistessä laivan runkoa vastaan. Paljon ei puhuttu siitä, mikä oli jäänyt taakse. Äiti ja isä ja sisarukset olivat asioita, joita ei mainittu — niin oli parasta. Mutta Tukholma ja kaikki, mitä äiti oli sanonut siellä saatavan, siitä sopi keskustella joutumatta vaaraan menettää tasapainoaan.

Olin mukana Arcturuksen matkalla tammikuun 27 päivänä. Matkalle lähtöme myöhästyi suunnilleen tunnin verran. Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön herat olivat itse laivarannassa saattamassa 500 lastaan — niin oikeastaan heitä ei ollutkaan sillä kerralla enempää kuin 405, sillä laivan lastenkamarisisustus oli saatu valmiiksi nopeammin kuin lastenkuljetusviranomaiset olivat uskaltaneet toivoa, eivätkä kaikki 500 lasta olleet ehtineet matkakuntoon ensimmäiselle retkelle. Mutta 405 lasta ei ole vähäpätöinen asia sekään. He täyttävät sekä etu- että takaruuman ja antavat yllin kyllin työtä 50 matkatädille.

Peräruumassa makasivat lapset kuten tavarat hyvinhoidetussa rauhanaikaisessa myymälässä, jossa on hyllyjä pitkin seinä sekä telineitä myöskin keskilattialla, johon oli rakennettu kolme kerrosta hyllyjä. Uudelleen sisustetussa keularuumassa oli lattialle tehty vuode 150 lapselle. Siistillä, valkoisella aluslakanalla, joka oli yhteinen koko vuoteelle, oli kullakin lapsella määrätty paikkansa omine peluksineen ja huopineen sekä jalkopäähän kiinnitettyine vaatenauloineen. Kaksi valtavaa valonheittäjää valaisi kirkkaasti riisuutumistoimitusta, joka alkoi heti laivan irroitautuessa laiturista kello kahdeksan aikaan illalla. Iltavelli oli syöty kokoontumispaikassa kaupungissa, ja seuraava ateria tarjottaisiin vasta aamulla ennenkuin noustaisiin maihin kuninkaan omaan kaupunkiin. — Sitten sammutettiin valonheittäjät, hoitotätien yövuoro alkoi, suuressa makuuhuoneessa tuli aivan hiljaista.

Ensi herääminen matkalla.

Puoli seitsemältä oli pukeutuminen täydessä käynnissä, ja käsittämättömän nopeasti saivat kaikki 405 lasta vaatteet ylleen. Mieliala oli nyt huomattavasti korkeammalla kuin edellisenä iltana, olihan nukuttu pois matkaväsytys ja lähestyttiin matkan päämäärää uusine jännittävine tapahtumineen. Nyt keskustelivat pikkutyöt kortittomista silkkipuvuista, joita kuulemma sai ostaa Ruotsissa, ja muuan pojista tiesi, että maihin noustessa sai mukana olla 99 markkaa rahaa, kun taas erään toisen isä oli sanonut, että oli miltei maanpetoksellista viedä yhtään penniä Suomen rahaa pois maasta. Mutta mistä kaikesta keskusteltiinkin, tultiin joka tapauksessa lopulta aina pääaiheeseen, lihapulliin ja kastikkeeseen, taisipa joku esittää toiveajatuksen ohukaisistakin . . .

— Täti, onko kesään enemmän kuin viisi päivää, kuultiin pienen palleroisen kysyvän varovaisesti. — Kun tulee kesä, saan minä jälleen matkustaa kotiin, on

äiti sanonut. Ei senvuoksi, että minusta tämä matka olisi ikävä, vielä mitä, mutta sano, onko kesään enemmän kuin viisi päivää?

Jää puristaa puristamistaan ja minusta tuntuu samalla, että saattaa kestää enemmän kuin viisi päivää, ennenkuin olemme tulleet Tukholmaankaan.

Matkamme myöhästyi kokonaisen vuorokauden. Mutta lopulta oltiin kuitenkin perillä. Sitten alkoi vastaanotto ja lasten luovuttaminen ruotsalaisille lotille, jotka olivat alhaalla laivarannassa — helpotuksen huokaisuja suomalaisten matkatätien taholta. Olihan edesvastuu lopultakin ohi. Hiukan kyyneleitäkin, kun oli erottava heistä, joita oli opittu pitämään kiinteinä pisteinä tässä ihmeellisessä, vierassa maailmassa. Mutta pian oli rauha jälleen palautettu. Ruotsalaiset tädit selailivat taskusanakirjojaan lukien sieltä "älä pelkä" ja "tule tänne" sekä pyyhkien pois kyyneleitä suurilla, valkoisilla pellavanenäliinoillaan. Sitten mentiin Englaisiin, jossa tohtori Sternerin ystävällinen ääni ja harvinainen levollisuus hallitsi lasten, alilääkärien, hoitajattarien, tulkkien sekä hyväntahtoisten vastaanottoa seuraamaan saapuneiden Suomen-ystävien sekamelskaa. Se oli samalla Englaisin tulikaste, ja ihmeteltävän hyvin kaikki sujui. Tietenkin oli yksi ja toinen seikka vähän sekaisin, neljänteen kerrokseen määrättyjä lapsia löydettiin lopulta muista kerroksista, pienokaisia, joiden piti syödä päivällistä, oli kateissa, ja heidän sijaansa olivat toiset joutumaisillaan syömään kaksi ateriaa peräkkäin. Mutta loppujen lopuksi kaikki kuitenkin järjestyi hyvin.

Lapsille itselleen koitti suuri elämys lihapullien ilmestyessä heidän eteensä perunain, kastikkeen ja puolukkahillon sekä suurien maitolasien seurassa. Ja illalliseksi saatiin ohukaisia hillon kera sekä sitäpaitsi päivän kuluessa appelsiineja, joita jotkut yrittivät syödä kuorineen päivineen. Tapahtui niin monenlaista, että ei enää jäänyt tilaa muistelmille — useimmat unohtivat kodin ja isänmaan pelkämästä uteliaisuudesta kaiken uuden edessä. Tosin siellä täällä saattoi nähdä kyyneleitäkin ja huomata koti-ikävä, mutta ne olivat poikkeustapauksia. Suurin piirtein olimme kaikki peräti urhoollisia.

Lopulta joutui ilta, ja tuli maatamenon aika. Valkoisten lastenvuoteiden pitkät rivit kutsuivat houkuttelevasti. Koko suuri talo vaipui kohta hiljaisuuteen, salien lamput sammutettiin toinen toisensa jälkeen. Vain verhottu yölamppu paloi huoneen nurkassa valvomassa olevan ruotsalaisen lotan edessä. Silloin tällöin kuului huokaus jostakin 405 vuoteesta, ja pienokaisen äänen kuultiin kuiskaavan unissaan »äiti». Mutta se oli vain unta. Me olimme matkustaneet niin kauan ja nähneet niin paljon. Suomi oli niin kaukana, kaukana, ja me olimme niin hirveän väsyneitä.

Tunnettu tukholmalainen poliisikonstaapeli Röhr auttaa omasta puolestaan suomalaisten lasten kuljetusta Tukholmassa.

Suomalaisia lapsia saapumisensa jälkeen Anglaih-hotellissa, joka toimi aikaisemmin vastaanottokotina.

Everstinrouva Margit
Ramström.

K A S A R M I

Lasten Kotina

Bodenin vastaanottokodin kautta on kulkenut lähes 5000 lasta.

Boden on niitä Ruotsin paikkakuntia, joiden nimi erottamattomasti liittyy suomalaisten lasten siirtotoimintaan. Talvella 1941—42, jolloin huomattava osa lapsistamme kuljetettiin Ruotsiin pohjoista tietä, perustettiin heitä varten Bodeniin suuri kauttakulkukoti, samantapainen kuin m. m. Tukholman AnglAIS-hotelliin. Näissä lapset yleensä joutuivat oleskelemaan muutaman päivän ajan, jolloin ruotsalaiset lääkärit tutkivat heidät, minkä jälkeen heidän matkansa jatkui sijoituskoteihin maan eri puolille. Alkuperäinen suunnitelma, jonka mukaan kaikkien lasten olisi ollut läpikäytävä perusteellinen lääkärintarkastus kotimaassa ennen matkalle lähtöä, osoittautui näet mahdottomaksi toteuttaa, koska suomalaista lääkäriyövoimaa ei sota-ajan olosuhteissa tähän tarkoitukseen riittänyt.

Bodenin kauttakulkukodin perustamisesta ja sen toiminnan johtamisesta lankeaa kiitos lähinnä everstinrouva Margit Ramströmille, joka Norrbottenin läänin

asiamiehenä sitäpaitsi erinomaisen tarmokkaasti johti lasten sijoitusta pohjois-Ruotsin paikkakunnille.

— Hänhän »kidnappasi» melkein kaikki pienokaiset jo matkalla tänne, huomautti puoli leikillään rouva Inger Engqvist kerran Tukholmassa rouva Ramströmistä puheen ollen.

— Tuo nyt ei pidä paikkaansa, puolustautui rouva Ramström arvostelun kuul-
tuaan. — Mutta minä olin kylläkin sitä mieltä, että pohjois-Suomen lapset sopivat
parhaiten pohjois-Ruotsiin, jossa olosuhteet lähinnä vastaavat heidän kotiolojaan,
ja kun sielläkin oli yllin kyllin avosylin odottavia koteja, sijoitin todellakin yli 1.000

Nukkumaanmenovaikeuksia ensimmäisenä iltana vieraalla maalla.

lasta Norrbotteniin. Mutta sehän oli vain osa suojateistani, sillä kaikkiaan majaili Bodenin vastaanottokodissa lähes 5.000 lasta.

Missä he olivat majoitettuina? Kuka huolehti heidän hoidostaan?

Rouva Ramström joka mielellään muistelee noita työntäyteisiä, mutta mielenkiintoisia talvikuukausia, selostaa minulle asian perin pohjin.

Talvella 1941—42 eversti Ramström toimi Norrbottenin rykmentin komentajana. Joulukuussa, jolloin suomalaisia lapsia alkoi saapua pohjoista tietä juna toisensa jälkeen, pyysi Suomen lasten avustuskomitea rouva Ramströmiä järjestämään lasten kauttakulkukodin ja johtamaan sen toimintaa. Kun eversti Ramström suhtautui suopeasti asiaan ja lupasi rouvalleen kokonaisen komppanian kasarmin käytettäväksi, tämä otti tehtävän vastaan joulukuun lopulla, mistä lähtien vastaanottokoti toimi huhtikuun alkuun saakka.

Rouva Ramström muistaa sen joulukuisen aamuhämärän, jolloin eversti oli komentanut erään hiljattain Bodeniin saapuneen nuorten asevelvollisten komppanian pihamaalle ja ilmoitti heille 350 suomalaisen lapsen saapumisesta. »Nämä suomalaiset lapset tarvitsisivat nyt teidän huoneenne ja vuoteenne. Teille on järjestetty majoituspaikka täältä seitsemän peninkulman päässä olevaan Edeforsiin. Mitä mieltä olette, pojat?»

Kaikki vastasivat yhteen ääneen mielihyvin lähtevänsä antaakseen tilaa Suomen lapsille.

Näiden nuorukaisten lähtö on erikoisesti syöpynyt rouva Ramströmin mieleen. Tulipalopakkasessa öisten revontulten vielä kajastuessa aamunvarhaisella taivaalla nousivat lumivaippoihin pukeutuneet nuorukaiset suksilleen ja katosivat pitkänä nauhana metsän pimentoon hiihtääkseen seitsemän peninkulman matkan Edeforsiin.

Ja sitten tulivat lotat ja ensimmäisten lasten lähetys, jota seurasi yhä uusia ja uusia.

Erytisen lämpimästi rouva Ramström muistelee niitä pohjois-Ruotsin lottia, jotka saapuivat Bodeniin hoitamaan suomalaisia lapsia. Heitä tuli kaukaa Kirunasta, Pajalasta ja Karesuvannosta saakka, kaikki vapaaehtoisesti hartaana halunaan päästä mukaan Suomen hyväksi tehtävään työhön. He sitoutuivat olemaan työssä vähintään kahdeksan vuorokautta, mutta useimmat viipyivät kaksi viikkoa tai kauemminkin.

— Minusta oli näet tärkeitä, että samat lotat hoitivat samoja lapsia, joten he ehtivät tottua näihin, ja lapset siten saattoivat tuntea olonsa kotoisemmaksi. Pohjois-Ruotsin, etenkin Länsipohjan lotista puhui suuri osa myös suomea, joten saatoimme järjestää niin, että joka huoneessa oli vähintään kaksi suomea puhuvaa lottaa.

Kasarmirakennus saatettiin lapsia varten hauskan valoisan asuun. Värikkäät liinat kattoivat pöytiä, puhtaat vuoteet odottivat väsyneitä matkamiehiä, ja avarat käytävät olivat seuraavina päivinä heidän leikkipaikkoinaan.

Uusien lottien saapuessa pidettiin tavallisesti pieni juhlahetki, jossa eversti Ramström puhui korostaen veljeskansan auttamista tarkoittavan työn tärkeyttä, minkä jälkeen rykmentin soittokunta soitti Maamme-laulun ja »Du gamla, du fria». Se

»Pohjoismaista yhteistyötä» kelkkamässä.

aatteellinen pohjasävy, jota näin työn alkaessa tähdennettiin, oli omiaan saattamaan jokaisen lotan entistä tietoisemmaksi työnsä vastuusta.

Jokapäiväisissä askareissaan heillä oli ohjeenaan neljä sanaa: lystring, lydnad, ordning, vänlighet — kuuliaisuus, tottelevaisuus, järjestys, ystävällisyys. Näiden tunnussanojen merkeissä työ luisti täsmällisesti ja miellyttävästi. — Lotat oli jaettu työryhmiin, joilla kullakin oli omat tehtävänsä.

Haaparannan lotat seurasivat Suomen lapsia Bodeniin, jonne juna saapui illalla. Autoilla lapset kiidätettiin asemalta kasarmiin, jossa ilta-ateria, lämmin kylpy ja puhtaat vuoteet olivat odottamassa. Muonituslotat hoitivat ruokapuolen, toiset syöttivät lapset, pesulotat pesivät heidät, minkä jälkeen seurasi kuivaaminen, kampaaminen ja yöasuun pukeutuminen, eikä kestänyt kauankaan, kun 350 lasta oli vaipunut syvään uneen. Seuraavina päivinä lääkäri tutki heidät. Ne, joissa havaittiin sairautta, eristettiin omaan osastoonsa, ja vaikeimmin sairastuneet vietiin Bodenin sairaalaan.

Yleensä lapset viipyivät Bodenissa 3—4 päivää, mikä aika matkarasitusten jälkeen — monethan olivat saapuneet itä- ja pohjois-Suomen kaukaisista korpikylistä saakka — teki heille kovin hyvää. Vaatetuslotat ennättivät tänä aikana tarkastaa kunkin lapsen pukimet sekä kunnostaa ja täydentää niitä tarpeen mukaan.

Muuta korvausta kuin ruoan ja asunnon eivät lotat työstään saaneet. Tavallaan sentään. Moni otti lähtiessään mukaansa suomalaisen pienokaisen, johon hän Bodenissa-oloaikanaan oli ennättänyt erityisesti kiintyä. Yleisenä sääntönähän oli, että kasvatusvanhemmat eivät saaneet valita lapsia, mutta lotat ansaitsivat rouva Ramströmin mielestä tämän erikoisedun. Lapsista, jotka jo olivat ennättäneet tottua hoitajattariinsa, oli joutuminen heidän koteihinsa tietysti miellyttävää.

Keskustelun kuluessa rouva Ramströmin mieleen muistuu lukuisia pikkupiirteitä ja tapauksia Bodenin paukkuvien pakkaspäivien ajoilta. Hän kertoo sotapojista, jotka suomalaisten lasten huomaavaisina ritareina aina olivat valmiit tarjoamaan palveluksiaan. Hän muistaa erityisesti sen junan, jossa 600 lasta — suurin määrä, mikä Bodenin vastaanottokodissa yht'aikaa oli sijoitettuna — lottineen lähti etelä-Ruotsia kohti auringon kimaltaessa vitivalkeilla hangilla ja sotapoikien hurratessa ja huiskuttaessa »kasarmikumppaneilleen». Ja hän kertoo niistä monista illoista, jolloin lottien kanssa neuvoteltiin huomispäivän tehtävistä, hän muistaa useita suomalaisia lapsia nimiltä ja erikoispiirteiltään, ja hän naurahtaa makeasti, kun näistä muistikuvista sukeltaa esiin Lehtisen Kallen topeva ilmestys. Kalle saapui Ruotsiin jo talvisodan aikana, jolloin rouva Ramström Centrala Finlandshjälpenin (Suomen avun keskuksen) pääasiamiehenä oli Haaparannassa ottamassa vastaan Suomesta saapuvia aikuisia ja lapsia.

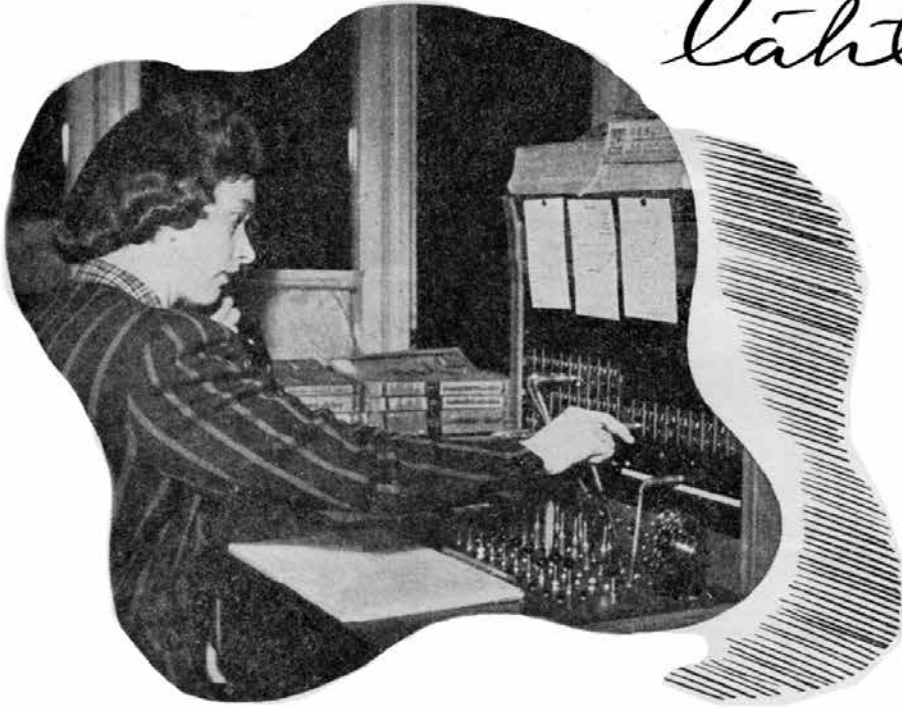
Heti kun juna oli saapunut Haaparantaan ja Kalle oli ehtinyt kylläkseen syödä lottien lihapullia ja paksuja voileipiä, hän sanoi heille: »Nyt olen täys ja lähden kotiin».

— — — — —
Niin — nämä ovat olleet rikkaimmat vuoteni, joista olen hyvin kiitollinen, toteaa rouva Ramström kertomuksensa päätökseksi.

Vastaanottokodissa kuluvat päivät nopeasti. Suuressa joukossa keksitään aina jotakin uutta puuhaa ja uusia leikkejä. Milloin tutkitaan leikkiauton koneistoa, milloin kyyditään pienempiä rattaissa pitkin avaran vastaanottokodin käytäviä.

Mistä langat lähtevät

Suomen lasten avustuskomitean toimisto Tukholmassa muodostaa sen keskuksen, josta lastemme hyväksi suoritettua laajakantoista työtä johdetaan. Herkuleskadun varrella sijaitsevasta vanhasta kivitallosta, josta komitea on saanut käytettäväkseen Tukholman kaupungille aikaisemmin kuuluneen huoneiston, lähtevät langat eri puolille. Sieltä hoidetaan yhteydet Suomeen samoinkuin Ruotsin eri lääneihin, joissa toimivat asiamiehet ovat läänien ja toimiston välinen suoranainen yhdysside.

Koko olemassaolonsa aikana ei toimisto ole päiväksiäkään päässyt viettämään hiljaiseloa. Pistäytyypä sinne aamulla tai myöhään iltapäivällä, aina tulee vastaan kuumeisen työn ilmapiiri. Toiminnan laajentuessa on toimiston henkilökuntaa useaan otteeseen ollut lisättävä, ja siitä huolimatta on kaikilla jatkuvasti kädet täynnä työtä.

Porttikäytävästä johtavat kapeat kiviportaat toiseen kerrokseen, jossa komitean aivot työskentelevät. Sieltä tapaamme tuomari Lars Östbergin, joka komitean sihteerinä on näinä vuosina kirjaimellisesti saanut kantaa päivän kuorman ja helteen. Kun Ruotsissa keväällä 1941 herätettiin ajatus suomalaisten lasten tuomiseksi Ruotsiin ja kun tätä toimintaa johtamaan perustettiin Kommittén för finska sommarbarn (Suomen kesälasten komitea), tulivat ylijohtaja Hardy Göransson ja tuomari Östberg komitean johtoon, edellisen toimiessa puheenjohtajana, jälkimmäisen sihteerinä ja toimeenpanevana johtajana, mitä tointa

Rouva Inger Engqvist
työpöytänsä ääressä.

hän on jatkuvasti hoitanut senkin jälkeen, kun sota uudelleen syttyi, »kesälapset» jäivät talveksi, heitä tuli jatkuvasti lisää, kesälasten komitea muutettiin Suomen lasten avustuskomiteaksi, ja sen toiminta laajennettiin käsittämään monia muitakin työmuotoja lastemme hyväksi. Tuomari Östberg ei koskaan tee numeroa itsestään, ei puhu paljon, mutta ahertaa sitä enemmän. Monta kertaa päivän kuluessa hän pistäytyy käytävän toisella puolella sijaitsevassa huoneessa neuvottelemassa »oikean kätensä», rouva Inger Engqvistin kanssa. Tämä parivaljakko näyttää työssä erinomaisesti täydentävän toisiaan.

— 26-vuotias rouva Engqvist on oikea tarmokimppu ja käytännöllinen järjestäjäkyky, joka panee pyörät pyörimään ja vastaa koko toimiston työskentelystä silloin, kun päävirka vaatii tuomari Östbergin toisaalle. Erinomaista liikemieskykyä osoittaen hän ostelee autoja puoleen hintaan, milloin Suomi niitä tarvitsee, ja samalla kun hän on hoidellut Suomen lapsia, hän on hankkinut itselleenkin Bitti-tytön, ja poika, jonka jo etukäteen olemme ristinneet Andersiksi, voi ilmestyä maailmaan milloin hyvänsä, mikä seikka ei silti vähimmässäkään määrin haittaa rouva Engqvistin työskentelyä. — Tähän tapaan luonnehti toimiston suomalainen sosiaalihuoltaja, neiti Maja Ahlberg rouva Engqvistiä, eikä tuossa hänen ennakkoesittelyssään tuntunut olevan pisaraakaan liioittelua.

Puhelu Sundsvallista. — Rouva Genberg? Olemme valmistaneet uuden Suomen mainosjulistuksen, joka tänään on lähetetty kaikille asiamiehille. Koettakaa mahdollisimman nopeasti huolehtia julistuksen jakamisesta läänin eri osiin.

— Falun? Pastori Rimmerfors? Juhlaanne olemme hankkineet esitelmöitsijän Suomesta. Huolehtikaa myös siitä, että tilaisuudessa kerätään kolehti Suomen hyväksi.

— Stjärnarp? Vapaaherratar Hermelin? Miten lapsiirtolapuuhasi edistyy? Mainiota. Ilmoitahan sitten tänne, kuinka monta lasta voit kesäsiirtoloihin majoittaa.

— Härnösand? Aessori Carleholm? Seuraava lapsijuna lähtee Tukholmasta toukokuun 11 päivänä. Ilmoittakaa, kuinka moni vanhempien kotiin pyytämistä lapsista on valmiina tähän junaan.

Milloin rouva Engqvist ei puhunut puhelimesta, hänen oli keskusteltava jonkun asiakkaan kanssa, joita useasti oli jono odottamassa hänen puheilleen pääsyä. Täsmällisesti, vailla pienintäkään hermostumista hän hoiteli kymmeniä lankojaan. Kärsimättömyyteen hän vastasi raikkaan tyttömäisellä naurulla tai leikkisällä huomautuksella, ja niin asiat juoksivat taas kuin rasvatut.

Virallinen toimisto-aika oli jo hyvän aikaa sitten päättynyt, ennenkuin tämän päivän asiat oli saatu hoidetuiksi, ja rouva Engqvist saattoi lähteä kotiin, jonne hän vielä otti mukaansa nipun papereita ja kirjoitelmia.

— Mitä sanovat aviomies ja Bitti siitä, että äiti kaiket päivät on työssä ja kotoa poissa?

— Minulla on erinomaisen kiltti mies, vai voiko hänestä muuta sanoa, sen jälkeen kun hän on antanut minun olla tässä työssä jo kohta kaksi vuotta, vaikka alun perin sain luvan tulla vain kuukaudeksi hoitamaan tuomari Östbergin tehtäviä hänen kesälomansa ajaksi. Tämä tapahtui vähän sodan puhkeamisen jälkeen, heinäkuussa 1941. Sittenhän työ jatkui ja laajentui, tuomari Östbergin täytyi ryhtyä osittain hoitamaan myös varsinaista tointaan, ja niin minä jäin jatkuvasti toimistoon. Enkä nyt enää mitenkään voi jättää tätä, siksi jännittävää työ on. Vaikka työksi sanan varsinaisessa mielessä en tätä oikeastaan osaa laskea, sillä se muodostuu osaksi omaa olemusta ja siihen kiintyy siinä määrin, että tahtoo ehdottomasti seurata, miten se kehittyy ja saadaan onnelliseen päätökseen.

Olin saattanut rouva Engqvistiä kotiin päin. Ennen eroamista sovimme tapaa- misesta lounaalla seuraavana päivänä voidaksemme hiukan rauhassa keskustella.

Siitä lounaasta ei koskaan tullut mitään, sillä aamulla klo 6:n aikaan tuli maailmaan Anders, jonka nimi kaiken todennäköisyyden mukaan muutetaan, koska hän onkin — tyttö!

Jo toisena päivänä Andersin syntymän jälkeen saapui rouva Engqvistiltä sairaalasta Suomen lasten avustuskomitean toimistoon pitkä promemoria ensi tilassa hoidettavista asioista. Silloin minäkin jo uskalsin soittaa hänelle, onnitella »Andersin» tulon johdosta ja kysyä, miten käy nyt Suomen lasten hoitamisen, kun omia on jo kaksi.

— Ei hätää! Minä voin erinomaisesti, ja jos kaikki käy yhtä hyvin kuin Bittin saapuessa, olen kymmenen päivän kuluttua toimistossa jälleen. Minä ehdin toki saada vielä monta lasta, ennenkuin tämä ruliassi loppuu!

*

Suomalaissyntyisen rouva Thomassonin tapaa toimistosta tavallisesti korkean kirjepinon takaa kiireisessä käännoistyössä. Hän saattaa suomalaisten vanhempien kirjeet kasvatusvanhemmille heille ymmärrettävään muotoon ja päinvastoin.

Vasemmalla neiti Maja Ahlberg,
oikealla rouva Hilde Vänninen.

— Näitä kirjeitä kääntäessä elää tavallaan mukana monen perheen kohtaloissa. Niistä saa mitä välittömimmän ja aidoimman kuvan siitä rakkaudesta, jolla ruotsalaiset kasvatusvanhemmat huoltavat suomalaisia hoidokkejaan, samoinkuin ne tulkitsevat suomalaisten vanhempien tunteet, heidän suuren kiitollisuutensa kasvatusvanhempia kohtaan, kaipauksen lapsiin ja hartaan toivon, että pian jälleen voisivat päästä itse huolehtimaan heistä, kertoo rouva Thomasson.

Yhteydet Suomeen hoidetaan lähinnä siitä huoneesta, jossa suomalainen sosiaalihooltaja, neiti Maja Ahlberg ja hänen apulaisensa rouva Hilde Vänninen työskentelevät. Päivittäisten puhelinyhteyksien avulla välitetään täältä kasvatusvanhempien tiedonantoja, otetaan vastaan vanhempien kyselyjä ja tiedoituksia, matkoja koskevia määräyksiä jne.

Kaksinkertaisen korttisysteemin avulla ollaan Suomen lasten avustustoimistossa aina tietoisia kunkin lapsen olinpaikasta ja olosuhteista Ruotsissa. Tätä avustuskomitean tärkeintä osastoa hoitaa neiti Signe Åström, jolla on kymmenkunta apulaista.

Suuren kortistosalin takana on rouva Charlotte Holmin valtakunta, vaatepinojen, kenkävuorten ja pakkilaatikkojen täyttämät varastohuoneet, joista jaetaan vaatteita sairaaloista pääseville sekä lastenkotien lapsille samoinkuin vähävaraisem-

missa perheissä asuville lapsille, joiden kasvatusvanhempien menoja täten pyritään huojentamaan.

— Yleensä saamme hyvää tavaraa, mutta ainahan kertyy myös sellaisia vaatekappaleita, jotka täällä on pestävä ja kunnostettava, kertoo rouva Holm, joka usein iltaisin lähtee kotiin vaatemytty kainalossaan.

— Kun mieheni on kuollut jo monia vuosia sitten ja tyttäreni on naimisissa, on minulla iltaisin hyvää aikaa pestä ja paikata. Työni on niin mielenkiintoista, etten mitenkään haluaisi luopua siitä. Täällä olen saanut nähdä Ruotsin kansan parhaat puolet, ja niiden näkemisestä pidän paljon.

Hyvin tärkeät osastot Suomen lasten avustustoimistossa muodostavat lääkäritoimisto, (josta toisessa yhteydessä) ja lottien hoitama »matkatoimisto», joka järjestää lasten kuljetuksiin liittyviä käytännöllisiä seikkoja, hankkien matkanjohtajat ja heidän alaisinaan työskentelevät matkatädit sekä tilaten pitkillä junamatkoilla tarvittavan ruoan. Terveitten lasten junakuljetuksista Ruotsin puolella huolehtivat täten lähinnä rouva Mary de Laval ja rouva Astrid Stefensson, joilla on käytettävänä kokeneiden kuljetuslottien joukko. Sairaiden lasten kuljetuksista ja siirroista huolehti neiti Elsa Helgö.

Millaisia ovat suomalaiset lapset ruotsalaisten matkalottien näkökulmasta?

— Suurenmoisia paketteja. Hehän eivät edes osaa hermostua. — Kaikkien lottien istaukset ovat samansisältöisiä.

*

Avustuskomitean toimistossa työskentelee myös rouva Inge Åsberg, Tukholmaan ja sen lähiympäristöön sijoitettujen suomalaisten lasten asiamies, joka on ottanut tarjolla olevista kodeista tarkat tiedot, välittänyt niihin lapset ja ylläpitää jatkuvasti yhteyttä näiden kotien kanssa.

Satoja lapsia sijoittaessaan ja heidän oleskeluaan jatkuvasti seurattaessaan on rouva Åsbergille — kuten luonnollisesti kaikille asiamiehille — kerääntynyt laaja kokemusvarasto. Hän tietää kuin viisi sormeaan ne eri kehitysvaiheet, joita lapset ja kasvatusvanhemmat yhdessäolonsa alkuaikoina jokseenkin säännöllisesti ovat läpikäyneet. Näiden kokemustensa perusteella hän osaa suhtautua esiintyviin vaikeuksiin psykologisen viisaasti. Vieraan lapsen sopeuttaminen aivan uuteen ympäristöön, uusien ihmisten ja oudon kielen pariin ei näet suinkaan suju vaikeuksitta, vaikka hyvää tahtoa kuinkakin olisi.

— Ja sitä ovat ruotsalaiset kasvatusvanhemmat todella osoittaneet, vakuuttaa rouva Åsberg. Siihen aikaan kun lapset saapuivat, olin kuin mikäkin harvinaisten kalleuksien kauppias, jonka asiakaspiiri aina ylitti tarjolla olleen tavarat. Sain vain määrärahan lapsia, ja kysyntä oli hyvin suuri. Joka päivä soitti joku rouva ja lopulta jo kärsimättömästi tiedusteli, eikö hän vihdoin saa sitä suomalaista poikaa tai tyttöä, jota hän on odottanut jo niin ja niin monta viikkoa.

— Ja soitinpa minä näihin koteihin, vaikka miten myöhään illalla, ilmoittaen, että nyt on juuri saapunut sen ikäinen poika tai tyttö, jota he ovat toivoneet, aina he olivat heti valmiit vastaanottamaan saapujan. Oli suorastaan liikuttavaa

Rouva Charlotte Holm
vaatepinojensa keskellä.

nähdä, miten huolellisesti useimmat kodit olivat valmistautuneet uuden tulijan varalle. Lastenhuone oli järjestetty kuntoon, tai ellei siihen ollut mahdollisuuksia, oli hankittu ainakin lapsen vuode, varattu hänelle vaatteita, leluja jne.

— Mutta hyvin usein kävi niin, että sen jälkeen kun kasvatusäiti onnellisena oli lähtenyt kotiin lapsensa kanssa, minä sain seuraavina päivinä huolestuneita puhelinsoittoja:

— Kaisa itkee koko ajan, yötä päivää. Olen koettanut kaikkeni, mutta en osaa häntä viihdyttää, enkä ymmärrä, miten jaksan enää katsella hänen suruaan

— Koettakaa nyt pitää häntä kolme viikkoa, ja saattepa nähdä, että Kaisasta tulee mitä kiltein tyttö, joka tuskin osaakaan itkeä, vastasin silloin tavallisesti heille, ja useimmiten jo ennenkuin tämä aika oli kulunut, äidit soittivat onnellisina: heidän suomalainen Kaisansa, Mattinsa tai Maijansa oli maailman suloisin lapsi; ei tule kysymykseenkään, että he haluaisivat luovuttaa hänet takaisin.

Toisinaan vanhemmat soittivat kyllä hiukan onnettomina senkin jälkeen ja kysyivät, mitä heidän siinä tai tässä tapauksesaa pitäisi tehdä, kun he eivät saa lasta tajuamaan, mitä he tarkoittavat, eivätkä he itse ymmärrä lapsen toiveita. Tavallisesti rauhoitin heitä selittämällä, että kolmen kuukauden kuluttua on tämäkin vaikeus ohitse, sillä siinä ajassa suomalaiset lapset yleensä oppivat kielen ainakin siinä määrin, että he tulevat toimeen.

Voidakseen mahdollisimman hyvin ymmärtää kasvatusvanhempia ja heidän vaikeuksiaan rouva Åsberg päätti ottaa myös itselleen suomalaisen lapsen, ja niin tuli 6-vuotias Iris R i n d e l l Salosta ensimmäisenä lapsena nuoren avioparin perheeseen. Iris valloitti sekä uuden äitinsä että isänsä täydellisesti. Rouva Åsbergin puheista päätellen hän oli kerrassaan erinomainen lapsi, hyvin älykäs, erinomaisen luonteen omaava, suomalaisen itsepäinen, mutta sanansa pitävä ja rehellinen kuin kulta — muuten ominaisuuksia, joilla ruotsalaisten kasvatusvanhempien yleensäkin kuulee suomalaisia lapsia luonnehtivan.

Rouva Åsbergin yleisarvostelu kasvatusvanhemmista on mitä parhain. Hän ei pyri salaamaan negatiivisia ilmiöitä, joita kysymyksen ollessa sadoista vanhemmista esiintyy tietysti niin puolella kuin toisellakin, vaan myöntää tavanneensa sellaisiakin rouvia, jotka tahtoisivat suomalaisen lapsen vain jonkinlaisesta halusta kerskua hyväntekeväisyydellään, ottaakseen komeita valokuvia itsestään suomalaisen hoidokkinsa kanssa ja näytelläkseen niitä sitten ystävilleen.

— Mutta tällaiset tapaukset ovat perin harvinaisia poikkeuksia, jotka vain vahvistavat sitä yleistä sääntöä, että ruotsalaiset kasvatusvanhemmat ovat todella kiintyneet lapsiinne ja pyrkinet huolehtimaan heistä parhaalla mahdollisella tavalla. — Rouva Åsberg tietää tapauksia, jolloin ruotsalainen kasvatusäiti on yökausia valvonut vaikeasti sairastuneen suomalaisen lapsen vuoteen vieressä, hankkinut hänelle parhaan lääkärinhoidon ja lääkkeet ja ollut kaiken ponnistelun jälkeen ylenpalttisen onnellinen, kun lapsi on jäänyt elämään. Hän kertoo vielä esim. kahdesta poliisin perheestä, joissa kummassakin on suomalainen lapsi:

— Nyt odottavat molemmat rouvat omaa esikoistaan, ovat aivan ilman koti-apulaista, minkä lisäksi rouva Svensson on kovin heikko. Minä ehdotin, että suomalaiset lapset ainakin joksikin aikaa vaihdettaisiin toisiin perheisiin, joilla on paremmat mahdollisuudet pitää heitä nyt. Mutta kummatkin poliisipapat ovat soittaneet minulle suorastaan vihaisina ja sanoneet, että »meidän talossamme ei kylläkään järjestetä mitään muutoksia. Kalle ja Matti pysyvät täällä ja sillä hyvä».

— Vasta kun vetosin lääkäriin, joka, ottaen huomioon, että rouva Svensson on sairaalloinen, pitää ehdottoman välttämättömänä, että hän saisi mahdollisimman paljon levätä, suostui toinen poliiseista tänään myöntymään.

— Tänään soitti minulle myös eräs rouva Löfström. Hänellä on suomalainen tyttö, jonka vanhemmat halusivat saada kotiin. Ja arvatkaa, mitä hän sanoi minulle! »Olen muuttanut, mutta en aio ilmoittaa osoitettani, jotta ette saa Maijaa ja minua käsiinne. En tahdo Maijan matkustavan, ainakaan vielä...»

Eräs asia on rouva Åsbergia hänen nykyisessä työssään kovasti sekä huvittanut että hämmästyttänyt:

— Kummallisen usein sattui niin, että kasvatusvanhemmat sen tunnin, enintään parin aikana, jonka he lasten vastaanotokodissa joutuivat olemaan heidän kanssaan samassa huoneessa — ennenkuin jako oli saatu suoritetuksi, paperit ja kuittaukset järjestykseen — ehtivät kiintyä juuri siihen lapseen, jonka he sitten saivatkin itselleen — lapsethan jaettiin numerojärjestyksessä ilman valinta-oikeutta. Ja aivan yhtä useasti

Rouva Inge Åsberg

Neiti Elsa Helgö

sattui juuri heidän tuleva hoidokkinsa oma-aloitteisesti pyrkimään heidän polvelleen istumaan tai muuten heidän kanssaan seurustelemaan.

— Tällaisia sattumia oli niin monia, että lopulta rupesin epäilemään, että jakotilaisuuksissa kummitteli, kertoo rouva Åsberg, joka muistaa monia yksityistapauksia esityksensä tueksi.

Hän muistaa mm. erään nuoren insinöörin. Tämä saapui hotelli Englaisiin noutamaan vanhempiansa luo maalle suomalaisen tytön, jonka oleskelun hän oli luvannut kustantaa. Hiukan hämillään hän istui vastaanottajien joukkoon, jotka kaikki olivat naisia. Toisella puolen salia istuvista lapsista rupesi yht'äkkiä pikku tyttö itkemään. Insinööri kiirehti tyttösen luo, otti hänet polvelleen ja koetti kellonperillä, kynillä ja ties millä kaikella viihdyttää häntä. Lapsi tyyntyi pian, ja hetkisen kuluttua nämä kaksi leikkivät mitä parhaassa sovussa. Kun kaikki muut lapset tällä aikaa oli jaettu, havahtui insinööri tiedustelemaan, missä on se tyttönen, joka hänen piti saada.

— Teidän sylissäanne, vastasin nuorelle miehelle, joka häkeltyneenä yritti työntää tyttöä minulle takaisin.

— Ei, ei, pitäkää vain hänet, sillä hän on juuri teidän numeronne.

— Näinkö helposti lapsen saakin! — Nuori mies huokasi helpotuksesta, puristi tytön syliinsä, ja yhdessä he poistuivat kuin vanhat ystävykset ikään.

SOSIAALIMINISTERIÖN LASTENSIIRTOTOIMISTO

*Sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston johtaja, maisteri
Elsa Bruun kertoo seuraavassa toimiston työstä.*

Ei ole lainkaan helppoa lähettää »toisten lapsia» ulkomaille varsinkin, kun tehtävästä työn kuluessa tulee 20 kertaa alkulaskelmia suurempi. Kun sosiaaliministeriö syyskuussa 1941 asetti erityisen lastensiirtokomitean tehtävänänsä kuljettamaan Ruotsiin lapsia, joiden pelättiin vasta puhjennun sodan vuoksi jäävän hoidotta, ei kukaan aavistanut, että sen työ tulisi niin monipuoliseksi ja perusteelliseksi, kuin myöhemmin osoittautui. Komitean saaman tehtävän merkitys selviää jo siitäkin, että sosiaaliministeri K. A. Fagerholm alusta alkaen lämpimällä myötätunnolla on seurannut sen työtä ja että sen puheenjohtajaksi kutsuttiin maan lastensuojelun ylitar kastaja Kosti Pirjola ja sihteeriksi lastenhuollon tarkastaja Aune Ståhlberg. Välittömästi perustavan kokouksensa jälkeen komitea kääntyi eri läänien maaherrojen puoleen pyytämään heidän myötävaikutustaan ja tukeaan. Joka läänin perustettiin lääninkomitea, jonka toimeenpanevaksi johtajaksi tuli lääninasiainmies. Tavallisesti toimi läänin siirtoväenhuollon esittelijä lääninkomitean puheenjohtajana taikka lääninasiainmiehenä. Joukko virkailijoita kautta maan on hyväntahtoisesti asettanut voimansa ja kokemuksensa lääninkomiteoitten käytettäväksi. Yhdistävänä renkaana on ollut lastensiirtotoimisto Helsingissä. Sinne johtavat langat maan eri puolilta. Siellä kirjoituskoneitten nakutus kilpailee puhelinten kilinän kanssa, sinne virtaa päivittäin sadoittain postilähetyksiä ja puhelintiedoituksia.

Lastensiirtotoimisto oli toimintansa alkuaikana suurisuuntainen matkatoimisto, jossa työ piti aivan erikoisesti järjestää silmälläpitäen pieniä matkamiehiä, jotka eivät pystyneet huolehtimaan itsestään. Nopeassa tahdissa toimitettiin lähetys toisensa jälkeen Ruotsiin. Saman viikon aikana saattoi erityiseksi lapsilaivaksi sisustettu Arcturus kuljettamaan suuren ja kalliin lastinsa yli Ahvenanmeren, samalla kun lapsijunaksi muutettu armeijan sairasjuna täyttä vauhtia höyräsi pienokaisineen kohti pohjoista. Erikoisesti sairaita lapsia varten järjestettiin lentokuljetus. Toimistossa vallitsi lasten, matkanjohtajien, matkatavaroiden, vaatteiden, matkalistojen ja muiden papereiden

Sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston johtaja, maisteri Elsa Brun työpöytänsä ääressä.

vilske. Kiitos kaikkien matkanjohtajien ja avustajien valppauden kävi kuitenkin kaikki hyvin, lapset ja laukut ohjattiin oikeaan suuntaan, ja ne tulivat onnellisesti perille.

Vähitellen lastensiirtotoimistossa on tullut hiljaisempaa. Työ jatkuu kuitenkin täydellä höyryllä. Äitejä, jotka ovat kadottaneet yhteyden lapsiinsa, tulee tiedusteluihin, joukko kasvatusvanhempia valittaa Ruotsista, etteivät he pääse Suomessa olevien kotien kanssa yhteyteen. Jotkut haluavat lapsensa kotiin mitä pikimmin, toiset selittävät olosuhteiden vuoksi olevan toivottavaa, että heidän lapsensa saisivat jäädä mahdollisimman kauaksi aikaa Ruotsiin. Ja kun kouluikään ehtineiden lasten koulunkäynnin pitäisi alkaa kotimaassa, täytyy ryhtyä toimenpiteisiin heidän kotiin kuljettamiseen.

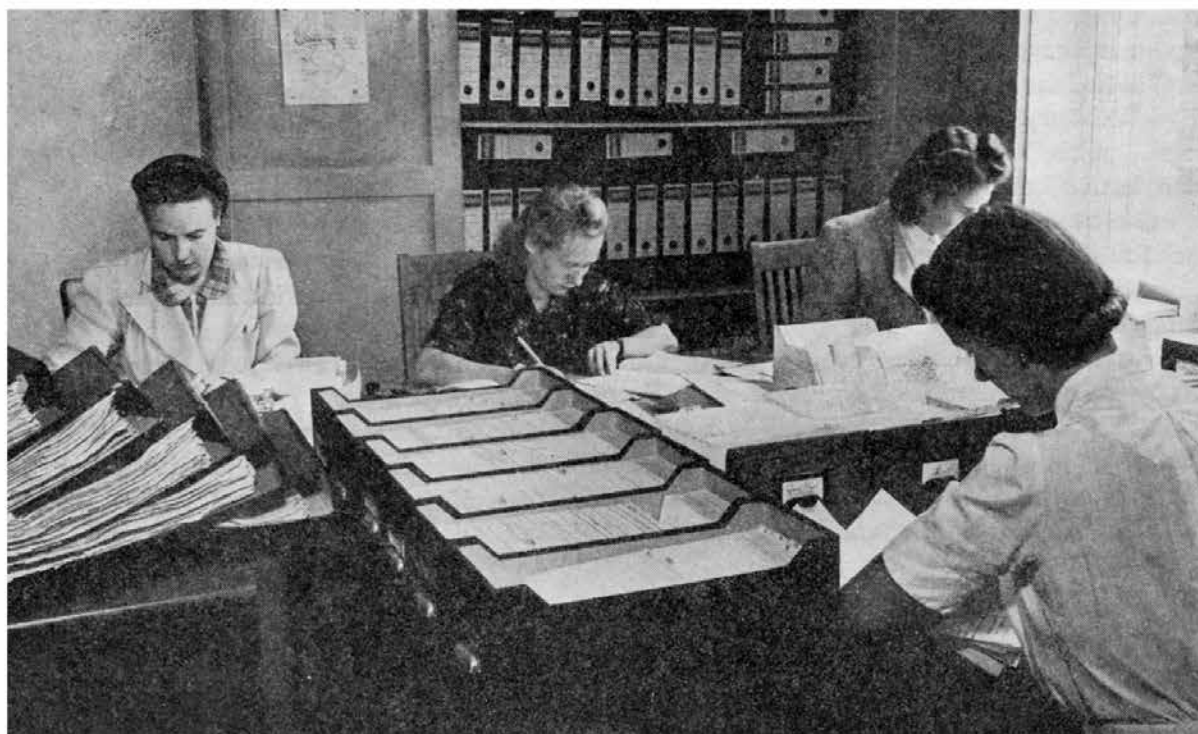
Lastensiirtotoimistossa on työ jaettu useihin osastoihin. Sairaiden lasten siirto-osasto toimii lastenlääkärin johtamana. Vastaanotto-osastolla lasten äidit voivat tehdä lapsiaan koskevia tiedusteluja sekä jättää käännettäväksi ruotsiksi kirjeitä kasvatusvanhemmille. Molemmiin puolin Pohjanlahtea olevien kotien välillä tapahtuvan kirjeenvaihdon toimisto myös välittää. Matkojen järjestelyosastolla tehdään matkasuunnitelma joka matkaa varten, määrätään kutka lapset matkustavat minkin

lähetyksen mukana, kutka matkanjohtajat seuraavat heitä, ja miten lapset jaetaan hoitajineen ryhmiin. Rekisteröimisosasto pitää tärkeätä kortistoa, jossa jokainen Ruotsiin matkustanut lapsi on merkitty omalle kortilleen tietoineen vanhemmista, kotioloista, oleskelupaikasta Ruotsissa jne. Korttiin merkitään kaikki Ruotsista saapuneet tärkeimmät tiedot lapsista, heidän terveydentilastaan, potemistaan sairauksista jne. Tällä osastolla säilytetään kaikki lapsia koskevat asiakirjat, esteettömyystodistukset, palautettujen elintarvikekorttien kuitit, kotiin saapuneiden lasten lääkärikortit ym.

Kaikki tämä edellyttää työtä, laskematonta työtä sekä harrastusta lapsiamme kohtaan. Meidän on onnistunut saada sekä Helsingistä että maaseudulta avustajia, jotka täysin sydämin omistautuvat tehtäväänsä. Julkiset viranomaiset, päämaja, rautatiehallitus, kansanhuoltoviranomaiset ja muut, joiden myötävaikutusta on tarvittu, ovat huomattavalla tavalla tukeneet lastensiirtokomiteaa, niin että kaikki on sujunut häiriöttä. Lastensiirtokomitea ylläpitää yhteyttä niiden Ruotsissa toimivien elinten kanssa, jotka huolehtivat lastemme sijoituksista yksityisiin kasvatuskoteihin, sairaaloihin tai lastenkoteihin. Sikäläinen keskuselin on Tukholman Suomen lasten avustuskomitea. Yhteistyö on koko ajan ollut erittäin läheistä, sillä monet kysymykset vaativat nopeaa ratkaisua.

Ja koko toiminnan tulos? Olemme nähneet lasten matkustavan Ruotsiin kasvot pingottuneina, huolten painamina, usein sairaina, säälimättömän kohtalon heikontamina. Olemme nähneet heidän palaavan iloisina, vapaina, terveyden puna poskillaan, tietoisina siitä, että heillä on elinikäisiä ystäviä Pohjanlahden toisella puolella.

Sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston kortisto, jossa on tarvittavat tiedot toimiston kautta Ruotsiin siirretyistä lapsista, heidän kotiosoitteensa Suomessa, kasvatusvanhempien osoite Ruotsissa, tietoja kodin oloista, avuntarpeesta jne.

Lastemme asiamiehet

Lokakuun viidentenä päivänä 1943 saapui Ruotsista Helsinkiin 34 tervetullutta vierasta, Suomen lasten avustuskomitean, läänien ja eri paikkakuntien asiamiehiä, sosiaaliministeriön lastensiirtotoimiston kutsusta vierailulle maahamme. Kaikki 40 kutsuttua asiamiestä eivät tällä kerralla voineet saapua. Moni heistä oli ensi kerran siinä massa, jonka lapsia he vaivojaan säästämättä ja suurella rakkaudella ovat huoltaneet. Asiamiehet ovat Suomen lasten avustuskomitean välityksellä vastaanottaneet lapset omassa läänissään, hankkineet heille sopivat kodit tai sijoittaneet heidät lastenkoteihin. He valvovat lasten hoitoa, johtavat varojen keräystä, hoitavat lapset kotimatkalle jne.

Suomen-matkaan osallistui asiamiehiä kautta maan. Mukana olivat seuraavat henkilöt:

rouva Margit André (Torskors), pormestarinrouva Ester Tengbom (Karlshamn), herra Folke Löfgren (Gävle), pastori J. R. Hagner (Härslätt, Renland), vapaaherratar Ann-Mari Hermelin (Eldsberga), rouva Maud Ekstrand (Jönköping), toimittaja Harry Sjöman (Värnamo), maaherratar Ester Liden (Kalmar), rouva Sara Sandström (Kalmar), rouva Alma Strömberg (Oskarshamn), pormestarinrouva Elin Odell (Vimmerby), maaherratar Gertrud Rodhe (Kristianstad), konsuli N. A. Borg (Kristianstad), rouva Greta Palmgren (Växiö), rouva Inna Egnerts (Eslöv), tohtorinna Gerd Thorburn (Boden), maaherratar Maja Mannerfelt (Mariestad), rouva Ellen Philipsson (Stängnäs), tohtorinna Ellen Ellwyn (Katrineholm), rouva Hanna Boethius (Uppsala), rouva Dagmar Holmberg (Karlstad), tohtorinna Helfrid Sverin (Karlstad), majuri Hans Brunnes (Karlstad), konsuli Joh. Forsman (Umeå), rouva Ann-Mari Stättin (Härnösand), rouva Ester Genberg (Svartvik), tohtorinna Maud Renander (Västerås), tohtorinna Franzi Hildebrand (Sala), neiti Beth Wester (Vänersborg), rouva Maja Sundström (Borås), rouva Elisabet Arwégård (Örebro), isännöitsijä Hj. Johansson (Linköping), vapaaherratar Elsie Mannerheim (Hälsingborg), pastori Einar Rimmerfors (Falun).

Astrid Ljungström:

Tohtori Sterner

muistelee **Anglais-kodin aikoja**

— *Ollessani AnglAIS-vastaanottokodissa kulki sen kautta tuhansia suomalaislapsia. Nyt jälkeinpäin heitä muistelllessani ja koettaessani eritellä pysyvimpiä vaikutelmiani voin vain todeta, että parempia lapsipotilaita kuin nämä pienokaiset ei lääkäri voi tutkittavakseen toivoa. He olivat hyvää ja sitkeää ainesta, rauhallisia, kilttejä ja kärsivällisiä ja saattoivat kestää hämmästyttävän paljon fyysillisiä tuskia.*

Tällaisen todistuksen antoi tohtori Lars-Gösta Sterner, jonka Suomen lasten avustuskomitea oli kiinnittänyt palvelukseensa tarkastamaan Ruotsiin saapuvia suomalaislapsia. Tarkastus tapahtui vastaanottokodeissa, joita perustettiin Tukholmaan, Bodeniin ja Örebrohon sekä Göteborgiin, Gävleen ja Karlstadiin, vaikka viimemainitut olivatkin pienempiä. Niissä pidettiin lapsia karanteenissa 4–5 päivää, ja heidät tutkittiin perusteellisesti. Huomattavin näistä vastaanottokodeista sijoitettiin Englaisiin, vanhaan Stureplanin varrella sijaitsevaan tukholmalaishotelliin, johon siihen liittyvän Sturebyn hoitolan huomioon ottaen voitiin yhtäaikaan sijoittaa jopa 700 lasta, niistä 450 Englaisiin ja 250 Sturebyhyn. Toiminta alkoi tammikuun alussa 1942 ja jat-

kui juhannuksen tienoille saakka, jolloin terveiden lasten lähettäminen lopetettiin. Noin 6000 lasta kulki tänä aikana Englaisin kautta, jossa tohtori Sterner johti lääkärin-tarkastustyötä.

Tohtori Sterner kertoi lyhyesti työstään Anglais-hotellissa mainiten mm. seuraavaa. Kaikki lapset punnittiin ja mitattiin ja heistä otettiin kurkku- ja nenä-koet, tutkittiin virtsa sokeri- ja munanvalkuaispitoisuuden määrittämiseksi ja tarkastettiin, ettei heissä ollut tuberkuloositartuntaa. Viimeksi mainittu tarkastus toimitettiin osittain tuberkuliinikokeella, osittain varjokuva-valokuvausmenetelmää käyttäen. Jo ennen Turusta lähtöä pantiin tuberkuliinikiinikelaastari kaikkiin lapsiin, joten reaktio oli todettavissa heidän saapuessaan perille. Varjokuva-valokuvauksella tutkittiin kaikki lapset, ja ne, joissa havaittiin sairaalloisia muutoksia, tarkastettiin edelleen tavallisella röntgenvalokuvauksella. Tutkimusten tulokset merkittiin kahteen lääkärikorttiin, joista toinen jäi Englaisiin ja toinen lähetettiin lapsen mukana. Tämä tutkimus piti Englaisissa työssä viittäkin lääkäriä yhtäkaaa. Siellä työskenteli lisäksi suuri joukko Punaisen Ristin apusisaria ja suunnilleen 500 lottaa, joiden viimemainittujen päivittäinen vahvuus nousi noin 80:een.

Hotelli Anglais on valmis ottamaan vastaan suomalaisia lapsia. Tri Sterner (turkissa), hammaslääkäri Pelle Carlsson ja eräs kodin hoitajattarista ovat suorittaneet tarkastuskierroksen ja keskustelevat joistakin yksityisseikoista juuri ennen ensimmäisen lapsilähettyksen saapumista tammikuussa 1942.

— 450 vierasta lasta saman katon alla, omasta ympäristöstään irtitemmattuina — miten siitä selvitettiin?

— Kaikki kävi hyvin, odotettua paljon paremmin, vastasi tohtori Sterner epäromiä. Tämä oli varmasti ennen kaikkea lasten oma ansio. He eivät olleet vain rauhallisia ja kärsivällisiä, vaan heissä oli myöskin mukautumiskykyä, joka tosin on tavallista lapsissa, mutta heissä se oli harvinaisen nopeaa. Kielellisistäkin vaikeuksista selviytyivät he tavalla, joka on mahdollinen vain lapsille. Ei ollut lainkaan harvinaista nähdä suomalaisen ja ruotsalaisen lapsen yhtäkkiä istuvan leikkimässä keskenään, puhumassa ja vastaamassa kumpikin omalla kielellään todellakin ymmärtäen toisiaan, vaikka kumpikaan ei osannut sanaakaan toisen kieltä. Me lääkärit sen sijaan selailimme tulkikirjaa ja koetimme tavailemalla saada sanottavamme sanotuksi silloin, kun tulkkia ei ollut saatavissa. Ja lapset ymmärsivät ja tottelivat. Anglaiserhotelissa päivystävä tulkki oli muuten palveluksessa koko vuorokauden. Lapset eivät olleet niin laihtuneita, kuin olisi voinut odottaa, eivätkä myöskään

Sumuinen talvipäivä Anglaiserhotelivastaanottokodin ikkunassa, josta pienet tulokkaat tutustuvat uuteen kaupunkiin ja sen ihmeellisyyksiin. Hoitajataideillä riittää työtä heidän koettaessaan tyydyttää pikku aivoissa syntyvää tiedonhalua. →

Ruotsalainen lotta auttaa suomalaista pikkumiestä syömisessä touhussa Anglaiserhotelivastaanottokodissa.

niin vähäverisiä, kuin heidän ulkonäöstään olisi voinut päätellä. Lapset olivat olleet niukalla ja yksitoikkoisella ruoalla. Täytyi pitää varansa, etteivät hyvää tarkoittavat lotat ja sisaret syöttäneet heitä ensi päivinä liikaa — lääkärin täytyi todella kieltää yhtä annosta suurempi ateria kerrallaan — sillä lapset pyrkivät alussa syömään itsensä sairaiksi.

Yleensä emme huomanneet, että lapset olisivat kärsineet mitään vahinkoa tiheistä ympäristön vaihdoksista tai kokemistaan elämyksistä. Jokunen tosin pyrki ryömimään sängyn alle pommipelon vaivaamana, kun katumelu kuului huoneeseen. Mutta yleensä he mukautuivat hyvin nopeasti, ja mielenkiinto uusiin oloihin heräsi. — Jo suurkaupungilla sellaisenaan oli suuri vetovoima moneen erämaan lapseen. He saattoivat tuntikausia istua ikkunalla nenä ruutuun painettuna katselemissa Stureplanin vilkasta menoa. Lasten täällä ollessa lahjoitettiin heille myöskin paljon leikkikaluja — meillä oli lopuksi niitä huoneen täydeltä, ja jokainen lapsi sai jättäessään Anglais-hotellin leikkikalun mukaansa, tytöt nukan ja pojat auton tai muun lelun. Hotellin pohjakerrokseen järjestetty lahjakeskus tuotti hyvän tuloksen. Suuri joukko kaikenlaisia vaatteita luovutettiin, joukossa arvokkaitakin. Tapahtuipa usein, että lahjoittajat olivat ostaneet uusia tavaroita ja uhranneet niihin omia vaatepisteitään.

Lopuksi haluaisin huomauttaa, lopetti tohtori Sterner, että sen työn lopputuloksena, jota Ruotsin lääkärit suorittivat Suomen lasten hyväksi, onnistuttiin meillä Ruotsissa järjestämään suuri määrä hoitopaikkoja suomalaisille sairaille lapsille. Niinpä tarpeen suurimmillaan ollessa meillä oli niitä 1921. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että sairaiden lasten hoitopaikkojen kokonaisluku Ruotsissa kohoaa 750:een.

Kruununprinsessa
Louise

LASTENTÄTINÄ

Ruotsin kaikki piirit ovat näiden meille vaikeiden vuosien aikana välillisesti tai välittömästi osallistuneet lastemme auttamiseen ja hoivaamiseen. Eräänä näkyvänä osoituksena siitä rakkaudesta, jota Ruotsin kuningashuone on Suomen lapsia kohtaan osoittanut, on Ulriksdalissa sijaitseva suomalaisten lasten koti, Rådan, jonka kruununprinsessa Louise on perustanut ja jonka menoista kuningas ja kruununprinssipari vastaavat.

Rådanin lastenkoti on vaaleankeltaisessa, huvilanomaisessa rakennuksessa, jota toiselta puolen ympäröi avara pihamaa puutarhoineen ja jonka toisella puolen kohoavan kallioisen mäen rinteessä kasvaa ikivanhoja saarnipuita. Kodin ikkunoista näkyy muutaman sadan metrin päässä kimmeltävä Edsviken-järvi, jonka rannalla sijaitsee vain noin 15 minuutin kävelymatkan päässä Ulriksdalin linna. Puutarhan takana kohoava kolmikerroksinen punainen tiilirakennus — sekin lastenkoti — kuuluu Alms-säätiölle, joka omistaa myös tämän suomalaisten lasten käyttöön luovuttamansa rakennuksen.

Kruununprinsessa Louise hoidokkiensa seurassa Rádanin lastenkodissa.

Kruununprinsessa Louise leikkimässä lasten kanssa "kissaa ja hiirtä".

Olen saanut kruununprinsessalta luvan saapua toisena pääsiäispäivänä iltapäivävierailulle lastenkotiin, jonne hän itse on myös luvannut tulla.

— Eipä silti, että tämä päivä meille olisi mikään poikkeus. Sen jälkeen kun kruununprinssipari jo huhtikuun 20. päivänä muutti Ulriksdaliin, kruununprinsessa on harva se päivä käynyt täällä leikkimässä lasten kanssa, kertoo kodin johtajatar, sisar Hedvig, joka suuresti ihailee sitä välitöntä suhtautumista, millä kruununprinsessa on voittanut kaikkien lasten sydämet.

— Hän leikkii heidän kanssaan kuin joku meistä hoitajattarista ja tuntee tar-

koin jokaisen näiden kuudentoista lapsen vaiheet. Ja milloin ei leikitä, silloin tarkastetaan lasten vaatetilannetta ja otetaan uusien mekkojen ja housujen mittoja.

Kodissa on ollut sen toiminnan alkamisesta vuoden 1942 helmikuun 15. päivästä lähtien samat 16 helsinkiläislästä. Viime marraskuuhun saakka heitä oli 18, mutta silloin matkustivat kaksoiset, *P e r t t i* ja *M a t t i A l a - R a k k o l a* kotiin.

— Kunkinkaallisella autolla nämä pojat noudettiin suoraan täältä kodista Tukholman asemalle, ja kumpikin he saivat oman uuden matkalaukun, jossa oli uusia vaatteita sekä kuninkaan, kruununprinssin ja kruununprinsessan kuvat heidän omakätisillä nimikirjoituksillaan varustettuina, kertoo sisar Hedvig, joka kuninkaallista vierasta odotellessamme esittelee meille kodin ja sen asukkaat.

Lapsia ei totisesti tarvitse kutsua tervehtimään. Välittömän iloisina, miltei riehakkaina ovat kaikki heti eteisessä vastassa, pojat reiluissa sinisissä paidoissa ja polvihousuissa, tytöt ruudullisissa pumpulipuvuissa. Kaikkea turhaa hienostelua on vaatetuksessa kartettu, asiallisuus ja kestävyys ovat siinä määräävinä. Ja samojen periaatteiden mukaan on sisustettu kotikin, jota lapset hoitajattarineen innokkaasti näyttävät.

Pojat kirmaavat avaralle kuistille, joka on näytettävä ehdottomasti ensimmäiseksi, koska se on lasten mieluisin leikkipaikka sadepäivinä ja iltaisin. Sitten tarkastetaan ruokasali, jossa pienimmät syövät oman pikkupöytänsä ympärillä, suuremmat vähän korkeamman pöydän ääressä, ja edelleen poikien makuuhuone, jossa kaksikerroksiset vuoteet ovat sotilaallisessa ojennuksessa ja jonka toisella seinällä kullakin on omat pesuastiansa, hammasharjansa ja pyyhkeensä. Liinavaateli-paston päällä on tuoreita koivunoksia sekä Suomen ja Ruotsin liput, minkä lisäksi huoneen kalustoon kuuluu yksinkertainen lokerohylly, jossa kullakin lapsella on tavaroitaan varten oma lokeronsa.

— Nämä matkalaukut saimme joululahjaksi prinsessa *S i b y l l a* lta, kertovat tytöt näyttäen meille pikkulaukkujaan, joissa he säilyttävät arvokkaimpia esineitään. Tyttöjen makuuhuoneet samoinkuin hoitajattarien huoneet ovat yläkerroksessa.

Kaikki lapset puhuvat keskenään suomea. Kuudelle vanhimmalle on *U l r i k s d a l i n* linnaan järjestetty suomalainen koulu, jossa opettajattarena toimii rouva *R o c k e*.

— Nyt meillä on pääsiäisloma, ja eilen kävimme kaikki linnassa vierailulla, kuulen lapsilta, jotka kertovat, että heidät ja hoitajatartädit noudettiin täältä autoilla klo 15 linnaan, missä he saivat mehua ja kakkua »niin paljon kuin tahdoimme syödä, ja sitten kävimme katsomassa kaniineja ja linnan ympäristöä, ja meillä oli eri kiva».

— Hei, nyt kruununprinsessa tulee, kruununprinsessa tulee! — Pojat, jotka kuistilta ovat ensimmäiseksi nähneet prinsessan ja hänen hovinaisensa, neiti *S t e u c h i n* saapumisen, tiedoittavat huutaen asiasta muille, ja niin pian kun kruununprinsessa on saanut riisutuksi sadetakkinsa ja baskerinsa, kaikki lapset ovat hänen ympärillään.

— Tulin tänään vähän myöhemmin, kun tuli tuo sadekuuro, enkä halunnut ottaa autoa, vaan tahdoin kävellä, kruununprinsessa kertoo lapsille samalla, kun hän

tottuneesti korjaa lähimpänä seisovan Nelly Lindforsin tukkanauhan, joka leikin vilskeessä on päässyt puoleksi aukeamaan.

Yhdessä mennään ruokasaliin, jossa kruununprinsessa jakaa sen sievän korin sisällyksen, joka koristaa ruokapöytää ja sisältää untuvaisia kananpoikasia ja värikkäitä puisia pääsiäismunia. Hän on tuonut korin jo pari päivää sitten, mutta vasta nyt pääsiäisenä toimitetaan pikku lelujen riemullinen jako. Sitä ennen on prinsessan kuitenkin välttämättä nostettava syliinsä joukon pienin tyttönen, kolmevuotias orpo Tulla Tanskanen, jonka anovat, mustat silmät kohoavat prinsessan puoleen samalla, kun hän tarmokkaasti kiskoo häntä hameesta tullakseen huomatuksi.

— Kas niin, Tuulaseni. — Kruununprinsessa nostaa tytön syliinsä; tämä taputtaa käsiään ja näyttää innokkaasti uusia puna- valkoraitaisia puolisuukiaan, jotka täti on tänään pukeutunut hänen ylleen. — Nehän sopivat Sinulle oikein hyvin. — Prinsessa on tyytyväinen, sillä hän on ostanut nämä kuten kymmenet muutkin sukkaparit ja vaatekappaleet tähän taloon, jossa 16 elämänhaluista lasta kyllä osaa niiden kuluttamisen taidon.

— Mistä hankimme lasten vaatteet? — Hovinaisen ompelevat ne linnassa. Ja ajatelkaa, mikä onni meillä oli, kun ennätimme ostaa kaikille lapsille uudet kengät juuri, ennenkuin ne tulivat kortille. — Kruununprinsessa nauraa onnellisena kuin suuren perheen äiti nähdessään useimmilla lapsilla nyt juhlapäivän kunniaksi jalassa uudet, ruskeat sandaalikengät.

Kun kukin on saanut pikku kananpoikansa ja pääsiäismunansa, mennään ulos leikkimään. "Kissaa ja hiirtä," ehdottavat lapset ensimmäiseksi, ja tuota pikaa on pihamaalla suuri piiri, pieni tyttö sen keskellä hiirenä, vähän suurempi poika ulkopuolella kissana, ja kiihas kilpajuoksu piirissä seisovien käsien alta ulos ja sisään alkaa. Poikanen lentää kiivaassa juoksussa pari kertaa nurin, onpa vähällä tönäistä kruununprinsessankin kumoon, mutta sehän vain lisää leikin riemua, ja kun hiiri vihdoin on satimessa, huutavat lapset ilosta. Sitten prinsessa opettaa heille hiipimisleikin näyttäen ensin itse mallia. Hän seisoo hiljaa kädet kasvoilla pihamaan keskellä kohoavaan lipputankoon päin, ja lapset saavat yrittää noin parinkymmenen metrin päästä hiipien lähestyä häntä. Jokainen, jonka hän näkee liikkuvan äkkiarvaamatta taakseen vilkaistessaan, joutuu pois pelistä. Kun Urho-poika kuitenkin lopulta onnistuu lyömään häntä selkään, on lasten ilo ylimmillään.

— Mutta emme me aina vain leiki, kertoo kruununprinsessa, joka vie minut katsomaan pientä kasvimaata. — Tämän laitoin lasten kanssa lauantaina kuntoon ja kylvimme penkkeihin salaattia, pinaattia, porkkanaa ja naurista. Lapset olivat oikein innostuneita puutarhatyöhön.

Toista tuntia on vilahtanut aivan huomaamatta. Kruununprinsessa hyvästelee hoitajattaret ja lapsukaiset ja aloittaa reippaan kävelymatkan takaisin Ulriksdalin linnaan. Pihan veräjälle saakka saattavat lapset häntä, ja huomenna — jos hänellä vain on aikaa — hän lupaa jälleen tulla leikkimään pikku hoidokkiensa kanssa.

Kruununprinsessa Louise jakaa lapsille pääsiäiskorista pieniä, untuvaisia kananpoikasia ja värikkäitä, puisia pääsiäismunia. Kori on jo tuotu lastenkotiin pari päivää aikaisemmin, mutta vasta pääsiäisenä toimitetaan jako.

Lapset saapumassa toisena pääsiäispyhänä ilta-päiväherkuttelulle hauskaasti katettujen pöytien ääreen. Kullekin on valmiiksi kuorittu appelsiini ja varattu värikäs piparkakku- ja namuskäärö.

Bellevien lastenkoti

Katso, miten puhtaat kädet! — 5-vuotias Anna-Liisa Leppänen, joka oli pihalla leipomassa hiekkakakkuja, tuli pääsiäisherkuttelulle kädet räynnä kosteata hiekkaa, minkä vuoksi tädit määräsivät hänet ensin peseytymään. Nyt näyttää Anna-Liisa työn tulokset tädille, jotta kelpaako hän jo pöytään?

Innokas Suomen ystävä, kreivitär Ebba Bonde, joka on toiminut aloitteentekijänä useampien lastenkotien perustamisessa, on järjestänyt myös jalkinekeräyksen Suomen hyväksi. Kreivitär Bonde jalkinevarastossaan.

Bellevuen lastenkoti sijaitsee Tukholman laidassa. Talo, joka aikaisemminkin on ollut lastenkotina, kuuluu Tukholman kaupungille, joka on luovuttanut sen suomalaisten lasten käyttöön. Ministerinrouva Wasastjernan ja kreivitär Bonden johdolla järjestettiin kuntoon tämä koti, jota pitkän aikaa suurimmaksi osaksi ylläpidettiin Suomen lähetystön saamalla lahjoitusvaroilla. Myöhemmin siirtyi se Suomen lasten avustuskomitean huostaan. Tukholman kaupunki hankkii kotiin ruoan hyvin edullisesti.

Bellevuen lastenkoti sijaitsee korkealla mäellä, josta avautuvat näköalat laajalle Tukholman ympäristöön. Kodissa, jonka johtajattarena toimii rouva Irma Levin ja jonka kaikki lastenhoitajattaret ovat suomenkielisiä, vallitsee mallikelpoinen järjestys.

Täältä se varmasti näkyy!

Prinsessa Sibyllan kummipojat, 9-vuotias Sulo, 11-vuotias Veikko ja 13-vuotias Aulis Hirvonen kiipeävät Bellevuen lastenkodin pihamaalla kasvavaan korkeaan puuhun nähdäkseen sieltä kummitätinsä, prinsessa Sibyllan asunnon, Hagan linnan.

— Aikaisemmin se näkyi tähän mäen päälle, mutta nyt kun puut ovat lehdessä, on se hävinnyt niiden taakse.

— Millaista teillä oli linnassa? — Olen utelias kuulemaan pojilta heidän vierailustaan prinsessa Sibyllan luona, jonne he olivat kutsutut viikkoa ennen pääsiäistä.

— Me ajoimme sinne autolla Irma-tädin mukana. Viivymme kaksi tuntia ja leikimme prinsessojen kanssa, kertoo Sulo, joka on pojista vilkkain.

— Ja me saimme näin hienot pääsiäismunat, jatkaa Aulis, joka tällä välillä on juossut sisälle hakemaan omansa. — Nämä oli piiloitettu kolmeen eri huoneeseen, ja me saimme hakea ne. Minä löysin omani puukorista.

— Ja minä verhon takaa, ilmoittaa Veikko, joka kertoo, että pikku prinsessat saivat myös samanlaiset pääsiäismunat, jotka heidänkin oli etsittävä piilopaikoista, Se oli eri jännittävää.

— Ja sitten prinsessat opettivat meille kaksi uutta leikkiä. Toinen oli perunaleikki, jonka minä voitin joka kerta.

— Kerran Desirée tuli meidän peliimme, kun olimme jo alkaneet, niin että hän hävisi ilman muuta.

— Ja sitten me joimme kaakaota, jonka päällä oli paljon oikein paksua kermaa, ja pullaa oli ainakin viittä eri lajia. — Sulon silmät loistavat hänen muistellessaan herkullisia kekkereitä.

— Millaiset puvut prinsessoilla oli?

— Puvut? — Jaa kyllä heillä oli tummansiniset hameet, ehättää Sulo,

— Eipäs, kun vaaleansiniset, väittää Aulis, joka on aivan varma asiastaan.

Että kaikki prinsessat olivat eri kivoja, siitä ovat pojat joka tapauksessa yhtä mieltä, vaikka muisti miehille tyyppillisesti horjahtaakin heti, kun puvuista tulee puhe.

Reippaat Hirvosen veljekset ovat kotoisin Impilahdelta. Isä kaatui talvisodassa.

— Äiti on nyt yksin Suomessa, mutta me kirjoitamme hänelle usein. Äidillä on kyllä vähän ikävä, mutta hän sanoi, ettei hänellä olisi ollut näin monelle pojalle nyt ruokaa.

Gustaf Vasan koulussa

pääsiäisloman aattona

« — — — — —
*Miks leivo lennät Suomehen niin varhain kevähällä?
Sentähden Suomeen kiiruhdan ja lennän korkealla,
kun tahdon nähdä kauniimman mä rannan taivaan alla.»*

Tukholman suuren Gustaf Vasan kansakoulun ylimmän kerroksen käytävään kaikuu heleä lasten laulu. Täällä vieras joutuu täydellisesti suomalaisen koulun ilmapiiriin. Alaluokilla on laulutunti. Eivätkä lapset laula vain kuorossa, vaan näin pääsiäisen kynnyksellä — loma alkaa muutaman tunnin perästä — keksitään kaikenlaista muutakin hauskaa. Maisteri Mirja Vesanen on opettanut lapsille duettoja, lausuntaa, vuorokeskusteluja, ja nyt haluaisi jokainen päästä esiintymään. Varsinkin 8-vuotias Maija-Liisa Karjalainen, nimensä mukaan vilkkaaseen karjalaiseen heimoon kuuluva, on aivan innoissaan. Häneltä sujuvat laulut ja runot vuolaana virtana, hän suorastaan näyttelee yksinään luokan edessä. Suomenkieli luistaa lapsilta jo niin, ettei äkkinäinen voisi aavistaakaan, että he vielä muutamaa kuukaut-

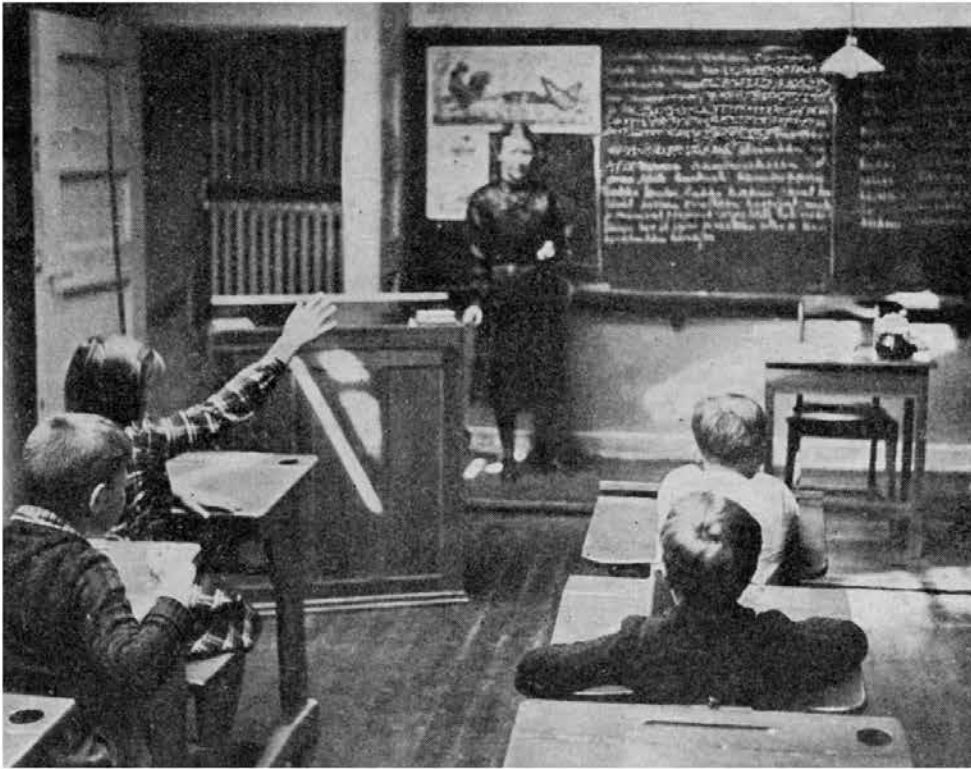
Luokahuone on pääsiäiseksi koristeltu värillisillä, pääsiäisaiheilla leikkelekuvilla ja mustalle taululle piirretty eri taiteilijain yhteistyönä pääsiäismunia ja kananpoikia.

ta aikaisemmin puhuivat välitunneilla keskenäänkin ruotsia. Vähän enemmän lasten kanssa keskustellessa huomaa kyllä, ettei kieli vielä aivan puhdasta ole. Maija-Liisa kertoo, että hänellä on kaksi sisarta ja kolme poikaa, ja 6-vuotias Karin, joka kaikkein eniten sanoo pitävänsä sedästä, toteaa, että kyllä hän hyvin paljon pitää Aili-tädistäkin, »kun hän on niin kiltti oksä». — Mutta tällaisia pikku hairahduksiahan sattuu helposti kenelle hyvänsä vieraskielisessä ympäristössä oleskelevalle.

Luokahuoneen peräseinällä on tasavallan presidentti Rytin ja Suomen Marsalkan kuvat Suomen lippujen ympäröiminä. Sivuseinät ovat täynnä sodassa olevan maan lasten piirustuksia. Turkulainen Timo on piirtänyt elävän kuvan Turun pommituksesta, ja useimpien poikien piirustuskokoelmiin kuuluvat sotaiset kuvat tankkeineen, lentokoneineen, laskuvarjohyppääjineen. Tytöt sen sijaan ovat olleet innoissaan saadessaan koristaa luokahuoneen seinät ja taulun pääsiäisaiheisin paperileikkauksin ja värillisin liitumaalauksin pajukissoineen, kananpoikineen, pääsiäismunineen.

Viereisen luokahuoneen — jossa ylempien luokkien oppilaat saavat opetusta — taululle on kirjoitettu sen sijaan tänäänkin perin opettavia asioita.:

»Kuka osaa selittää
mihin sanaluokkaan
sana kukko kuuluu?»

Opettajan ja las-
ten keskeinen ru-
patteluheikki luok-
kahuoneessa ope-
tustunnin päätyt-
tyä. →

*Kaksi keltaista kanaa istuu punaisella aidalla. Kukko seisoo kivellä.
Se kiekkuu. . . .*

— Kuka osaa selittää, mihin sanaluokkaan mikin näiden lauseiden sanoista kuuluu? No, Raija, vastaa sinä.

Ja Raija Hietala, luokan primus, pudottelee empimättä: »Kaksi on lukusana, keltaista laatusana, kanaa nimisana — — —

Toinen taulu on täynnä kirjoitusta, josta puuttuvat kaikki välimerkit. Yhteisvoimin pannaan ne nyt paikoilleen opettajan, maisteri A I I I N u r m i o n johdolla.

— Kas meillä — kuten kaikissa suomalaisissa kouluissa täällä — pannaan pääpaino äidinkielen ja kirjoituksen opetukseen, selittää maisteri Nurmio. Meillä on kahdeksan tuntia viikossa äidinkieltä, mikä on suhteellisen suuri määrä, sillä koulua voidaan pitää vain kolme tuntia päivässä, koska meidän on ehdittävä opettamaan myös toiseen Tukholman kouluun, Södra Katarinaan, minkä lisäksi olemme käyneet muutamissa Tukholmassa ja sen liepeillä sijaitsevilla sairaaloissa opettamassa suomalaisia lapsia. Äidinkielen lisäksi kuuluu opetusohjelmaan uskontoa, laskentaa, maantiedettä, paljon laulua, piirustusta, mikäli on aikaa, sekä kuudennen luokan oppilaille historiaa.

Sekä maisteri Nurmio että maisteri Vesanen ovat kuluvan lukuvuoden kokemuksensa perusteella vakuuttuneet siitä, että suomalaisella opetuksella täällä on ollut mitä suurin merkitys. Hehän näkivät, millaisina ummikkoina monet lapset jo puolen-

kin vuoden ajan Ruotsissa oleskeltuaan saapuivat kouluun. Nyt toteavat he tyytyväisinä, että kaikki heidän lapsensa osaavat jo puhua ja lukea äidinkieltään. Tälle pohjalle on talven kuluessa rakennettu koko joukko muutakin tietoa, laskettu hyvä perusta, jolta lapset Suomeen palattuaan voivat jatkaa koulunkäyntiään.

Ajatuksen suomenkielisen opetuksen järjestämisestä lastemme keskuuteen Ruotsissa herätti alunperin Helsingin suomenkielisten kansakoulujen tarkastaja A a r n o S a a r e n s i v u, jonka suunnitelmaan kuului koettaa saada aikaan helsinkiläislapsille suomenkielistä opetusta jo kesällä 1942 korvaukseksi talven koulunkäynnin menetyk-

sestä. Tällöin ei asiaa kuitenkaan voitu toteuttaa, mutta syksyllä 1942 ryhdyttiin tuumasta toimeen. Ministeri Fagerholm in aloitteesta pidettiin kokous, jossa valtiollan puolesta Helsingin kaupungille esitettiin, että tämä sijoittaisi Ruotsiin ja Tanskaan sen määrän opettajia, mikä vastaisi siellä olevia kouluikäisiä helsinkiläislapsia. Tämän ehdotuksen kaupunki hyväksyi, ja opettajavoimia lähetettiin syksyllä 1942 helsinkiläislasten lukumäärään nähden runsaasti, yhteensä 14, joista 11 Ruotsiin ja kolme Tanskaan. Koska helsinkiläislapset olivat hajallaan ympäri maata, joten kaikkien heidän opettamisensa käytännöllisistä syistä oli mahdotonta, päätettiin, että opettajat saisivat ottaa oppilaille mahdollisuuksien mukaan muidenkin paikkakuntien lapsia.

— Nyt, kun koulut ovat toimineet lukuvuoden 1942—43, olemme voineet todeta, että keskimäärin vain yksi jokaista 25—30 suomalaisissa kouluissa käynyttä lasta kohti on ollut helsinkiläinen, muut eri puolilta Suomea, etupäässä Karjalasta ja pohjois-Suomesta, mutta tähän ei mitenkään vähennä näiden koulujen toiminnan merkitystä. Me puolestamme olemme iloisia, että Helsingin kaupungin toimesta täten pyöreän luvun 500 lasta on Ruotsissa saanut suomenkielistä opetusta, huomautti tarkastaja Saarensivu, joka antoi tietoja Ruotsiin järjestettyjen koulujen toiminnasta.

Helsingin kaupunki on kustantanut koulukirjat ja muut koulutarpeet sekä maksanut opettajien palkan. Suomen lasten avustuskomitea Tukholmassa on suorittanut opettajille asunto- ja ruokamenoja vastaavan päivärahan, ja asianomaiset paikkakunnat ovat ilmaiseksi luovuttaneet kouluhuoneistot samoin kuin koulujen tarvitseman opetusvälineistön suomalaisten käytettäväksi.

Ruotsissa oleville lapsille on muuten hankittu mahdollisimman pätevää opettajavoimaa. Yhdestätoista Ruotsissa olleesta opettajasta on seitsemän ollut filosofianmaisteria, ja kaikki ovat olleet täysin kaksikielisiä.

Suomalaisia kouluja on ollut paitsi Tukholmassa, jossa niitä on ollut kaksi, Norrköpingissä, Motalassa, Linköpingissä, Eskilstunassa, Lindesbergissä, Falunissa, Grännesbergissä, Boråsissa ja Osbyssä.

Näiden koulujen lisäksi on Ruotsissa yksityisten aloitteesta ollut toiminnassa useampia suomenkielisiä kouluja. Kuten toisaalla tässä kirjassa mainitaan, on kruununprinsessa Louise järjestänyt lastenkotinsa kouluikäisille lapsille suomalaisen koulun Ulriksdalin linnaan. Suomalainen lausuntataiteilijatar Ragna Ljungdell on jo kahtena talvena pitänyt suomalaisille lapsille kansakoulua pienessä Tranåsın kaupungissa, joka on kustantanut opetuksen. Örebrossa taas on suomalaissyntyinen rouva Bertha Björk aivan oma-aloitteisesti pitänyt suomalaista lastentarhaa, hyvin järjestettyä pikkulaitosta paikkakunnan suomalaisille lapsille. Ruotsin pelastusarmeija on puolestaan Saltsjöbadenissa ylläpitänyt suomalaisen opettajan, joka on opettanut lapsia kolmessa eri lastenkodissa.

Saatuaan koulutyön päätyttyä keväällä opettajilta päiväkirjat ja toimintakertomukset on tarkastaja Saarensivu mielii hyvin saattanut todeta, että opetus, vaikka sen ymmärrettävistä syistä on täytynyt tapahtua supistetussa muodossa, sittenkin on suurin piirtein vastannut tarkoitustaan.

Opettaja, opettaja,
minä tiedän!

Tässä yhteydessä huomautti tarkastaja Saarensivu myös siitä huomattavasta edusta, mitä ruotsalaisten ja suomalaisten kansakoulujen perin samanlainen opetusohjelma on lapsillemme merkinnyt. Se on tehnyt varsinkin lahjakkaimmille suomalaisille lapsille, jotka paikkakunnan ruotsinkielisissä kouluissa käyneinä ovat normaalisti edistyneet, mahdolliseksi kotiin palattuun siirtyä tavallisessa järjestyksessä seuraavalle luokalle. Aluksi on kieli tietysti tuottanut — niin Ruotsissa kuin ensin jälleen kotimaassakin — jonkin verran vaikeuksia, mutta niistä lapset ovat selviytyneet suhteellisen nopeasti.

— Ruotsalaiset kouluviranomaiset ovat suhtautuneet asiaamme mitä auliimmin ja ystävällisimmin. Sen saatoin omakohtaisesti todeta ollessani syksyllä 1942 Ruotsissa järjestämässä koulujen toiminnan alkamista ja samaa olen kuullut kaikilta opettajilta pitkin vuotta. »Ei ole ollut sitä kuvaa, karttaa tai muuta opetusvälinettä, jota emme heti pyytäessämme olisi saaneet», ovat he minulle kirjoittaneet, ja kaikki ovat kertoneet, että ruotsalaiset virkaveljet ja -sisaret samoinkuin paikkakuntien asujamisto ovat kaikkialla ottaneet heidät mitä ystävällisimmin vastaan ja saattaneet heidät heti mukaan yhteisiin rientoihin. Lapset ovat kouluissa saaneet kaikki samat edut kuin ruotsalaisetkin oppilaat. Niinpä he esim. Tukholman kouluissa ovat saaneet ilmaisen kylvyn määräaikoina. Onpa suomalaisten koulujen osaksi tullut monta kertaa aivan erikoisiakin suosiosoituksia esim. paikkakunnan liikkeiden taholta, jotka — niinpian kuin on ollut kysymys suomalaisten lasten joulu- tai muusta juhlasta — ovat lähettäneet tilatut koristelu- ym. juhlatarpeet aivan ilmaiseksi kouluille.

— Kaikesta tästä ystävällisyydestä olemme me suomalaiset hyvin kiitollisia, ja minä puolestani olen vakuutettu siitä, että näiden koulujen toiminta on omalta osaltaan vahvistanut Suomen ja Ruotsin välisiä ystävyysiteitä.

KOTIEN OVET

aukenevat

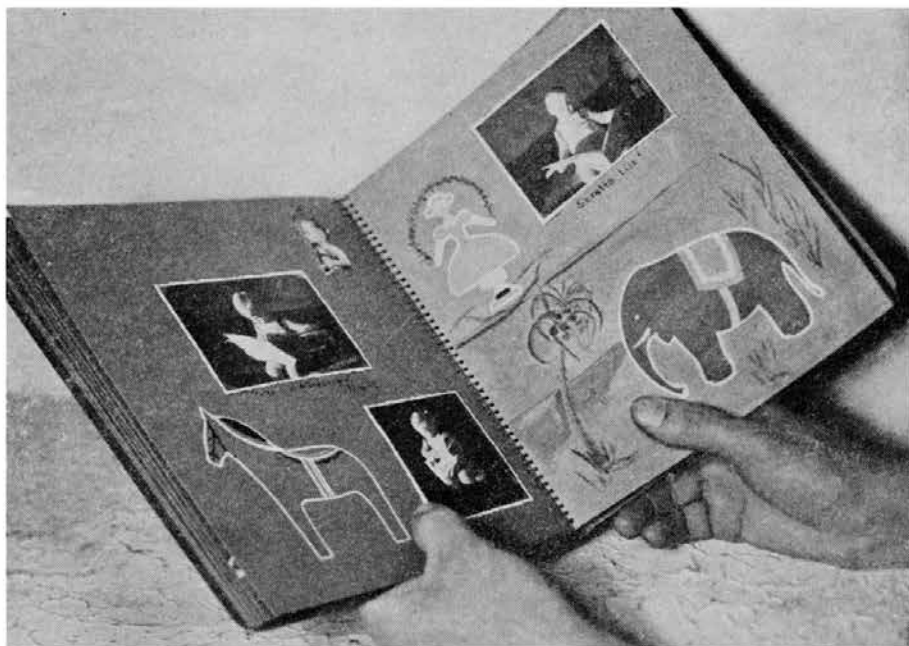
"LUOKSEMME TULI JUHANI ANTERO HIRVONEN"

Marraskuun 11 päivänä 1940 tuli luoksemme Juhani Antero Hirvonen (syntynyt 3/6 1940) Helsingistä.

Kaupunkilähetyksen penkillä istui päällystakkiin ja punaiseen myssyyn puettu pieni itkettynyt mytty. Äiti näki hänet ja arvasi, että juuri hän oli pikku Juhani. Sen jälkeen kun äiti ja isä olivat tuoneet hänet kotiin, riisuneet ja kylvettäneet hänet, nukahti pienokainen uupuneena matkan raskuuden jälkeen. Kuin pieni enkeli nukkui pikku »Anni» — kuten Juhani itse kutsui itseään — ruusuksien poskin makuukorissaan.

Silloin oli Juhani vuoden ja viiden kuukauden ikäinen ja osasi ainoastaan kontata. Nyt hän on jo kolmevuotias, oikea velikulta, vilkas, julman tottelematon ja kaikkialle ehtivä, kuten yleensä pikkulapset. Hän on kasvanut ja kehittynyt tavattomasti.

Aukeama neiti Kerstin Gustafssonin laatimasta kuvakirjasta, joka esittelee Antero Hirvosen vaiheita.

Näin alkaa suomalaista Juhania esittelevä hauska valokuvakirja, jonka ruotsalainen »isosisko», neiti Kerstin Gustafsson on laatinut ja jota hän jatkuvasti kartuttaa Juhaniin kuvilla ja neronleimauksilla. Kirjan ensimmäisessä kuvassa Juhani nukkuu yliopettaja Gustafssonin perheeseen saavuttuaan ensimmäistä yötään makuukorissaan, viimeisillä sivuilla hän on jo terhakas miehen alkua, jonka suurissa sinisissä silmissä on veikeä ilme ja joka esiintyy milloin suojuspukuisena kotipuutarhan hiekkakasassa, milloin ilkosena alastomana kesähuvilan veden partaalla. Kirjasta näemme, mitkä ruotsalaiset sanat hän on ensiksi oppinut, että ensimmäinen kokonainen lause kuului »de ä' 'olit å åka båt», että hän ensimmäisen lumisateen ikkunasta nähdessään huusi: »Titta mamma, det dammar ute.» jne.

— Kun Kerstin syntyi, olin hyvin nuori. Tapaus oli vaikea, enkä sen jälkeen ole saanut omia lapsia, vaikka kovin mielelläni olisin tahtonut.

— Syksyllä 1941 kuoli äitini, joka sairasti pitkän aikaa ja jota hoidin hänen kuolemaansa saakka. Sen jälkeen oli minulla vähän enemmän aikaa ja olin kahden vaiheilla, ryhtyisinkö toden teolla jatkamaan maalaamista, vai ottaisinko kotiimme suomalaisen lapsen. Valitsin lapsen enkä todellakaan kadu. Juhaniasta on tullut perheemme auringonsäde. Kerstin ei tiedä mitään hauskeempaa kuin leikkiä hänen kanssaan, ja samoin tekee mieheni vapaahetkinään. — Näin kertoo taiteilijarouva Gustafsson kauniissa Äppelvikenin kodissaan, jonka seinät ovat täynnä hänen omia maalauksiaan.

Juhanin hoitaminen ei kylläkään ole ollut kovin helppoa, sillä hän oli Ruotsiin saapuessaan hyvin sairaallinen. Suomessa hän oli maannut kolme kuukautta lasten koleerassa, josta ei tänne tullessaan ollut vielä kunnolla toipunut. Alussa hän oli usein sairaana, ja viimeksi helmikuussa vaikeassa keuhkokuumeessa.

Pikku Juhani kasvatusäitinsä, rouva Gustafssonin ja tämän tyttären Kerstin Gustafssonin seurassa.

— Silloin pelkäsin jo menettäväni hänet. Viisi vuorokautta valvoin Juhani vuo-teen vieressä tämän hoippuessa elämän ja kuoleman välillä, ja voitte käsittää, miten onnellinen olin, kun käänne lopulta parempaan päin tapahtui. Sen jälkeen on Juhani jatkuvasti voimistunut.

Nyt hän juoksee punaposkisena puutarhan nurmikolla omenapuiden alla leikkien Kerstinin kanssa. Kirkas lapsen nauru kaikuu huoneisiin saakka. Juhani isä on putkityömies, joka hiljattain on päässyt rintamalta kotiin. Äiti odottaa kymmenettä lastaan. Useampia Juhani sisaruksista on myös ollut Ruotsissa, mutta vanhemmat heistä ovat jo matkustaneet takaisin. Kaiken tämän ja paljon muuta Juhani koti-oloista tietää rouva Gustafsson, joka on ahkerassa kirjeenvaihdossa Juhani äidin kanssa.

— Juhani on tavattoman huumorintajuinen ja oikein suomalaisen itsepäinen, mutta kun hänelle puhuu nätisti, hän tekee aina kiltisti niinkuin pyydetään. Juhani luopuminen tulee olemaan vaikeata, mutta ymmärrän hyvin, että hänen on palattava, kun se aika tulee. Tällaisia poikiahan te juuri tarvitsette. Toivon kuitenkin saavani pitää hänet siksi, kunnes hän tulee täysin terveeksi. Ja sitten aion itse viedä hänet Suomeen ja viipyä siellä muutaman viikon, niin että hän ennättää sopeutua jälleen omaan kotiinsa.

"GRETA-TÄDIN LUONA ON NIIN HYVÄ OLLA"

Kotkalaisen työmies Paason kahdeksanvuotias Sinikka ja viisivuotias Matti ovat runsaan puolentoista vuoden ajan asuneet Dagens Nyheterin latoja Håkanssonin perheessä. Lähes parillakymmenellä Dagens Nyheterin henkilökuntaan kuuluvalla on kodissaan suomalainen lapsi. Lehdessä on järjestetty erikoinen huolto-rahasto, johon henkilökuntaan kuuluvat suorittavat kuukausittain määrätyn summan ja josta jaetaan avustusta niille henkilökuntaan kuuluville perheille, jotka ovat ottaneet kotiinsa suomalaisia lapsia. Tämä järjestelmä, jonka avulla taloudellista räsitusta tasoitetaan, on varsin yleinen Tukholman kuten muidenkin kaupunkien eri laitoksissa ja liikkeissä.

— — — — —

— Minä kaipasin kovasti pikkulasta, oma tyttäreni kun on jo 18-vuotias. Olin kutonut pienen villatakin, jonka ajattelin noin 4-vuotiaalle pojalle. Ja juuri samaan aikaan näin eräänä yönä kummallisen unen: pieni poika istui pallilla vuoteeni vieressä ja lauloi hyvin kauniisti. Vielä herätessäni olin kuulevinani suloisen lapsen äänen kaikuvan korvissani. Vain viikko tämän jälkeen tulivat Sinikka ja Matti, joka muistuttaa hyvin paljon unessa näkemäni poikaa. Villatakkini sopi hänelle parahiksi, ja hän laulaa aivan yhtä kauniisti kuin »unipoikani». Varmaan oli Jumalan tahto, että juuri Sinikka ja Matti tulivat meidän luoksemme.

Vaaleakiharainen rouva Håkansson on niin nuorekas, että minun on mahdotonta uskoa häntä 18-vuotiaan tyttären äidiksi. Tapaan hänet sunnuntai-iltapäivänä sievän kodin arkihuoneessa, lukemassa pyhäkoulusta saapuneille lapsille satuja. Herra Håkansson on juuri lähtenyt työhön, sanomalehti kun vaatii valmistajansa niin arkena kuin sunnuntainakin.

Vieraan tulo keskeyttää hetkeksi sunnuntai-idyllin. Sinikka innostuu kovasti kuullessaan suomenkieltä. Hän vastailee reippaasti ja täsmällisesti kysymyksiin, vakuuttaa ensimmäiseksi, että Greta-tädin luona on niin hyvä olla ja noutaa sitten nähtäväkseni äidin ja isän kuvat.

— Tässä on isä sodassa. Hän on siellä vieläkin. Äiti asuu nyt lähellä Helsinkiä. Aikaisemmin olimme lähellä Kotkaa, jossa isä oli muonamiehenä suuressa talossa.

Sinikalla on viisi sisarusta, joista vanhin 15-vuotias. Nuorimmat, kaksoiset, syntyivät viime helmikuussa. "Kun he tulivat, olin minä jo täällä, mutta äiti kirjoitti meille."

Matti, vaikka onkin unohtanut suomenkielen, tahtoo kuitenkin esittää edes sen vähän, minkä taitaa. Hän kumartaa kohteliaasti ja sanoo hyvää päivää, minkä jälkeen hän latelee: "Olkaa hyvä, mitä maksaa, hyvästi, näkemiin — kiitos — det är det enda jag kan." Sitten hän ryntää Greta-tädin syliin ja ottaa tätä kaulasta sanoen: "Jag ger dig en kyss — annan sinulle suukon."

"Suomeksi se on yksi pusu" huomauttaa Sinikka opettavasti, selittäen minulle: "Matti ei ymmärrä mitään, kun puhun hänelle suomeksi."

Rouva Håkansson lukee satuja suomalaisille hoidokeilleen.!

Kun lapset ovat menneet omaan huoneeseensa leikkimään Tjamo-koiran kanssa — herrasväki Håkanssonin makuuhuone on luovutettu lastenkamariksi —, kertoo rouva Håkansson lapsista ja heidän äidistään, jonka kanssa hän on ahkerassa kirjeenvaihdossa.

Sinikka on kasvatusäidin kertoman mukaan hyvin tarmokas ja älykäs tyttö, joka hoitaa pikku veljeään kuin äiti ainakin. Kolmen kuukauden kuluttua hän osasi ruotsia, ja suomenkieli oli unohtunut, mutta kun Tukholmaan saatiin suomalainen koulu ja Sinikka lähetettiin sinne, hän osaa jälleen täydellisesti suomea, puhuen nyt molempia kieliä. Tyttöparan hermot olivat tänne saapuessa aivan pilalla — Kotkan laidalla asuen hän oli joutunut kokemaan sodan kauhuja hyvin läheltä —, mutta nyt hän on jälleen reipas ja hyvässä kunnossa.

— Lasten äidillä on ollut paljon vaikeuksia, mutta siitä huolimatta hän jaksaa kirjoittaa hyvin hauskoja kirjeitä. Minä olen niin iloinen, kun hän kertoo, ettei hän nyt lainkaan murehdi Sinikasta ja Matista, vaan luottaa kokonaan minuun. Hänkin on uskovainen, joten ymmärrämme toisiamme hyvin. Toivon vain hartaasti, että elämä sodan jälkeen järjestyisi Suomessa taas oikein hyväksi, niin että Sinikan ja Matin vanhemmatkin voisivat pitää heistä hyvää huolta. Siihen saakka me pidämme heidät kovin mielellämme luonamme.

Konstaapeli Sven Rehn kasvatti-
poikansa Pekka Sarkasen kanssa.

Alla:
Pekan äiti, rouva Sarkanen hyvästelee
poikaansa ja tämän kasvattiäitiä Ruot-
sissa, lähtiessään Suomeen viikon kes-
täneeltä vierailulta poikansa luota.

"PEKAN AIONKIN PITÄÄ NIIN KAUAN KUIN SOTAA KESTÄÄ"

Huhtikuun ilta on ihmeen lämmin. Toisten poikien kanssa teuhatessa tulee ihan kuuma. Pekka heittää päällystakin kotioven pieleen jaksakseen paremmin olla mukana yhteisessä leikissä.

Oviaukkoon ilmestyy pitkä, harteikas mies, joka hymysuin seuraa Pekan leikkiä. Konstaapeli Sven Rehn nauttii aivan ilmeisesti poikien temmellyksestä. Sitten hän menee Pekan luo ja nostaa tämän tukeville käsivarsilleen, todeten, että ilta ja nukkumaanmeno-aika on jälleen tullut. Pekka ei nyt lainkaan vastustele. Hän on väsynyt ja kietoo turvallisesti mielin kätensä kasvatusisän kaulaan.

Yhdessä nousevat kapeat kiviportaat kolmannen kerroksen lämpimään pikkukotiin, jossa tällä kertaa kaksi äitiä on Pekkaa odottamassa. On kasvatusäiti

ja viikko sitten Suomesta saapunut oma äiti, jotka kilvan hemmottelevat poikaa. Pekka ei todennäköisesti vaivaa lainkaan pikku päätään sillä, mistä tämä ylenpalttinen rikkaus johtuu. Hänelle riittää, että hän tuntee olevansa kovin rakastettu ja että hänellä aina on leikkiseuraa. Suomen äiti tosin puhuu kummallista kieltä, josta Pekka ei ymmärrä mitään, mutta leikkikielenä se on lystiä, ja pääasia on, että hän näyttää joka tapauksessa ymmärtävän, mitä Pekka tahtoo ja täyttää kaikki tämän toiveet.

— Pekka on tullut oikein mahtavaksi nyt, kun meitä on kaksi. Hänen kasvatuksensa kannalta on kyllä parasta, että minä lähden takaisin Suomeen. Mutta ette voi aavistaa, miten hauskaa on ollut päästä katsomaan lapsia tänne, kertoo rouva S a r k a n e n, joka sai matkaluvan Ruotsiin syystä, että hänen toinen poikansa, 5-vuotias Viljo, joka myös on asunut konstaapeli Rehnin perheessä, sairastui tuberkuloosiin ja oli vietävä sairaalaan.

Pekan väsymys on täysin haihtunut. Hän juoksee kamarin ja makuuhuoneen väliä, kieppuu milloin illallista valmistavan kasvatusta äidin hameissa, milloin isän polvella, juosten aina välillä omankin äidin syliin. Tämän kasvot loistavat ilosta hänen nähdessään, miten onnellinen Pekka on nykyisessä ympäristössään.

— Kyllä täällä on erikoisia ihmisiä. Kun ottavat kaksi aivan vierasta lasta ja rupeavat tekemään niiden eteen työtä, niin se on jotakin sellaista, ettei sitä osaa sanoin kuvata. — Rouva Sarkanen muistaa jälleen sen päivän, jolloin hän vei poikansa Turkuun Ruotsiin lähetettäväksi:

— Kauhealta tuntui lähettää heidät pois, enkä aluksi tahtonut mitenkään osata olla ilman heitä, mutta kun muistin, millaista oli vapaussodan aikana, jolloin omalla äidilläni oli antaa tuskin mitään syötävää minulle, ja kun ajattelin, että jos nyt tulee yhtä vaikeata, tuumin, että parempi sittenkin näin. — Rouva Sarkasella on kaikkiaan neljä lasta, joiden isä — ammatiltaan puuseppä — on ollut koko sota-ajan rintamalla. Nyt hän pääsee juuri lomalle, minkä vuoksi rouva Sarkanen jo huomenna matkustaa takaisin Suomeen.

Konstaapeli Rehn ja hänen vaimonsa eivät ymmärrä äiti Sarkasen suomenkielistä puhetta, mutta molemmat äidit ovat silti tulleet erinomaisesti toimeen keskenään ja näköjään ystävystyneet täydellisesti.

— Me seurustelemme pienoissanakirjan avulla sekä lisäksi käsillä ja eri esineitä näyttämällä. Ja hyvin se käy, kun meillä on tämä yhteinen rakkaus. — Rouva Rehn vakuuttaa, ettei hän enää ajatuksissaankaan muista, etteivät Sarkasen pojat ole hänen omiaan.

— Pekan aionkin pitää niin kauan kuin sota kestää, siihen olen saanut hänen äidiltään luvan. Ja sitten vien hänet itse Turkuun, sillä minusta on epämiellyttävää ajatella, että jättäisin hänet Tukholman laivarantaan.

Kasvatuisia on aivan samaa mieltä. Hän kertoo olevansa toisen kerran naimisissa, ”mutta kun ensimmäinen vaimoni sai meidän molemmat poikamme, tunsin oloni yksinäiseksi, ennenkuin Pekka ja Viljo tulivat. Nyt on perhe taas niinkuin ollakin pitää.”

"KALLE ON MAAILMAN FIKSUIN POIKA"

Joulukuun alussa 1941 saapuivat salolaisen räätälin pojat, Kauno ja Kalevi Vihervuori muiden suomalaisten lasten mukana Ruotsiin. Kalevi oli vain parin vuoden ikäinen, Kauno vuoden verran häntä vanhempi. Laivanvarustajanrouva Abrahamson ja hänen ystävättärensä, rouva Bornebusch olivat ilmoittaneet haluavansa juuri tämän ikäiset pojat. Tukholman asiamies, rouva Åsberg soitti siis heille Vihervuoren veljeksistä, jotka täten tuttavaperheissä asuen voisivat usein tavata toisiaan.

Rouvat kiiruhtivat toimistoon, ja rouva Bornebusch otti mielihyvin vastaan Kaunon, joka oli juuri sen ikäinen, kuin hän oli toivonut. Rouva Abrahamson sen sijaan katsoi pitkään ja epäillen kalpeata Kalevia, jonka vaaleat kiharat riippuivat olkapäille saakka ja jolla oli päällään kummallisen väljät pukimet, lienevätkö edes housut vai vallan hame.

— Mutta minunhan piti saada poika!

— Poika tämä onkin, ottakaa hänet vain.

— Nee-ee — Rouva Abrahamson oli edelleen epäilevä, mutta kun rouva Åsberg vakuutti asian näin olevan, otti hän topakasti pojan kainaloonsa, sanoen lähtiessään:

— Parasta kai mennä kotiin ja tutkia asia.

Illalla soi rouva Åsbergin puhelin:

— On hän sittenkin poika. Kyllä minä pidän hänet.

— — — — —

Nyt on Kalevi Vihervuori — jota Ruotsin kodissa kutsutaan Kalleksi — asunut laivanvarustaja Abrahamsonin perheessä jo puolentoista vuoden ajan. Hänestä on kehittynyt reipas miehen alku, jolla pitkien kiharoiden sijasta on asiallinen pojan tukka ja päällään vaaleanharmaa sievä pikkupojan puku. Alkuaikoina Kalle sairasteli aika lailla, ja hieman hintelä hän on vieläkin, mutta muuten jo täysin terve ja voimistunut.

— Kalle on maailman ihmeellisin ja fiksuin poika. Niin, hymyilkää vain, kyllä tiedän, että kaikki äidit pitävät omaansa aina maailman parhaana, mutta tämä on sittenkin totta. Nuori rouva Abrahamson on aivan hullaantunut pikku Kaleviin, joka saapuu tervehtimään vierasta kumartaen sulavasti kuin herrasmies ja toivottaen sekä hyvää päivää että tervetuloa. Kun kysyn pojulta, mikä hänen nimensä on, saan vastaukseksi:

— Kalle Abrahamson, Kalevi Vihervuori, Tysta gatan ätta, Salo.

— Kalle ymmärtää aina heti, kuka on suomalainen ja silloin hän sanoo molemmat nimensä ja osoitteensa peräkkäin, selittää herra Abrahamson, joka vuorostaan vakuuttaa, että Kalle on aivan ihmeellisen hyvin käyttäytyvä ja järjestyksellinen pikku mies.

— Eikä meidän ole tarvinnut lainkaan opettaa häntä tässä suhteessa, sillä hänellä oli jo tullessaan tavattoman hyvä käytös. Ensimmäisenä iltana hän kompas-

tui salin mattoon ja kaatui. Sen sijaan että olisi ruvennut itkemään kuten muut lapset Kalle nousi rauhallisesti ylös ja oikaisi maton heti suoraksi. Ja milloin hän ottaa hyllyltä jonkin kuvalehden katsellakseen, hän vie sen aina takaisin samaan paikkaan. Kaikki ihmiset täällä naapuristossa ovat aivan hämmästyneitä siitä, miten hyvin käyttäytyvä ja älykäs Kalle on.

Kalle on tällä välin häipynyt toiseen huoneeseen.

— Kalle menee aina heti pois, kun hänestä puhutaan, sillä hän ymmärtää senkin, ettei hänen silloin sovi kuunnella, huomauttaa rouva Abrahamsen, joka samassa, muistaessaan erään Kallen viimeaikaisimmista edesottamuksista, purskahtaa makeaan nauruun:

— Meillä oli Frida-niminen palvelijatar, joka oli käyttäytynyt hieman ikävästi, niin että minun piti sanoa hänet irti. Seuraavana päivänä Kalle kertoi maitokaupan myyjättärelle, että Frida lähtee pois, »koska hän on narrannut meille ja se on rumaa, eikä sellaista saa tehdä, niin on pappa sanonut».

Herrasväki Abrahamsenin makuuhuoneesta, jossa on myös Kallen pikku vuode ja sen yläpuolella paperinen Suomen lippu, tapaan pojan leikkimästä loistojunansa kanssa. Viikkaasti hän esittelee, mikä on tavaravaunu, mikä hiilivaunu, mikä henkilövaunu. Kalle kertoo saaneensa junan joulupukilta, joka on tuonut hänelle monia muitakin leikkikaluja. »Tule katsomaan». — Hän vie minut kaapin luo, joka on täynnä leluja.

Keskustelu tapahtuu ruotsiksi. Tullessaan Kalle puhui tuskin mitään, ja nyt hän osaa ainoastaan kolme suomalaista sanaa: ei nukkumaan, isä ja äiti, joiden hän tietää olevan Suomessa, kun taas pappa ja mamma ovat täällä Ruotsissa. Herra ja rouva Abrahamsen sen sijaan tuntuvat osaavan koko joukon suomalaisia sanoja. He tietävät, mikä on pöytä, tuoli, tulitikku, maito, puuro ja velli, hyvää päivää, hyvästi, kiitos, miten voitte jne. — Mistä he nämä sanat ovat oppineet?

— Svenska Dagbladet julkaisi Kallen saapumisen aikoihin päivittäin suomenkielistä osastoa, jossa oli tavallisimpia sanoja ja lyhyitä lauseita, joita kasvatusvanhemmat suomalaisten lasten kanssa ensiksi tarvitsivat. Me kuljimme kotona aina lehti kainalossa ja koetimme kovasti oppia Kallen kieltä. Mutta Kalle oli meitä nokkelampi. Hän oppi ruotsin paljon pikemmin kuin me suomenkielen.

Auto odottaa oven edessä, valmiiksi pakatut matkakääröt eteisessä. Herrasväki Abrahamsen oli juuri heille soittaessani lähdössä kesähuvilalle Vetteshagaan viettämään pääsiäistä, mutta lykkäsivät matkaa tunnin verran, jotta ennättäisin tavata Kallen. Nyt on kuitenkin sonnustauduttava matkaan. Palvelijat kantavat jo tavaroita autoon. Kalle ottaa toiseen käteensä itse pakkaamansa matkalaukun, joka sisältää tärkeimmät leikkikalut — pari tyhjää peltipurkkia, puisen elefantin ja pari pikkuvenetä —, tarttuu toisella kädellään mamman käteen, ja niin lähdetään autoon ja kohti keväisessä kukoistuksessa koreilevaa maaseutua.

Rouva Abrahamsen Kallen kanssa leikkimässä joulupukin tuomalla junalla.

— Kuulkaa nyt! Minä ymmärrän, että Suomi tarvitsee lapsensa, mutta Kallen isällä on seitsemän lasta, eikä meillä ole yhtään. Ettekö tekin voisi sanoa Suomessa, että jos yleensä joku lapsista saa jäädä tänne, niin juuri meidän Kallen pitäisi...

— Älähän nyt, taltuttaa herra Abrahamsen rouvaansa. — Suomi tarvitsee ainakin kaikki poikansa, ja niin mielellämme kuin me Kallen pitäisimmekin, ymmärrän, että hänen on palattava Suomeen, mutta mieluummin vasta, kun sota on ohitse, jotta hän ehtii oikein kunnolla voimistua.

Kalle on nostettu autoon mamman viereen. Ikkunasta hän huiskuttaa vilkkaasti jäähyväisiksi, kunnes auto kääntyy kulman taa.

Lapsiamme sairaalahoidossa

Ruotsissa enemmän kuin kotimaassa

Professori Arvo Ylppö, sosiaaliministeriön lastensiirtokomitean jäsen, joka oli mukana siinä Tukholmassa pidetyssä kokouksessa, missä päätettiin sairaiden lastemme siirtämisestä Ruotsiin, esittää seuraavassa lausunnossaan tämän toiminnan merkitystä ja sen tuottamia tuloksia.

Jo vuosikausia on maassamme ollut tavaton puute lasten sairaspaikeista, mutta vasta talvisotamme jälkeen tilanne muuttui kerrassaan kestävämmäksi. Karjalasta muuhun Suomeen sijoittuneet lapsijoukot sairastuivat entistä lukuisammin tilapäisissä ja usein sangen huonoissa sijoituspaikoissaan, ja kun näissä ei ollut mitään mahdollisuutta kotihoitoon, yritettiin lapsia saada lastensairaaloihin, mutta turhaan.

Kun lisäksi terveyssisarvointa rauhan tultua sai uutta vauhtia ja lasten neuvonta-asemia perustettiin runsain määrin maamme syrjäisimpiinkin kuntiin, terveysisaret löysivät joukoittain sairaita lapsia, jotka olisivat olleet välttämättömän sairaalahoidon tarpeessa. Ns. kiertäviin lastenneuvoloihin, jotka myös edelleen olivat toiminnassa, tulvi syrjäisiltä seuduilta usein vaikeasti sairaita lapsia apua saamaan. Heitäkin koetettiin ohjata lastensairaaloihin, mutta paikkoja ei heitä varten ollut. Kaiken kaikkiaan maassamme oli ennen talvisotaa yhteensä valtion ja kuntien lastensairaaloissa sekä valtion yleisissä sairaaloissa erillisinä pieninä osastoina vain 269 paikkaa. Tuberkuloottisille lapsille oli tosin tämän lisäksi varattu 847 paikkaa. Päivän-

selvää on, että näin pieni paikkaluku oli kuin pisara meressä eikä kyennyt tyydyttämään muuta kuin kaikkein kipeimmän tarpeen. Talvisodan aikana ja sen jälkeen saatiin hätää jonkin verran lievennetyksi Suomen Huollon toimesta, joka sairaaloihinsa järjesti 165 paikkaa tuberkuloottisille ja noin 500 paikkaa muille sairaille lapsille.

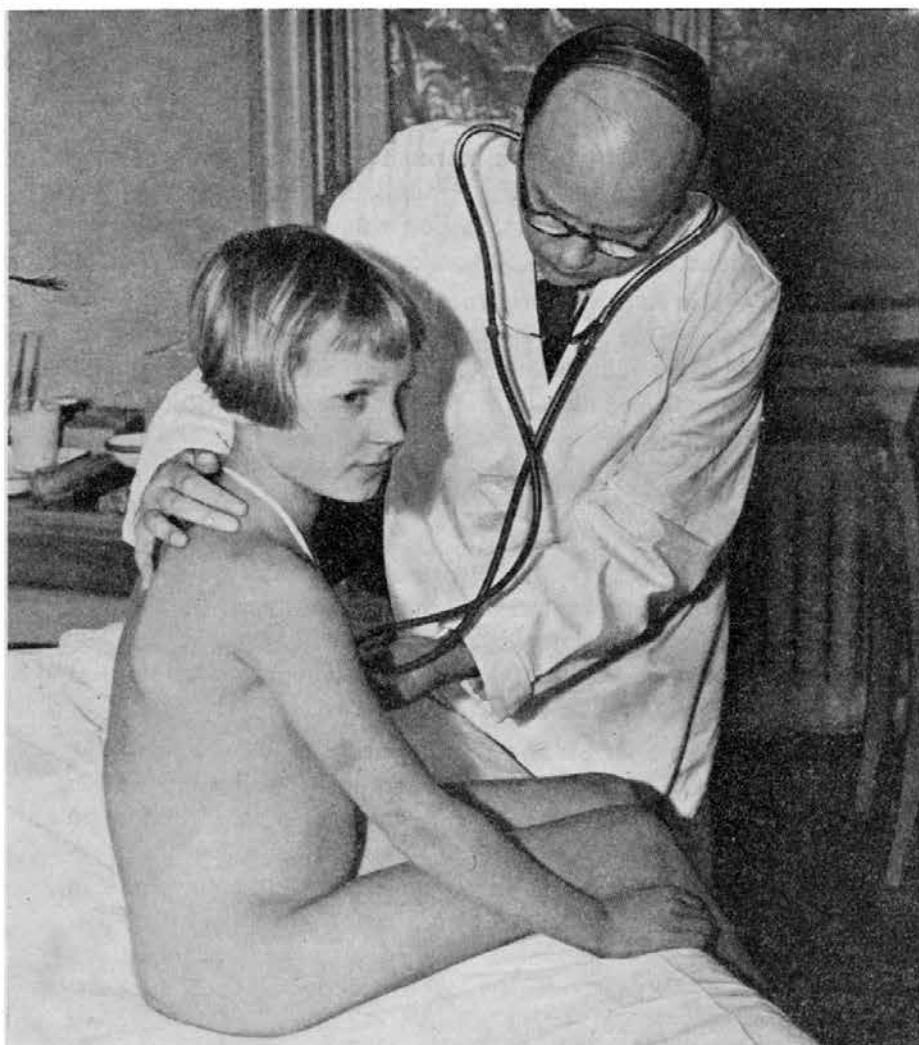
Tällaisen tilanteen vallitessa — kun Ruotsi jo otti vastaan terveitä ja osittain myös heikossa kunnossa olevia lapsiamme — oli lähellä ajatus, että se ojentaisi auttavan kätensä myös sairaille Suomen lapsille. Yhteisneuvotteluissa saatiinkin joulukuussa 1941 aikaan päätös sairaiden lasten siirtämisestä Ruotsin sairaalalaitoksiin. Tämä päätös on tuottanut kauniita tuloksia. Paitsi niitä noin 600 sairaana lähetettyä lastamme, jotka ovat jo tervehtyneinä palanneet kotimaahan, oli Ruotsin lastenhoitolaitoksissa kesällä 1943 noin 2.000 lastamme saamassa ensiluokkaista hoitoa. Tämä luku on suurempi kuin sairaiden lasten määrä kaikissa oman maamme lastensairaaloissa ja osoittaa, että komitean päätös ryhtyä siirtämään sairaita lapsia Ruotsiin ei jäänyt vain paperille, vaan on toteutettu paljon laajemmassa mitassa, kuin alussa uskallettiin ajatellakaan. Ruotsin lastenhoitolaitokset ovat auliisti ottaneet Suomen lapsia suojiinsa, uusia sairaaloita ainoastaan suomalaisia lapsia varten on avattu, ja Ruotsin lääkärit ovat jatkuvasti uhrautuneet lastemme hyväksi.

Me Suomen lastenlääkärit tunnemme kiitollisina sen helpotuksen, minkä sairaiden lastemme siirto Ruotsiin on tuottanut. Tosin meidän on edelleenkin mahdotonta saada paikkoja likimainkaan kaikille sairaala-apua tarvitseville lapsille, mutta tilanne on joka tapauksessa tullut paljon helpommaksi, ja ennen kaikkea sairaaloittemme työteho on kautta maan tullut entistä huomattavasti paremmaksi. Nyt olemme nimittäin voineet lähettää ensi sijassa vaikeita, pitkäaikaisia sairauksia potevat lapset Ruotsiin, joten omat sairaspaikkamme ovat huomattavassa määrin vapautuneet äkillisten tautien hoitoon käytettäviksi. Kun potilaanvaihto täten on tullut entistä nopeammaksi, ovat maamme harvat lastensairaalat viime vuosien aikana voineet ja voivat yhä edelleen ottaa vastaan entistä lukuisampia potilaita.

Ruotsin sairaisiin lapsiimme kohdistama avustustoiminta on täten muodostunut mitä suuriarvoisimmaksi. Sen merkitys nousevan polvemme hyväksi ei rajoitu vain nykyhetkeen, vaan ulottaa vaikutuksensa kauas tulevaisuuteen. Samalla kun me suomalaiset lastenlääkärit lausumme syvän kiitollisuutemme Ruotsin valtiolle, Suomen lasten avustuskomitealle ja ruotsalaisille virkaveljillemme, toivomme, että heillä jatkuvasti riittäisi voimia hoitamaan niitä monia sairaita Suomen lapsia, joita yhä edelleen siirretään Ruotsiin, päätti professori Ylppö lausuntonsa.

4.424 suomalaista lasta Ruotsin sairaaloissa v. 1942.

Herkuleskadun 26:ssa pakkilaatikoiden, vaate- ja kangaspinojen täyttämän varastohuoneen takana on ovi, jonka ylle on suurin sinisin kirjaimin tekstattu »Läkar-expedition» — Lääkäritoimisto. Tämä ovi johtaa tri Olle Elgenmarkin vaatimattomaan toimistohuoneeseen, jonka sisustuksena on tuskin muuta kuin kaksi suurta

Tohtori Olle Elgenmark tutkii suomalaista tyttöä vastaanottokodissa.

kirjoituspöytää sekä lokerohylly, johon on järjestetty tarkka kortisto kaikista Ruotsiin tuoduista sairaista sekä Ruotsissa-oloaikanaan sairastuneista suomalaisista lapsista. Se työ, jota tri Elgenmark täältä käsin kautta maan johtaa, on kuitenkin kaikkea muuta kuin vaatimatonta. Vuoden 1942 aikana, jonka alusta sairaiden lasten kuljetus Ruotsiin aloitettiin, tuotiin heitä yhteensä 1.800, minkä lisäksi heitä on vuoden 1943 ensi puoliskolla siirretty lähes 500. Näiden lisäksi on Ruotsin sairaaloissa vuoden 1942 aikana ollut hoidettavana 2.624 Ruotsissa-oloaikanaan sairastunutta lasta. 88 sairaalaa ja toipilaskotia avattiin keväällä 1942 lapsiamme varten, ja niistä jatkoi syksystä lähtien toimintaansa 58, joiden yhteinen paikkaluku on 1.231. Keväällä 1943 avattiin jälleen useita talveksi suljettuja koteja. Kymmenet etevät specialistit ovat päivittäin aivan ilmaiseksi uhranneet aikaansa suomalaisten lasten terveyden hyväksi, lukuisat yhteisöt ja järjestöt samoinkuin tuhannet yksityiset kansalaiset ovat luovuttaneet varoja suomalaisia lapsia varten pystytettyjen sairaaloiden ylläpitoon, minkä lisäksi eri kaupungit ja kunnat samoinkuin Ruotsin valtio ovat huomatt-

tavalla tavalla tukeneet työtä. Valtiohan myönsi vuonna 1942 850.000 kruunua sairaiden suomalaisten lasten hoitoa varten.

Entä tulokset? — Edellä on professori Ylppö jo sanonut niistä painavan sanansa. Mitä lausuu asiasta tri Elgenmark?

— Olemme iloisia, että voimme olla niihin tyytyväisiä, siinä hänen vaatimaton toteamuksensa tuloksista puheen ollen.

Toimintakertomus, jonka hän sairaiden lasten hoidosta vuoden 1942 aikana on laatinut, osoittaa kuitenkin kiistattomien numeroiden valossa, että tulokset ovat erinomaiset. 1.800:sta sairaana tuodusta lapsesta pääsi vuoden 1942 aikana terveenä pois sairaaloista 68 prosenttia. Kaikista — 21.808:sta — vuonna 1942 Ruotsissa oleskelleista Suomen lasten avustuskomitean sijoittamista lapsista on vuoden aikana kuollut 48, joista 18 sairaina, 30 terveinä tuotujen lastan ryhmästä (viimeksimainituista on onnettomuuksissa menettänyt henkensä viisi lasta). Prosentuaalisesti on kuolleisuus sairaiden lasten ryhmässä 1, mitä on pidettävä tavattoman pienenä verrattuna yleensä kuolleisuuteen sairaiden lasten keskuudessa ja ottaen lisäksi huomioon, että matkalle on lähetetty varsin runsaasti vaikeita tuberkuloosimuotoja sairastavia pieniä lapsia. Terveinä tuotujen ryhmässä kuolleisuus on 0,15 prosenttia, mikä sekin on paljon pienempi kuin yleensä terveiden lasten kuolleisuus eri ikäkausina meillä. Nouseehan alle vuoden vanhojen kuolleisuus jopa 7 prosenttiin, ja 2—3-vuotiaitten keskuudessa se voidaan arvella noin 2—3 prosentiksi.

Hiukan lähempi tutustuminen siihen työhön, jonka tri L-G. Sterner ensin organisoij johtaen sitä vuoden 1942 kesäkuuhun saakka ja jota tri Elgenmark sen jälkeen on jatkanut, osoittaa sen erinomaisen huolenpidon, jolla Ruotsin lääkärikunta on lapsiamme hoitanut ja jonka ansioksi myös saavutetut hyvät tulokset on laskettava. Kaikki sairaalat ja toipilaskodit on lääkäreiden toimesta huolellisesti tarkastettu, ja niiden on täytynyt täyttää määrävaatimukset, ennenkuin ne on hyväksytty tarkoitukseensa. Kaikkialla ovat specialistilääkärit vastanneet suomalaisten lasten erikoishoidosta. Sairaalat ja toipilaskodit sijaitsevat yleensä keski- ja etelä-Ruotsissa sellaisilla paikkakunnilla, joissa sairaanhoitoon tarjoutuu parhaat mahdollisuudet.

Eniten sairaaloita ja toipilaskoteja on ollut Itä-Göötanmaan läänissä (keväällä 1942 12), Tukholman läänissä (11), Kristianstadin läänissä (9) sekä Malmöhusin ja Elfsborgin lääneissä (kummassakin 8), minkä lisäksi Tukholman kaupungissa on ollut 7 sairaalaa ja toipilaskotia.

Senjälkeen kun sairast lapsemme täten alun perin on uskottu ensiluokkaiseen käsiin, on heidän hoitoaan jatkuvasti hyvin kiinteästi valvottu. Yhtään leikkausta — lukuunottamatta aivan akuuttisia tapauksia, kuten äkillinen umpisuolen puhkeaminen — ei suoriteta, ennenkuin asianomainen lääkäri on ilmoittanut siitä tri Elgenmarkille, joka, mikkoin leikkaus on vakavaa laatua, antaa myös lapsen vanhemmille etukäteen tiedon asiasta ja pyytää heidän hyväksymisensä operation suorittamiseen. Jokainen sairaala lähettää kuukausittain raportit tri Elgenmarkille, joka sihteerinsä avustamana tekee niiden perusteella tarpeelliset merkinnät kunkin lapsen rekisterikorttiin ja on täten jatkuvasti tietoinen heidän tilastaan.

Kortistosysteemiä esitellessään tri Elgenmark muistaa monia vaikeita tapauksia, jotka jo on onnellisesti hoidettu terveiksi. Erikoisesti jää mieleeni 10-vuotias Ranghild, jolla synnyynnäisenä epämuodostumana oli mm. niin vaikeat pihtijalat, ettei hän voinut lainkaan liikkua. Lisäksi hän oli kovin heikko ja vajaa-painoinen. Leikkausten ja muiden hoitomenetelmien jälkeen tyttönen parani vähitellen siinä määrin, että pystyi omin voimin kävelemäänkin.

— Hänen ainoa surunsa täältä lähtiessään oli, että isälle ja äidille oli etukäteen tiedoitettu hänen tervehtymisestään. Hän oli siitä niin onneton, että suorastaan pusersi itkua. Ranghild kun oli aikonut kävelytaidollaan täydellisesti yllättää isän ja äidin, mutta nyt meni koko juttu myttyyn.

Sodasta kärsineiden lapset sairaanhoitoon etuoikeutettuja.

Miten sairaiden lastemme kuljetus Ruotsiin on järjestetty ja mitä näkökohtia heidän valinnassaan on otettu huomioon, siitä antoi tietoja sosiaaliministeriön sairaiden lasten siirtotoimiston lääkäri, lääket. tri H. Huhtikangas:

Ensimmäinen tehtävä oli pääkaupungin lastenlääkärien kanssa neuvottelemalla sopia siitä, millaisia tapauksia Ruotsiin valitaan. Tällöin päätettiin lähettää ainoastaan sellaisia lapsia, joiden voidaan laskea sopivalla hoidolla parantuvan. Kulkutauteteja sairastavat eivät ole tulleet kysymykseen, eivät myöskään henkisesti alamittaiset lapset. Vuoden 1942 aikana Ruotsiin viedyistä lapsista on lähes puolet — 777 — ollut tuberkuloottisia, riisitautia sairastavia on ollut 56, suolistotauteja 120. Synnyynnäisiä epämuodostumia on ollut 78:lla, 56 on potunut lapsihalvauksen jälkitiloja, 301 yleistä heikkoutta ja loput muita tauteja.

Sairaiden lasten valinnassa on myös sosiaalisille näkökohdille annettu hyvin suuri merkitys. Siten on kaatuneiden ja invalidien sekä siirtoväkeen kuuluvien ja monilapsisten perheiden lapsilla ollut etusija, kun taas perheen ainoita lapsia on lähetetty tuiki harvoja.

Sopivien lasten löytämiseksi eri paikkakunnilla on sairaiden lasten siirtotoimisto painattanut hyvin yksityiskohtaiset lomakkeet, joita on lähetetty kaikille niille seuduille, missä on arveltu tarvetta olevan. Lomakkeet on lähetetty läänien johtaville terveysisareille, joiden tehtäväksi lasten valitseminen etupäässä on jäänyt. Näiden lomakkeiden perusteella, jotka terveysisaret ovat toimittaneet joko suoraan tai paikkakunnan lääkärien välityksellä sairaiden lasten siirtotoimistoon, on tri Huhtikangas toimittanut lasten valinnan ja kutsumisen lähtöpaikkoihin.

Aluksi oli toiminnassa kaksi keskuspaikkaa, jonne lapset kerättiin ja jossa lääkärit tutkivat heidät ennen Ruotsiin lähettämistä. Lapin lapsia varten järjestettiin keskus Rovaniemelle, jossa tri Leisti on koko ajan johtanut sairaiden lasten lähetystä. Kaikki muut kerättiin Helsinkiin, jonka kulkutautisairaalaan järjestettiin lastentutkimuskeskus ja jonne Ruotsista saapui avuksi lastenlääkäri.

Talven poikkeukselliset pakkasuhteet pakottivat kuitenkin aivan pian luopumaan suunnitelluista laivakuljetuksista, ja silloin päätettiin rasittavien junamatkojen lyhen-

Itä-Göötanmaan läänissä on suomalaisten lasten sairashoittoon kiinnitetty suurta huomiota. Kuvassa Linköpingissä sijaitseva suomalaisten lasten parantola, jonka viihtyisällä pihamaalla terveemmät potilaat nauttivat ilmasta ja auringosta.

tämiseksi perustaa Pohjois-Suomen lapsia varten alakeskuksia, joista lapset suoraan lähetettiin pohjoista tietä Ruotsiin. Alakeskukset ryhtyivät maaliskuun alussa toimimaan Kajaanissa, Oulussa ja Seinäjoella, minkä jälkeen lasten kuljetus suuremmissa määrin alkoi. Alakeskuksissa lapset olivat tarkastusta varten sijoitettuna Suomen Huollon tilapäissairaaloihin. Seinäjoella on lasten Ruotsiin siirtoa johtanut tri V. S a a r i, Oulussa tri H. L a h d e n s u o ja Kajaanissa tri J. A. U o t i.

Kesäkuun puolivälissä 1942, johon mennessä suurin osa — 1527 lasta — oli kuljetettu Ruotsiin, loppui alakeskusten toiminta lukuunottamatta Rovaniemeä, josta jatkuvasti on lähetetty pienemmät erät. Muualta on lapset tämän jälkeen tuotu Helsinkiin, josta heidän kuljetuksensa viime vuoden lopulla ja tämän vuoden aikana on yleensä tapahtunut lentoteitse.

Helsingin kulkutautisairaalassa hoitivat lasten tutkimuksia vuoden 1942 alkupuoliskolla ruotsalaiset lääkärit U. N o r d v a l l, S. W e n d t, B l o m g r e n, K. K j e l l b e r g ja M. S j ö b e r g, joista kukin oli vuorollaan maassamme kuusi viikkoa. Vuoden loppupuoliskolla ovat tutkimuksista huolehtineet sairaalan omat lääkärit. Ylilääkäri, dosentti R a n t a s a l o on koko ajan henkilökohtaisesti johtanut sen osaston toimintaa, minne lapset ovat olleet sijoitettuna. Lastensiirtotoimisto on yksityiskohdallisesti huolehtinut matkojen järjestämisestä.

Eugenia-koti

Tukholman liepeillä sijaitsee Eugenia-koti, Ruotsin kuninkaan Oskari I:n ainoan tyttären, prinsessa Eugénian aloitteesta vuonna 1886 perustettu sairaala, jossa hoidetaan synnynnäisiä epämuodostumia ja muita vaikeita ruumiillisia vajavuuksia kuten lapsihalvauksen jälkitiloja. Tämä laitos, jonka yhteydessä on mm. oma ammatitoppilaskoti ja hammasklinikka, on kaikin puolin erinomaisen tarkoituksenmukainen kaltevine, askeleettomine porraspintoineen, avarine aurinkoparvekkeineen ja uima-altaineen. Veden varassa voivat ruumiillisesti vajaakykyiset harjoitella liikuntaa. Sopivasti asetut köydet ja tukitangot auttavat harjoituksia. Suomalaisten lasten Eugenia-kodissa saama hoito on ollut erittäin suuriarvoista, koska Suomessa ei toistaiseksi ole erikoissairaala ruumiillisesti vajaakykyisille. Toukokuuhun 1943 mennessä oli sairaalassa hoidettu yli 70 suomalaista lasta.

Vaikeimpia Eugenia-kodissa hoidettuja suomalaisia tapauksia on 8-vuotias Sisko Tyynelä, joka saapui sairaalaan vuoden 1942 helmikuussa. Tyttönen oli kovin heikko ja täysin liikuntakyvytön, sillä hänen sekä kätensä että jalkansa olivat synnynnäisesti epämuodostuneet. Siskolle tehtiin viisi suurta leikkausta, minkä jälkeen hän makasi kipsissä useita kuukausia. Kymmenen kuukauden hoidon jälkeen hän kykeni kävelemään, jopa juoksemaankin kuvassa näkyvän tuen varassa. Vaikka erikoiskäsittely laitoksessa ei enää ollutkaan tarpeen, sai Sisko jäädä sairaalaan ottolapseksi. Hän on älykäs ja vilkas lapsi, jonka laulusta ja juttelusta sairaalan henkilökunta ja potilaat paljon pitävät. Vasemmalla Sisko sairaalaan tullessaan, yllä tervehtyneenä Eugenia-kodin aurinkoisella pihalla ylilääkärin, tri Gustaf Asplundin seurassa.

Nuori mallitalkoolainen Balingstan toipilaskodissa.

Balingsta-koti on eräs suomalaisille lapsille järjestetyistä monista toipilaskodeista. Se sijaitsee noin 3/4 tunnin junamatkan päässä Tukholmasta Huddingen kauniisti kumpuilevassa maastossa. Talo on 1600-luvulta peräisin oleva suuren maatilan kaksikerroksinen päärakennus, jota ikivanhat, tuuheat puut ympäröivät ja jonka ikkunoista avautuvat viehättävät näköalat pikkumetsiköiden halkaisemille reheville pelloille. Pelastusarmeija, joka omistaa maatilan, on antanut varsinaisen maanviljelyksen vuokralle ja luovuttanut tilan päärakennuksen tuberkuloottisten tai siihen taipumusta omaavien suomalaisten lasten toipilaskodiksi. Näillä hyvinvoivan maaseudun keskellä asuvilla lapsilla on erinomaiset oltavat. Ravitsevaan ruokaan kuuluu mm. runsaasti muniä ja litra maitoa päivässä. Avarissa huoneissa ja pihamaalla leikkiessä ku-

luu aika hauskaasti, ja iltaisin kokoonnutaan suureen ruokasaliin laulamaan pelastusarmeijan kapteenin, Magda-tädin johdolla. Hänellä on kaunis ääni, ja hänen kitaransoittoonsa lapset kuuntelevat kovin mielellään. Nuorin hoidokeista oli keväällä 1943 kaksivuotias, vanhin 13-vuotias Lasse Aulis Siimes, joka saapui Ruotsiin kesällä 1942 ja palasi takaisin seuraavan vuoden huhtikuun lopulla. Tapasin Lassen Balingsta-kodissa käydessäni siellä pikavierailulla vähän ennen hänen kotimatkaansa. Lasse on vaalea, pitkähuiskea, reipas nuorukainen, joka ensin oli ollut Västeräsissa ja siirtynyt sieltä tänne.

Leikkien ja urheilun lomassa oli Lassella tapana auttaa talonmiestä halonhakuussa, sillä voimat riittivät jo näinkin reippaaseen työhön.

— Minulla oli tullessani tässä keuhkon vieressä joku pahkura, jonka olin saanut, kun olin nostanut liiaksi raskaita esineitä, mutta nyt olen jo aivan terve, kertoi Lasse, jonka lippalakissa huomasin nuorten talkoolaisten Suomen Leijonan ja takin hihassa asiaan kuuluvan sinisen merkin.

— Sisar Anna Västeräsissa ompeli ne paikoilleen, kun sain ne tänne Suomesta. Keräsin veljeni kanssa Turussa melkein autokuormallisen lumppuja ja kumia ja isäksi 27.000 markkaa rahaa. Siitä hyvästä sain nämä mekit ja kunniakirjan, joka odottaa minua Suomessa, kertoi Lasse.

Tädit vakuuttivat minulle, että Lasse on hyvin miellyttävä kodin asukas, joka käyttäytyy kuin herrasmies ja suhtautuu nuorempiin isällisen huolehtivasti. — Kuvassa Lasse hakkaamassa puita Balingsta-kodin pihamaalla.

Kesällä 1943 oli Lasse jälleen kotona Turussa. Hän oli kovin työntoinen ja miltei huonolla tuulella senvuoksi, ettei hän ollut onnistunut hankkimaan itselleen vielä varsinaista ansiotyötä. Hän oli pyrkinyt lähetyksi suojeluskuntapiiriin, mutta ei ainakaan vielä ollut päässyt. »Sanoivat, että olen liian nuori, mutta on siellä nuorempiakin kuin minä. Siellä ei vain tainnut olla nyt vapaata paikkaa.» — Omaa ansiotyötä odotellessaan puuhaili Lasse kopitihalla, jossa korjaustyöt olivat käynnissä. Talo tarvitsi mm. uudet portaat, ja pihamaa piti laskettaman sementillä. Lasse auttoi työssä vääntämällä sementtimyllyä.

★

Balingsta-kodin hoidokien joukossa tapasin myös viipurilaiset Ruokosen veljekset, 4-vuotiaan Uunon ja 7-vuotiaan Raimon, jotka olivat saapuneet Suomesta vain pari päivää ennen pääsiäistä. Raimo, jolla on suuret, ruskeat silmät ja tuuhea, vaalea tukka, makasi sängyssä hiukan raukean, mutta onnellisen näköisenä.

— En mie viel eile olt kippee, mutt tänä aamun ku mie nousi ylös, nii vilu karaht pääll.

— Pidätkö täällä olostata?

— Pijähä mie. Tääl on oikee hyvää ruokaa, munnii ja kaikkee, ja eile ku mie heräsi sain tädilt huuliharpu.—Raimo vetää sen silmät loistaen esiin tyyneysä alta ja soittaa muutaman sävelen.

— Äiti on siel Viipuris, mutt isä on kuolt. Kottii mie meen vast ku joululoppuu.

Kun hetkistä myöhemmin saavuin Raimon makuuhuoneeseen, oli hän nukahtanut, rakkaimmat leikkikalut, puuhevonon ja huuliharppu vieressään.

Yli 13.000 sotaorpoa saa kummiavustusta Ruotsista

Talvisodan päätyttyä oli maassamme tuhansia sotaorpoja, joiden tulevaisuus isän kaaduttua näytti turvattomalta. Silloin Suomen marsalkka, vapaaherra M a n n e r h e i m, jolle Suomen nousevan nuorison kunto aina on ollut sydämen asia, antoi perustamalleen ja nimeään kantavalle Mannerheim-liitolle tehtäväksi aloittaa toiminnan sotaorpojen hyväksi. Hänen kokoon kutsumansa valiokunta, jonka puheenjohtajaksi valittiin puolustusministerin rouva A n n i W a l d e n, alkoi sotakummityön. Ensimmäiset kummiavustukset jaettiin kesällä 1940.

Nyt saa noin 33.000 maamme puutteessa olevaa sotaorpoa kummiavustusta Mannerheim-liiton sotakummivaliokunnan kautta. Paitsi kotimaassa on sotakummiaste herättänyt suurta vastakaikua ulkomailla, ennen kaikkea Ruotsissa, josta kummeja on tarjoutunut huomattavasti enemmän kuin muista maista. Yli 13.000 sotaorpoa saa jatkuvasti Ruotsista kummiavustusta, joiden yhteissumma kesään 1943 mennessä kohoaa noin 77.5 miljoonaan markkaan. Tämä on runsas puolet siitä noin 150 miljoonasta markasta, joka tähän mennessä kaiken kaikkiaan arvioidaan kummiavustuksina suoritettun. Tanskalla on noin 4.500 sotakummiä, Sveitsillä parisen tuhatta ja Unkarilla toista sataa.

Rouva Walden selostaa seuraavassa haastattelulausunnossa sotakummityön merkitystä ja varsinkin Ruotsin suuriarvoista osuutta tässä työssä.

Alusta alkaen on sotakummitoiminta saanut osakseen mitä suurinta ymmärtämystä. Talvisodan jälkeen oivallettiin, että koko kansallamme on velvollisuuksia kaatuneiden sankareittemme lapsia kohtaan. Syntyi aivankuin lämpöaalto, joka ympäröi sotaorpojamme. Ruotsissa huomioitiin työmuotomme, meille saapui tiedusteluja ja viimein Pelastakaa Lapset-yhdistyksen virallinen ilmoitus sotakummityön alkamisesta siellä. Vähän sen jälkeen ilmoitti harras Suomi-ystävä, hovisaarnaaja I s a a c B é e n, että hänkin haluaa ottaa sotakummityön omakseen, ja Hälsingborgissa alkoi vapaa-herratar E l s i e M a n n e r h e i m työskennellä sotakummien hankkimiseksi. Täten oli meillä Ruotsissa voimakas edustus asiamme hyväksi. Pelastakaa Lapset-yhdistys,

Rouva Anni Walden.

jonka tarmokkaana puheenjohtajana toimii maaherratar Margit Levinsson ja jonka Suomen osaston työtä rouva Elsa Östberg erinomaisen menestyksellisesti on johtanut, välittää meille laajojen kansalaispiirien avun niin yksityisten kuin yhtymienkin taholta. Suuret teollisuuslaitokset ja liikkeet ovat ottaneet usein kymmeniä kummilapsia, esim. Wärmlands Rusthållare Förening ilmoittautui 50 suomalaisen pojan kummiksi luvaten avustaa heitä siihen saakka, kunnes pojat ovat ehtineet valmistautua johonkin ammattiin. Mo och Domsjö AB on ottanut 100 suomalaista kummilasta, joita yhtymä on avustanut jo puolentoista vuoden ajan, mainitakseni tässä vain muutamia esimerkkejä liikemaailman piiristä. Erikoisesti on huomattava

kuninkaallisen perheen esimerkillinen osuus kummilapsitoiminnassa. Kruununprinsessa Louisella on kolme kummilasta, samoin prinsessa Sibyllalla, prinssi Carlilla ja prinssi Wilhelmillä.

Hovisaarnaaja Isaac Béen on saanut runsaat lahjavaransa pääasiassa Ruotsin seurakuntien piiristä, syvien rivien keskuudesta, jotka osaltaan, vaikka pienilläkin summilla, ovat tahtoneet olla mukana sotaorpojemme auttamisessa. Hovisaarnaaja Béen on nimittäin organisoinut kummitoiminnan omalla kohdallaan siten, että hän kerää kaikki varat — jolloin pienimmätkin avustukset tulevat yhteisen asian hyväksi ja toimittaa ne yhteissummina valiokunnallemme, joka täällä välittää avustukset tavallisesti suurempina, puolen vuoden tai vuoden erinä tarvitseville sotaorvoille. Viimeksi kesäkuussa saapui hovisaarnaaja Béen maahamme mukanaan 2 miljoonaa markkaa, jotka hän luovutti sotakummivaliokunnalle. — Etukäteen oli hän meille vaatimattomasti ilmoittanut, että hänellä on mukanaan v ä h ä n rahaakin!

Heinäkuun alkuun 1943 mennessä on hovisaarnaaja Béen luovuttanut sotakummivaliokunnalle yhteensä noin 4 1/2 miljoonaa markkaa, minkä lisäksi hän on lähettänyt tuhansia lahjapaketteja sotaorvoillemme. Hänellä on täällä yli 900 lasta, joiden kummiavustukset hän kokonaan kustantaa. Näiden lasten kuvat olemme me toimittaneet hovisaarnaaja Béenille, joka edelleen on jakanut ne niiden seurakuntien ja yksityisten kesken, jotka hänelle suorittavat kummiavustuksensa. Suomen lasten hyväksi keräämiään varoja on hovisaarnaaja Béen toimittanut tarpeessa oleville myös muita tietoja. Esim. Arkkipiispan Työvaliokunnalle on hän kesään 1943 mennessä lahjoittanut noin 700.000 markkaa.

Ruotsalaisten työ sotaorpojemme hyväksi on erikoisen suuriarvoinen. Ilman tätä naapuriemme apua emme olisi voineet saavuttaa nykyistä ilahduttavaa tilannetta, jolloin kaikki apua tarvitsevat sotaorpomme — noin 33.000 lasta — saavat kummiavustusta. Kaikilla ei tosin ole henkilökohtaisia omia kummeja, mutta heillekin olemme voineet jakaa avustusta lahjoituksina saamistamme varoista. Kummiavustus on kaatuneiden perheille ollut siksi tärkeä, ettemme tosiaan osaa ajatella, miltä tilanne Suomessa näyttäisi ilman tätä työmuotoa. Yksinomaan valtion avustuksen turvin olisi kaatuneiden perheiden tuiki vaikea suoriutua, mutta kun jokaiselle lapselle on voitu jakaa keskimäärin 300 markan kuukausittainen avustus, on perheen toimeentulo luonnollisesti suuressa määrin helpottunut. Monet kummit ovat rahaavustuksen lisäksi lähettäneet myös runsaasti lahjapaketteja, jotka ovat sisältäneet vaatteita, elintarvikkeita ja leikkikaluja lapsille.

Kaikki tämä tuki on luonnollisesti suuressa määrin ilahduttanut kaatuneiden perheitä. Äitejä on heihin kohdistettu rakkaus ja huolenpito rohkaissut vaikeuksissa, se on pitänyt mielialaa toivorikkaana ja luottavaisena. Sotakummitöön aatteellinen merkitys onkin sen tuoman aineellisen avun rinnalla arvioitava hyvin suureksi. Se kirjeenvaihto, joka äitien ja kummien välille on syntynyt ja jota sotakummivaliokunta välittää, osoittaa, miten suuren arvon äidit antavat juuri sille rakkaudelle ja myötätunnolle, jota heitä kohtaan osoitetaan. Juuri siitä he aivan erikoisesti kiittävät.

Sotakummityön merkitys on sotaleskien ja -orpojen kodeista ulottunut myös rintamalle, taistelevan armeijamme keskuuteen, jossa se on vaikuttanut mieliä rohkaisevasti. Sotilaillemme on tuottanut turvallisuuden tunteen tieto siitä, että heidän lapsistaan huolehditaan, jos heidän osalleen tulee kaatua isänmaan puolesta.

Olemme työn varrella saaneet mitä liituttavimpia kuvauksia siitä, miten kummiavustukset ovat ehtineet juuri suurimman puutteen ja hädän lievittäjiksi, samoinkuin olemme voineet todeta, miten nämä avustukset monesti ovat suorastaan käänteentekevästi vaikuttaneet kaatuneiden perheiden taloudelliseen asemaan. Usein on keskeneräinen koti saatu pystyyn kummiavustusten turvin, on voitu suorittaa kotia rasittava velka, on saatu hankituksi tuiki välttämätön lehmä tai muu perheen toimeentulolle tarpeellinen asia.

Kiitollisuudesta uhkuvia kirjeitä kerääntyy jatkuvasti Mannerheim-liiton arkistoon. Ne kirjeet tulkitsevat välittömämmin ja aidommin, kuin me valiokunnan jäsenet osaammekaan sen syvän kiitollisuuden, jota sotaorpomme ja heidän äitinsä tuntevat naapurimaassa asuvia ystäviään kohtaan.

Hovisaarnaaja Isaac Béen, joka monin tavoin on toiminut Suomen hyväksi. Kuvassamme hovisaarnaaja Béen käymässä Helsingissä v. 1943.

Prinssi Wilhelmin lastenkoti

Ruotsiin on perustettu lukuisia lastenkoteja suomalaisia lapsia varten. Nimenomaan vieraalla maalla voidaankin lasten laitoshoidtoa puolustaa monin tavoin. Lapset asuvat niissä suuremmissa ryhmissä, ja he säilyttävät keskinäisessä seurustelussaan äidinkielen. Heille on helpompi järjestää omakielistä opetusta, ja yhteiselämä muiden samanikäisten toverien parissa kasvattaa heissä sosiaalista tunnetta.

Monet laitokset, yhteisöt ja yksityiset henkilöt Ruotsin kaikista piireistä ovat pitäneet yllä lastenkoteja eri puolilla maata. Kuvamme ovat Prinssi Wilhelmin lastenkodista, joka sijaitsee Warbron kartanossa Flenin kaupungin liepeillä. Lastenkotia on hoitanut pieni komitea, jonka toiminnasta yhdessä Prinssi Wilhelmin kanssa ministeri Einar Ekstrand on lähinnä vastannut. Kodissa on hoidettu kerrallaan parikymmentä suomalaista lasta, joiden ikä on ollut 3—7 vuotta.

Prinssi Wilhelm pienten suomalaisten hoidokkiensa seurassa.

Lastenkodin johtajatar rouva D a g m a r S u n d s t r ö m järjestää päivän leikkitouhua lapsille.

„Kivoja ne ruotsalaiset, kun hommaavat meille näin hyviä sapuskoja”

N. 9000 lasta ruokittu päivittäin ruotsalaisten varojen turvin 1943.

Sörnäisten Rantatie 1:n kulmatalossa sijaitsevan entisen kahvilan oveen on nyt kiinnitetty kilpi »Ruotsin kustantama lasten ruokailu». On aurinkoinen juhannusaaton aamupäivä. Klo 11 avataan jakelupaikka ja herkullisen hernekeiton tuoksu tuntuu nenään jo ovella, josta yhtämittäisenä virtana saapuu äitejä ja lapsia kannuineen ja kasseineen.

— Hernekeittoa! No nyt se meidän Kalle taas ahmii annoksensa yhdessä hotkaksessa. Se on niin villi hernekeiton perään.

— Niin ovat meidänkin pojat, vaikka eniten Matti sentään pitää ovomaltinevelliä. Viime kerralla kun hän itse oli hakemassa ruoan, hän joi koko vellin matkalla, niin että hänellä kotiin tullessaan oli yhtä tyhjä kannu kuin lähtiessäänkin.

— Pannaan nyt juhannuksen kunniaksi toinen mokoma lisää, niin riittää äidillekin maistaa, tuumii keittoa jakava emäntä, kumotessaan kannuun muutaman ylimääräisen kauhallisen.

Sitten tulee parin kesäisen kirjaviin kolttuihin puetun tyttösen vuoro, saapuu vanhempi mies, joka hakee keittoa lapsenlapsilleen, tulee jälleen toriostoksilta saapuvia äitejä ja nuoria poikia, jotka juoksujalkaa viilettävät kannuineen kotiin. Koko ajan käy ovi, lakkaamatta ammentaa emäntä vahvaa sianlihahernekeittoa

valtavasta emaljisaavistaan, ja uutta kiehuu viereisen keittiön hellalla kahdessa suuressa padassa. Noin 450 litraa on tämän päivän urakka, sillä seitsemisen sataa henkeä saa kukin puolen litran annoksen, ja juhannuksen kunniaksi mitataan se reilulla kädellä.

Terveen näköisiä ovat lapset, jotka näen ruokajonossa.

— Kyllä tällä ruoalla vain terveenä pysyykin. Minäkin olen lihonnut koko ajan, minkä olen ollut hoitamassa tätä jakelua, jossa ruoka kuuluu palkkaetuihini, kertoo emäntä. Hän tarjoaa minullekin lautasellisen, joten saatan omakohtaisesti todeta keiton aivan rauhanaikaisen mehevyyden. Sattumiakin on tuhka tiheään.

— Neljä kertaa viikossa on meillä o i k e i n tukevaa ruokaa, hernekeittoa, sianliha-perunakeittoa tai makkarakeittoa ja kahtena muuna päivänä ravitsevaa puuroa tai velliä, milloin makarooneista, milloin kaura- tai muista ryyneistä tai ovomaltinesta.

— Sanokaa vain niille ruotsalaisille, että ne ovat eri kivoja, kun hommaavat meille näin hyviä sapsuskoja, tuumii 13-vuotias Matti, jonka kanssa samaa matkaa lähden jakelupaikasta, hänen kantaessaan kahdelle nuoremmalle veljelleen ja itselleen kuuluvaa ateriaa kotiin. Matin isä on rintamalla. Äiti käy ansiotyössä ja hoitaa lisäksi kodin ja kolme poikaansa, joiden ruokahalu tuntuvasti ylittää nykyiset varsinaiset elintarvikeannokset.

Samanlaisia ruoanjakelupaikkoja kuin Sörnäisten Rantatiellä on Helsingissä kaikkiaan kuusi, joista yhteensä parituhatta lasta ja äitiä saa päivittäin lämpimän aterian. Vuoden 1942 aikana, jolloin tämä toiminta aloitettiin, ruokittiin maassamme 23 paikkakunnalla noin 7.000 henkeä päivittäin. Tästä ruokinnasta tuli osalliseksi kaikkiaan yli 14.000 lasta ja äitiä, jotka viimeainitut muodostivat noin yhdeksän prosenttia kaikista ruokituista. Kuluvana vuonna nousee ruokittujen lukumäärä 32 paikkakunnalla päivittäin noin 9.000:een eli kaikkiaan noin 20.000:een. Tämän lisäksi on Tanskan toimesta viime vuonna ruokittu 350 ja kuluvana vuonna 6 paikkakunnalla yli 2.000 lasta päivittäin.

Ajatus järjestää Suomeen aliravittujen lasten sekä odottavien ja imettävien äitien ruokintaa esitettiin Ruotsin taholta. Jo syksyllä 1941 oli helsinkiläislapsille järjestetty ilmaista ruokintaa ruotsalaisen neiti A i n a C e d e r b l o m i n toimesta. Vuoden 1942 alkupuolella tämä työmuoto alkoi huomattavasti laajentuneena. Djursholmin kaupungin Suomen lasten toimikunta, jonka puheenjohtajana oli rehtori E r n s t H e r l i n, oli kerännyt varoja perustaakseen suomalaisia lapsia varten lastenkodin, mutta kun huomattiin, ettei sellaista siihen aikaan erikoisemmin tarvittu, päätettiin käyttää kerätyt varat lasten ja äitien ruokintaan Suomessa. Ehdotuksen lienee tehnyt suomalaissyntyinen rouva M a l i n S o h l b e r g. Toimikunta ilmoitti suunnitelmistaan Koteja Kodittomille Lapsille-yhdistykselle Suomeen, tiedoittaen myöhemmin, että se lisenssi- ym. vaikeuksien takia oli luovuttanut elintarpeiden hankinnan Suomen lasten avustuskomitealle, joka otti hoitaakseen ja

kehittääkseen tämänkin avustusmuodon. Djursholmin toimikunta jatkoi kuitenkin varojen keräystä niin hyvin tuloksin, että se saattoi kustantaa kokonaan Helsingissä vuonna 1942 tapahtuneen ruokinnan.

Koteja Kodittomille Lapsille-yhdistys, joka mielihyvin otti vastaan tehdyn tarjouksen, johti perustamansa keskusruokintakomitean välityksellä lasten ruokintaa 23 paikkakunnalla sen alkamisesta vuoden 1942 maaliskuusta saman vuoden syyskuuhun, jolloin se mainitun vuoden osalta lopetettiin lukuunottamatta muutamia Karjalan paikkakuntia, joilla ruokinta jatkui joulun asti. Kun ruokinta vuoden 1943 alusta aloitettiin uudelleen entistä suuremmassa määrässä — ruotsalaisin varoin tapahtuvaa jakelua laajennettiin, ja myös Tanska halusi osallistua lasten ruokintaan — oli myös sen organisointi luotu entistä laajemmalle pohjalle. Jo edellisenä syksynä oli perustettu Lasten ruokinnan keskustoimikunta, johon kuului yksi varsinainen ja yksi varaedustaja kolmesta eri järjestöstä, nimittäin Suomen Huollosta, Mannerheimliitosta ja Koteja Kodittomille Lapsille-yhdistyksestä. Käytännöllistä työtä johdetaan viimemainitun yhdistyksen huoneistossa sijaitsevasta toimikunnan kansliasta, ja tämän yhdistyksen pääsihteeri, tri Bertel Nyberg on toimikunnan puheenjohtaja. Niillä paikkakunnilla, joissa ruokaa jaetaan, toimivat paikalliset ruokintakomiteat, joissa kunta ja huoltotyö ovat edustettuina. Nämä ottavat tarkoin selvää kunkin perheen tarpeista, ennenkuin heille myönnetään oikeus ruoan saantiin.

Niistä 32 paikkakunnasta, joilla Ruotsin kustantama ruokinta on käynnissä, sijaitsee 19 Karjalassa. Ruokittavat lapset ovat suurimmaksi osaksi olleet siirtoväkeen kuuluvien, kaatuneiden tai invaliidien lapsia tai sellaisten vähävaraisten perheiden lapsia, joiden isät ovat rintamalla. Ruoka jaetaan täysin ilmaiseksi tarkoitusta varten painettuja erikoiskortteja vastaan, eikä siitä tarvitse luovuttaa mitään elintarvikekuponkeja. Asianomaiset kunnat kustantavat ruoan valmistuksesta ja jakelusta koituvat menot.

Ruotsi on ruokintaa varten ostanut elintarvikkeita Tanskasta, Unkarista ja Sveitsistä, yhteensä lähes puoli miljoonaa kiloa, uhraten tähän tarkoitukseen varoja noin 11 miljoonaa markkaa. Yksin sianlihaa on lähetetty noin 36.000, makkaraa 52.300, herneitä 100.000 ja sokeria 30.000 kiloa, edelleen kuivattuja vihanneksia, perunoita, makarooneja, jauhoja, ryynejä, maito- ja munapulveria ym. ruokatarpeita. Lisäksi on Suomen lasten avustuskomitea lähettänyt noin 650.000 markkaa rahavaroja, joilla täältä on voitu ostaa lähinnä maitoa sekä muita lisätarpeita, joita ruokinnassa on tarvittu. Elintarvikkeita on varastossa vielä niin runsaasti, että niiden turvin lasketaan ruokintaa, joka vuoden 1943 osalta lopetettiin elokuussa, voitavan jälleen jatkaa vuoden 1944 alusta koko kevään ajan.

Tri Bertel Nyberg, joka antoi tietoja lasten ruokinnan järjestelystä, totesi että tämä avustusmuoto on samalla tavoin kuin kummilapsitoimintakin suuressa määrin vahvistanut kotirintamaa. Se on auttanut taloudellisesti heikoimpia kestämaan kulu- neet raskaat vuodet, jolloin vähävaraisimmat perheet monasti ovat olleet todella niin vaikeassa asemassa, etteivät ole tienneet, mistä päivän ruoan saisivat.

"Ruotsin ruokaa" — kuten puhekielessä käytetty termi kuuluu — jaetaan Helsingin Ratakadun kansakoululla, joka on yksi pääkaupungissa sijaitsevista kuudesta jakelupaikasta.

Niissä kunnissa, missä ruoan jakelu on järjestetty, ovat terveysisaret ilokseen voineet todeta, että lapset ovat voimistuneet huomattavasti.

— Paitsi kahdessa suurimmassa kaupungissamme, Helsingissä ja Tampereella on lasten ruokintaa lähinnä järjestetty tehdaspaikkakunnilla, joissa elintarviketilanne luonnollisesti on paljon vaikeampi kuin vauraissa maanviljelyspitäjissä sekä ennen kaikkea takaisinvaltuilla alueilla, Hangossa ja Karjalassa, joissa koko elämä sodan hävityksen jälkeen on ollut aloitettava alusta. Jälleenrakennustyön tukijana on ruokinta ollut suorastaan välttämätön. Isät, jotka lähtivät poltettuihin kyliin rakentamaan kotejaan, eivät olisi voineet ajatellakaan perheittensä mukaan ottamista, ellei seudulle olisi järjestetty lasten ruokintaa. Sitä olisi kipeästi tarvittu vielä paljon useammalla Karjalan paikkakunnalla, mutta kaukaisimpiin erämaakyläin on ruokinnan järjestäminen ollut mahdotonta, kun asumukset sijaitsivat usein kilometrien päässä toisistaan.

— Ruokittavia lapsia on varsinkin suurimmilla paikkakunnilla yleensä muutaman kuukauden kuluttua vaihdettu, jotta mahdollisimman moni aliravittu lapsi olisi voinut päästä osalliseksi lisää ruoka-annoksista.

— Ne lapset ja äidit, jotka täten päivittäin ovat saaneet lämpimän aterian, ovat osanneet antaa tälle avulle suuren arvon. Kymmenittäin on heitä saapunut toimistoommekin tuomaan julki kiitoksensa, jonka he ovat toivoneet meidän edelleen välittävän avun antajille Ruotsiin.

Juna

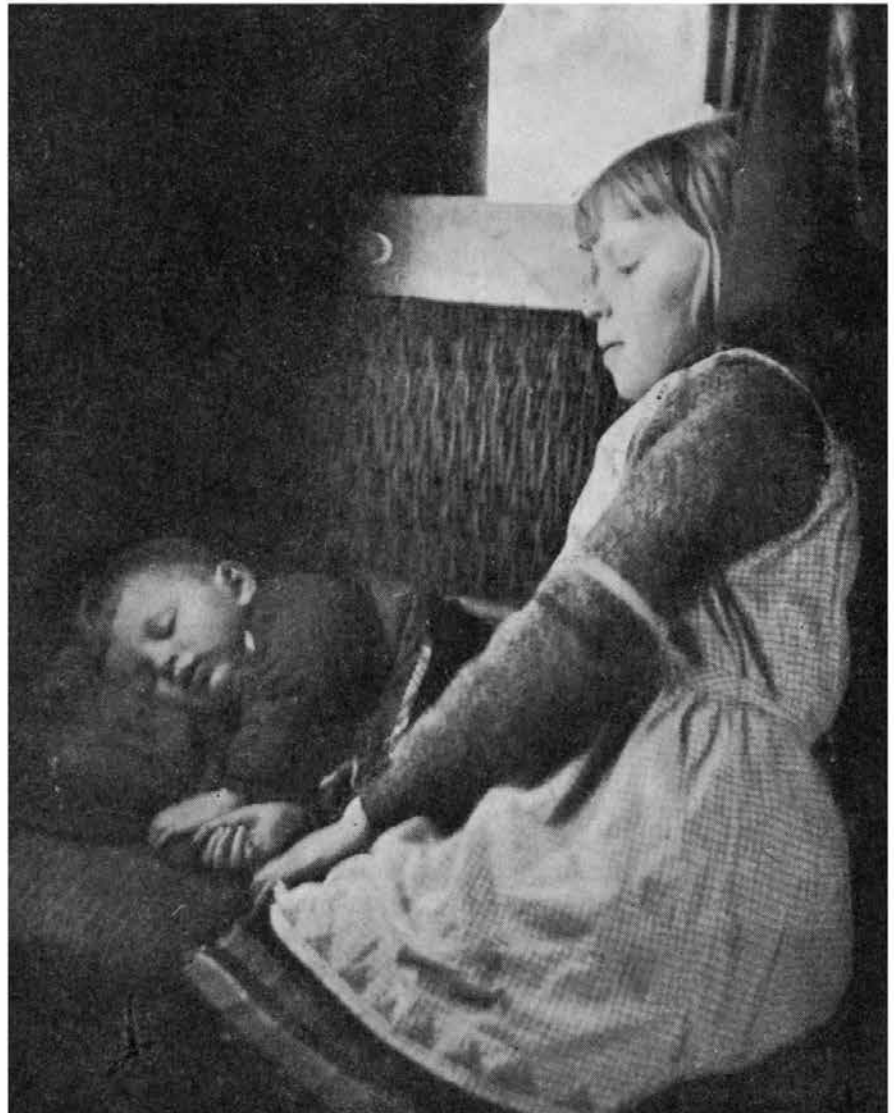
lähtee Suomeen

Huhtikuun 13 päivän aamu 1943. Viisi erikoisvaunua täynnä suomalaisia lapsia lähti liikkeelle etelä-Ruotsin määrättyiltä asemilta tavallisiin juniin liittyen. Malmöstä klo 7 aikaan lähtevään junaan liitettiin yksi tällainen lapsivaunu, Nässjöstä tuli toinen Halmstadista lähtenyt vaunu, Mjölbyistä kolmas sekä Hallsbergista neljäs ja viides vaunu, joista toinen oli saapunut Göteborgista aamujunan mukana. Näin lähdettiin 298 lapsen voimalla kohti Krylbota, jonne saavuttiin klo 16.30. Täällä pysähdyttiin odottamaan Tukholmasta saapuvaa viittä erikoisvaunua, joista kaksi oli vielä tyhjää. Nekin täytyivät matkan varrella keski- ja pohjois-Ruotsin halki niin että, kun tämä Ruotsin valtion ilmaiseksi luovuttama kymmenen henkilövaunua käsittävä lapsijuna saapui Haaparantaan, purettiin siitä kaikkiaan 535 kotiin matkustavaa lasta suomalaiseen junaan.

— — — —

Mutta ennenkuin oli päästy näin pitkälle, oli tarvittu paljon ennakoivalmisteluja. Yli kahtenkymmentuhannen lapsen joukkosiirrossa Ruotsiin samoin kuin heidän kotiintuomisessaan on kuljetus sodanaikaisissa olosuhteissa muodostanut paljon huolta ja erikoisjärjestelyjä vaativan kysymyksen. Sen hoitaminen on vaatinut kokonaisen koneiston kummallakin puolen Pohjanlahden. Huomattavin osa lapsistahan on matkustanut junalla Ruotsiin, ja samalla tavoin heistä suurin osa palaa. Edellämainittu kotimatka tulkoon siis selostetuksi tyypillisenä esimerkkinä lapsijunien kulusta:

Jo hyvissä ajoin ennen matkapäivää oli sosiaaliministeriön lastensiirtotoimistosta lähetetty Suomen lasten avustuskomitealle Tukholmaan tiedot kaikista niistä lapsista, joiden vanhempiensa pyynnöstä tuli matkustaa tällä junalla. Pari päivää ennen matkan alkua matkusti suomalainen matkojen pääjärjestäjä, rouva M a r y L a v o n i u s sihteereineen Tukholmaan sopiakseen avustuskomitean kanssa lopullisesti kaikista matkan yksityiskohdista. Tällä kerralla sujuivatkin asiat täsmällisesti,

Kotimatalla junassa valvoo isosisko pikkuveljen nukkuessa päiväuntaan.

sillä matkustajaluettelot pitivät paikkansa, mutta aina ei asia ole yhtä yksinkertainen. Aikaisemmin kymmenien lasten matka peruutettiin usein viime tingassa. Toimistoon saapui kasvatusvanhempjen iloisia ilmoituksia, ettei Matti, Kalle tai Liisa vielä matkustakaan kotiin.

— Varsinkin talvella saattoi tällaisia ilmoittautumisia olla toistakin sataa yhtä matkaa kohti, kertoi koko ajan lasten mukana matkustanut rouva Lavonius. — Kasvatusvanhemmat eivät hevin haluaisi luopua holhokeistaan, joihin ovat tavattomasti kiintyneet. Kun he saivat ilmoituksen lapsen kotiin kutsusta, sähköttivät he vanhemmille, kysyen, eikö Matti tai Liisa saisi jäädä Ruotsiin »vielä edes vähäksi aikaa». Suomalaiset vanhemmat tuumivat sähkösanoman saadessaan, että kas vain kun sitä meidän Mattia rakastetaan sielläkin. Sähkösanoman vastaus oli etukäteen maksettu, ja niinpä vanhemmat vastasivat, että olkoon Matti nyt sitten vielä jonkin aikaa.

— Tällaiset peruutukset vaikeuttivat järjestelyä suuresti, minkä vuoksi olemme nyt päättäneet, ettei niitä voida ottaa huomioon. Lapsi, joka kerran on pyydetty kotiin, matkustaa kotiin ja sillä hyvä.

Lapsijunan matkates-
sa Ruotsissa käyvät
paikkakuntalaiset ter-
vehdimässä lapsia vä-
liasemilla. Kuvassa
lapset esittäytyvät
painamalla kaulasta
riippuvan nimilapun
tiivisti junan ikkunaa
vastaan.

←

Lapset ovat siirtyneet
ruotsalaisesta junasta
Suomen armeijan sair-
rasjunaan suomalais-
ten matkatätién huos-
taan. Heidän joukos-
saan on usein myös
lottia.

→

Vaikka tämä puoli nyt siis sujuu suunnitelmien mukaisesti, sattuu suuren lapsijoukon keskuudessa usein muita pakottavia esteitä, kuten äkillisiä sairastumistapauksia, joten matkustajaluettelo saadaan lopullisesti selväksi yleensä aivan matkapäivän kynnyksellä.

Mitä muita valmisteluja tarvittiin? Suomen lasten avustuskomitean matkatoimiston päälotta, rouva Mary de Laval oli apulaisineen laatinut tarkat luettelot siitä, miten monta lasta miltäkin asemalta saapui sekä lähettänyt lähdön edellisenä päivänä ryhmänjohtajan ja matkatavarahuoltajan tärkeimmille lähtöasemille, tilannut lasten aamiaiset ja päivälliset eri paikkakuntien lotilta matkan varrella sekä valtavat määrät voileipiä mukaan otettaviksi. Rouva Lavonius apulaisineen oli

puolestaan luetteloinut lapset sen mukaan, minne päin Suomea he matkustivat ja varannut kutakin ryhmää varten tarpeelliset värimerkit, jotka matkan aikana kiinnitettiin heidän päällysvaatteisiinsa.

Näin oltiin vihdoin valmiita lähtöön. Krylbossa tavattiin etelä-Ruotsista saapuneet lapsivaunut ja nautittiin matkan ensimmäinen yhteinen päivällinen: lottien valmistamia lihapullia ja perunoita sekä voileipiä ja maitoa. Täällä otettiin mukaan myös tilatut voileivät ja maitotonkat ja klo 19 oltiin valmiit jatkamaan matkaa.

Sitä ennen oli lapset ehditty panna makuulle. Vaunun istuimien päälle asetettiin suuret lavitsat, joille levitettiin huopia. Lapset pestiin, heiltä riisuttiin päällysvaatteet, ja pian he olivat vaipuneet syvään uneen.

Kuka huolehti näiden satojen lasten ruokkimisesta, pesemisestä, riisumisesta? Kuka valvoi, ettei kukaan heistä päässyt livahtamaan ulos asemilla, että he viihtyivät ja unohtivat lähtösurun, joka usein oli niin syvä, että sen haihduttamiseksi tarvittiin monia leikkejä ja satuja? Kuka valvoi lasten nukkuessa ja huolehti siitä, että yön aikana otettiin mukaan junan sivuuttamilta asemilta kaikki ne lapset, jotka saapuivat keski- ja pohjois-Ruotsista? — Ruotsalaiset lotat, joiden toimintaa johtavana junapäällikkönä tällä matkalla oli rouva *A n n a L e t h*. Hänen alaisenaan oli kussakin vaunussa ryhmäpäällikkö, jonka komennossa edelleen toimivat lapsia varsinaisesti hoitavat matkatädit. Kullakin matkatädillä oli nyt kuten yleensäkin kymmenisen lasta huostassaan. Edelleen oli matkalla mukana suomalainen matka-johtaja, rouva *Lavonius*, joka toimi matkan ylimpänä johtajana Suomen puolelle päästyä, saaden suomalaiset matkatädit Torniossa. Lisäksi oli matkalla suomalainen matkatavarapäällikkö apulaisineen sekä suomalainen sairaanhoitajatar ja sihteeri.

Klo 6 keskiviikkoamuna oli herätys. Lapset pestiin ja puettiin, he saivat voileipiä ja maitoa, minkä jälkeen aika tätien kanssa leikkiessä hurautti aivan huomaamatta puolipäivään, jolloin saavuttiin Vännesiin. Täällä odotti maukas pölsäaamiainen, oikea Norrlannin erikoisherkuu-muhennos, josta lapset kovasti pitävät. Se on valmistettu jauhetusta lihasta ja ohraryyneistä, joihin keitettyinä sekoitetaan perunamuhennos ja kastike ja jonka keralla syödään suuret määrät sokeroitua puolukkasosetta. Aterioiminen tapahtui täällä, kuten muissakin ruokapaikoissa junassa, jonne lotat kantoivat lapsille ruoan kätevässä pahvilautasissa. Maito juotiin pahvimukeista.

Matkan herkullisin ateria oli kuitenkin — kuten tavallisesti — Bodenissa, jonne saavuttiin klo puoli 18 maissa ja jossa päivälliseksi nautittiin voissa paistettua makkarakastiketta ja makarooneja.

Aterioiden välilläkin oli lapsilla namia natustettavaa, jota lotat kohtuullisissa annoksissa tarjoilivat. Tuntematon kiltti setä oli Östersundomista lähettänyt lotille 50 kruunua, pyytäen heitä ostamaan sillä lapsille makeisia tai hedelmiä.

— Tällainen huomaavaisuus ei ole niinkään harvinaista, kertoi rouva *Leth*. — Ruotsalaisia kerääntyy yleensä asemille katsomaan suomalaisten lasten junaa, ja monet antavat meille makeis- ja hedelmäpusseja lapsille jaettavaksemme.

Lihapulla-ateria ruotsalaisessa makuuvaunussa talvisodan aikana.

— Saamme matkan varrella muitakin ystävydenosoituksia, huomautti rouva Lavonius, joka kertoi, että säännöllisesti jokaisen matkan aikana tulee aina jollakin asemalla jonkun ompeluseuran tai muun yhdistyksen edustaja tuomaan hänelle käärön vauvan vaatteita, jotka niiden ompelijat toivovat hänen vevän mukanaan tarvitseville Suomen äideille.

Bodenissa nousi junaan ruotsalainen lasten lääkäri. Mukana seurannut sairaanhoitajatar oli jo matkan aikana tarkastanut kaikki lapset. Jos jollakin huomattaisiin epäilyttävyä ihottumaa tai muuta sairautta, ilmoitettaisiin tapaus lääkärille. Mikäli tuhka- tai tulirokkoa tai muuta tautia todetaan, on lapsen jätävä Bodeniin tarkemmin tutkittavaksi ja hoidettavaksi. Tällä kerralla selviydettiin ilman mitään sairaustapauksia ja jatkettiin matkaa Haaparantaan, jonne saavuttiin myöhään toisen matkapäivän iltana. Lapset oli jo sitä ennen pantu nukkumaan ja saivat viettää yön vaunuissaan seuraavaan aamuun, jolloin siirto suomalaiseen junaan tapahtui.

Varsinkin matkatavaroiden hoitajilla oli torstaiamuna tulinen touhu. Sadoittain laukkuja ja käärejä oli purettava ulos junasta ja järjestettävä toiseen siten, että samoille paikkakunnille menevät tavarat olivat jo valmiina samassa paikassa. Tätä järjestelmää noudatettiin myös lasten suhteen, jotka matkan aikana oli valmiiksi »väritetty» eri värisillä nauhoilla. Niinpä oli Ouluun ja sen lähiympäristöön matkustavilla lapsilla violetit nauhat, Tampereen seudun lapsilla kirkkaan punaiset, Savonlinnan, Käkisalmen ja Sortavalan ynnä näiden kaupunkien lähiympäristöjen lapsilla sinivihreät jne. Samalle suunnalle matkustavat lapset vietiin siis samoihin vaunuihin.

Vihdoin oli kaikki selvää. Juna vihelsi, ruotsalaiset lotat jäivät huiskuttamaan hoidokeilleen, ja lapset tirkistelivät vaunun ikkunoista tavallista vilkkaampina ja uteliaampina. Oltiinhan saavuttu kotimaahan! Tämä seikka aiheutti heti monia muutoksia matkaympäristössä. Juna oli aivan erilainen kuin entinen, ja kaikki matkätädit olivat aivan uusia. He puhuivatkin suomea eivätkä ruotsia kuten edelliset tädit. Osasivat nämäkin tädit tarpeen tullen ruotsia, mutta he keskustelivat lasten kanssa ensi hetkestä — mikäli mahdollista — suomeksi, jotta nämä ehtisivät jo matkan aikana tottua jälleen äidinkieleensä.

Lapsilla oli tälläkin matkalla käytettävänäan tarkoitukseen erinomaisen hyvin sopiva armeijan luovuttama sairasjuna parivaunuineen, keittiö- ja ruokailuvaunuineen, omine henkilökuntineen ja heidän makuuvaunuineen sekä suurine tavaravaunuineen. Tämä 17 vaunua käsittävä juna lähti Torniossa torstaina klo puoli kahden toista aikaan ja saapui Oulun, Ylivieskan, Kokkolan, Seinäjoen, Haapamäen, Jyväskylän, Pieksämäen, Mikkelin, Kouvolan ja Lahden kautta Helsinkiin lauantaina klo 14 maissa. Omassa keittiövaunussa keitettiin puurot, hernerokat ja lihasopat. Päivisin leikkivät lapset tilavissa parivaunuissa, joihin yön ajaksi levitettiin vuoteina toimivat parit.

— Lapset nukkuvat Suomen puolella myös pari tuntia keskellä päivää. Parin kantajat valmistavat vuoteet tuota pikaa, ja parin tunnin uni tekee lapsille useampia vuorokausia kestävän matkan aikana kovin hyvää, kertoi rouva Lavonius, jolla itsellään ei Suomen puolelle saapumisen jälkeen ollut montakaan tuntia nukkumis-

Pitkä matka on päättynyt Helsinkiin. Äiti on tullut noutamaan pulleaposkista Marja-tytärtään.

aikaa. Oli valvottava, että kukin lapsi lähetettiin ulos junasta juuri oikealla asemalla, tarkattava, että heitä oltiin vastassa ja että kaikki matkatavarat tulivat mukaan.

Haapamäellä erkani kokonainen vaunullinen lapsia saattajineen Tampereelle ja Turkuun sekä toinen ryhmä Poriin. Pieksämäellä oli suuri purkaus, sillä sieltä lähtivät moniin Itä-Suomen kaupunkeihin ja kyliin matkustavat lapset. Kouvolasta lähetettiin Viipuriin, Virasojalle ja Kotkaan matkustavat, ja kun vihdoinkin oltiin Helsingissä, oli 500-päisestä lapsijoukosta jäljellä vain murto-osa. Tämä joukko marssi aseman lähellä sijaitsevan postitalon pommisuojaan, jonne lastensiirtotoimiston toimihenkilöt saapuivat suorittamaan heidän "tilityksensä" odottaville vanhemmille. Vajaassa tunnissa saatiin tärkeä kirjanpito menemään tasan. Ilosta loistavat vanhemmat kiihuhtivat lapsineen kotiin, ja uupuneet matkatädit paneutuivat illalla vuoteisiin tavallista aikaisemmin vaipuen pitkästä ajasta oikein syvään uneen. Olihan kallisarvoinen lasti jälleen saatu onnellisesti perille!

Pikku matkamiehet

Ontävät kotiin

Huhtikuun 28 päivänä 1943 saapui Helsinkiin ruotsalainen lentokone noutamaan sairaita suomalaisia lapsia hoidettavaksi Ruotsiin. Tämä Suomen lasten avustuskomitean kustantama sairaita lapsiamme kuljettava kone, joka kevättalven aikana on keskimäärin kerran viikossa käynyt Suomessa, tuo tullessaan Ruotsissa oleskelleita lapsiamme, jotka heidän vanhempansa haluavat saada kotiin. Mainittuna päivänä, jolloin minulla oli tilaisuus seurata lasten mukana, lensi 20 pikkumatkamiestä kotiin.

Tänä aamuna vallitsee Suomen lasten avustuskomitean toimistossa tavallista kiireisempi touhu. Ruotsalaiset kasvatusäidit ja -isät tuovat suomalaisia holhokkejaan, kotimatkalle lähtevien laukkuja ja kääröjä kuljetetaan toimiston pihamaalle, jossa ne kerätään yhteen pinoon. Ruotsalaiset lotat kiirehtivät edestakaisin portaissa. On hoidettava monia asioita, ennenkuin kaikki on selvää matkaa varten. Jokainen käärö ja laukku on varustettava nimellä ja osoitteella, samoinkuin jokainen pikku matkamiehistä, joiden kaulaan ilmestyvät pahviset nimikortit. Lentokuljeksista vastaava päälotta, neiti Helgö hoitaa toimistohuoneessa tottuneesti matkan virallista puolta, tarkastaen, että kutakin lasta koskevat henkilötiedot ja -paperit ovat kunnossa ja tehden tarpeelliset merkinnät matkustajaluetteloon.

Kaikki tällainen vie aikaa tunnin verran, minkä kuluessa ehditään järjestää yhtä ja toista epävirallisempaakin. Lapsijoukon vanhin matkustaja, 13-vuotias turkulainen Lasse Siimes, joka kuin aikamies ainakin on yksin saapunut Balingstan

Aerotransportin suuri autobussi Suomen lasten avustuskomitean toimiston edustalla Herkuleskadulla lähdössä viemään kotiin palaavia suomalaislapsia lentokentälle.

toipilaskodista Tukholmaan, esittää toimiston varastonhoitajalle reippaasti asiansa: hänelle ovat tädit luvanneet parin uusia kenkiä. Mikäpä siinä, Lasse viedään varastoon, josta hän pian on löytänyt itselleen aivan uudet, upeat monot, saa vielä paksut villasukatkin ja parin pitkiä housuja, kumartaa kohteliaasti, kiittää reippaasti ja tuumii, että kyllä nyt kelpaa mennä kotiin, josta on tullut oltua poissa lähes vuoden päivät.

Ruotsalainen tullivirkailija tarkastaa Suomeen lähtevien lasten matkalaukut lentokentän hallissa.

TÄMÄ PÄIVÄ ON LASSELLE MUUTEN SUURTEN ELÄMYSTEN PÄIVÄ.

Ensiksikin hän pääsee kotiin, ja kyllä koti sentään on kivin paikka, vaikka täälläkin on ollut eri hyvä olla ja toiseksi Lasse, joka suureksi tultuaan aikoo lentäjäksi, pääsee nyt ensi kerran elämässään kokeilemaan, miltä ilmassa olo tuntuu.

Suurin osa lapsukaisista on kolme-, neljävuotiaita, jotka ympärillä vallitseva touhu ja uusien ihmisten näkeminen saattaa aivan hiljaisiksi. Niin kauan kuin he toimistossa saavat istua kasvatusäitiensä sylissä, tuntuu olo kuitenkin turvalliselta, eivätkä pienimmät näytä paljoakaan tajuavan koko menon merkitystä. Jotakin

aivan erikoista tämä kuitenkin on. Mamma on aamulla pukenut heidän ylleen aivan puhtaat vaatteet, antanut taas aivan uudet kengätkin. Ja miksi hän itse näyttää niin surulliselta? Olo tuntuu toiselta puolen kovin juhlalliselta, toiselta puolen ankealta. Parasta lienee koettaa istua hiljaa, jottei häiritsisi mammaa — näin tuntuu tuumivan ainakin 4-vuotias *Marja Kulamo*, joka vakavan sinisilmäisenä hypistelee takkinsa rintapielessä heloittavaa suurta oranssin väristä paperikukkaa.

— Hän on ainakin syönyt eri tavalla, kun omistaa noin pulleat punaposket, huomautan kasvatusäidille, rouva *Ann-Marie Eliassonille*, joka istuu tyttö-
nen polvellaan silmät tulehtuneen punaisina.

Ilmeisesti ei minun kuitenkaan olisi pitänyt sanoa tätä, sillä niin pian kuin *Marjasta* tulee puhe, alkavat rouva *Eliassonin* kyyneleet vuotaa.

— Onko noin vaikeata luopua hänestä? — Kasvatusäiti puristaa tyttösen tiukemmin syliinsä, nyökäyttää päätään, mutta ei voi juuri puhua. *Marja* on ollut hänen ainoa lapsensa — vuoden päivät —, mutta hän on myös oikean äitinsä ainoa lapsi, jonka isä on kaatunut sodassa. Ja kun *Marjan* tapaisesta ihastuttavasta työstä on kysymys, hän tietysti ymmärtää, että oma äiti ikävöi lasta vähintään yhtä paljon, kuin hän nyt tulee *Marjaa* kaipaamaan. Siksi hän koettaa hillitä itseään, mutta — käsi hakeutuu jälleen laukussa olevaan nenäliinaan. Jotakin kosteata kiiltää yhden ja toisen muunkin kasvatusäidin silmissä, ja ne isät, jotka ovat tulleet lapsia saattamaan, istuvat toimiston tuoleilla hiukan hämillään, kuka pitäen sylissänsä lapsen pikku takkia, kuka hänen lelujaan, jotka hän saa autoon mukaansa. Useimmat, kasvatusvanhemmat ovat kuitenkin reippaita ja juttelevat lapsukaisten kanssa, antaen ohjeita matkan varrelle tai muistellen eilisiltaisia jäähyväiskekkereitä, jotka siellä maalla etelä-Ruotsissa on pidetty naapureiden pikku pojille — kuten rouva *Malmfors* kertoo — ja joissa oli eri kivaa.

Kun kello on 10, kaikki paperit ovat kunnossa, bussi odottamassa oven edessä, matkatavarat kannettu sinne — päällimmäisenä komeilee jonkun pikkumiehen lahjaksi saama polkupyörä — ja jäähyväishetki vääjäämättömästi edessä. Muiden mukana vanha rovasti *Välinder* Uppsalasta ottaa 2 1/2 vuotiaan *Karl Gustaf Miiro*n syliinsä ja kantaa hänet portaita alas. Taloudenhoitajatar, joka rovestin mukana on tullut pojua saattamaan — rouva *Välinder* on kuollut jo monta vuotta sitten — seuraa jäljessä.

— *Karl* on ollut ihastuttava, hän on kuin pieni enkeli, ja me olemme pitäneet hänet kovin mielellämme, kertoo rovasti, jonka sylissä istuva asialliseen matkasuojuspukuun ja baskeriin puettu, lasten valjailla varustettu *Karl* on minusta paljon enemmän reippaan miehen alun kuin enkelin näköinen.

SUUREEN BUSSIIN NOSTETAAN KARL

muiden pikku poikien ja tyttöjen mukana. Lasten kätöset kietoutuvat vielä kerran kasvatusvanhempien kaulaan, suukkonen painetaan poskelle, bussissa litistetään nenä

ikkunaan ja taputetaan käsillä ruutuun, jotta kadulla seisovat mammat ja papat näkisivät ja huiskuttaisivat vastaan.

Istun kolmevuotiaan Erkki Ilmari Aron viereen, joka istuimella seisten huiskuttaa lasin lävitse kasvatusvanhemmilleen. He ovat hauskanäköinen nuori pari, rouva ja herra Karlström, joiden avioliitossa pikku Erkki on ollut ensimmäinen lapsi. »Aivan omia ei ole vielä ennätetty saada», kuten herra Karlström naurahtaen huomauttaa. Erkki on todella kaunis lapsi tuuheine, mustine hiuksineen, sinisine silmineen ja pitkine, kaarevine silmäripsineen. Hän on puettu kuin pikku herra vaaleanharmaisiin, pitkiin housuihin ja vaaleansiniseen takkiin, vaaleanharmaiseen lippalakkiin ja puolikenkiin. Kun auto lähtee liikkeelle, heittää hän rouva ja herra Karlströmille kymmeniä lentosuukkoja ja huomattessaan, että tähän saakka reippaana pysyneen kasvatusäidin silmiin tulvahtavat kyyneleet, istahtaa hän syliini vakavan onnettoman näköisenä soperellen »mamma ledsen, mamma ledsen». Kun auto yhä kiittää eteenpäin ja kaikki huiskuttavat vanhemmat ovat jo jääneet näkyvistä, soperitelee Erkki vielä onnettomana itseksensä: »Mamma och pappa står och väntar, mamma ledsen».

Mutta Erkki on topakka poika. Mitään kunnon itkua ei synny, ja hetken kuluttua hän istuu hiljaa autossa ja yhtä maltillisena koko ajan lentokoneessa aiheuttamatta kenellekään mitään vaivaa.

AIVAN ENSIMMÄISENÄ BUSSISSA

ohjaajan vieressä seisoo merimiespukuinen Juhani Blomqvist huiskuttaen yhä edelleen innokkaasti. Kenelle? Kasvatusvanhemmilleen, jotka ajavat omalla autollaan bussimme edellä, jotta kasvatusäiti voisi auton takaikkunasta huiskuttaa Jussille. Vasta kun ollaan Bromman lentokentän portilla, on heidän pysähdyttävä, ja sinne kadulle he molemmat jäävät huiskuttamaan bussimme jälkeen.

— Tämä oli sentään aika rauhallinen hyvästijättö, toteavat mukana seuraavat ruotsalaiset lotat. He kertovat nähneensä erojaistilaisuuksia, joissa kaikki vanhemmat ovat »aivan lapsellisesti itkeneet, he kun kerta kaikkiaan ovat kiintyneet teidän lapsiinne aivan kuin omiinsa».

Seuraa matkatavaroiden tarkastus, minkä jälkeen lapset viedään ravintolaan syömään lihapullia. Sitten kiikutetaan jokainen tunnontarkasti vissiin paikkaan ja niin ollaan valmiita lentokoneeseen, johon kaikki 20 lasta lottien ja lentokentän henkilökunnan voimalla on pian toimitettu. Kreivi von Rosen, joka talvisodan aikana oli vapaaehtoisena Suomessa, ottaa hänkin jonkun tyttösen syliinsä viedäkseen tämän koneeseen, jonka ohjaajaistuimelle hän sen jälkeen asettuu.

— Yksi, kaksi, kolme, neljä — — 18, 19, 20, kaikki ovat mukana. — Lotat poistuvat koneesta luovuttaen hoidokkinsa Suomeen seuraavien matkatätien, vapaa-herratar Hermelinin, rouva Hamlundin ja neiti Ståhlbergin huostaan.

Joukon nuorin, pikku Eero tuodaan valjastettuna lentokoneeseen.

MOOTTORI PANNAAN KÄYNTIIN, KONE KIITÄÄ KENTÄN PINTAA

ja nousee ilmaan. Lapset kirkuvat ja nauravat jännittyneestä ihastuksesta, jonka alkava lentomatka heissä aiheuttaa. Olavi Siimeksen kasvot loistavat — »tämähän on eri kivaa!» —, pikku Erkin silmät ovat suurina renkaina, ja *L i i s a W i k s t r ö m*, joka koko bussimatkan ajan on värikynillä maalannut piirustuskirjansa kuvia, aivan kuin matka Suomeen olisi mitä jokapäiväisin asia, unohtaa hänkin mielipuhunsa uuden, kummallisen matkustustavan ansiosta.

Pian on noustu määrättyyn korkeuteen, koneen lento jatkuu tasaisena, lapset rauhoittuvat ja tottuvat uuteen olinpaikkaansa, eikä kestä kauankaan, kun yhden ja toisen silmät painuvat kiinni, ja he nukahtavat tuoleihinsa sidottuina. Joillekin tuottaa jo tunnin matkustaminen kuitenkin epämiellyttäviä tunteita, ja kun yksi voi pahoin, seuraavat monet esimerkiksi, niin että matkatädeillä on loppumatkassa kuumainen kiire lasten hoitamisessa. Niin pian kuin ollaan jälleen maankamaralla, on kuitenkin kaikki hyvin.

Seuraa jälleen matkatavaroiden tarkastus, passimuodollisuudet, lasten siirto bussiin ja ajo kaupunkiin, jossa mennään suoraan sosiaaliministeriön lastensiirtotoimistoon.

Kalle-poika tarkastaa Bromman lentokentän hallissa, onko kaikki kasvatusmaman tullen tallella tullitarkastuksenkin jälkeen.

Pikku matkamiehet on nostettu autobussiin. Kasvatusvanhemmat pyrkivät kilvan auton akkunoiden ääreen huiskuttamaan hoidokeilleen.

JO KADULLA OVAT VANHEMMAT VASTASSA,

ja pian löytää kukin kaipaamansa lapsosen. Äidit puristavat heidät syliinsä, nauravat ja itkevät yhtä aikaa. Toiset pienimmistä vierastavat ensin, eivätkä enää tunne äitiään — vuosi, puolitoista on pitkä aika 2—3-vuotiaan elämässä. Joku vetäytyy toimiston nurkkaan ja sopertaa ruotsiksi jotakin mammasta, mutta suomalainen äiti tietää kuitenkin taidon päästä pian uudelleen ystäväksi. Jostakin hänen on onnistunut hankkia namuja, ja muutenkin äidin olemuksessa on jotakin, joka sanoo lapselle, että häneen on parasta luottaa tässä vieraassa ympäristössä.

Ja kun matkatavarat on saatu kannetuiksi sisään ja lajitelluiksi, istuvat useimmat lapset jo äitiensä sylissä kuin vanhat ystävät ikään. Monet äideistä puhuvat sekä suomea että ruotsia, toiset taas luottavat aivan oikein siihen, että heidän lapsensa oppii suomenkielen yhtä pian kuin on vieraalla maalla oppinut uuden kielen. Monethan eivät kotoa lähtiessään sitäpaitsi vielä kunnolla puhuneetkaan.

Rouva A r o istuu toimiston penkillä ja seuraa silmät kosteina pikku Erkin juoksuja käytävässä. Tämä on hyväntuulinen ja suloinen kuten koko matkan.

— Ja miten terveeltä hän näyttää! Hänellä oli vaikea suolikatarri ennen Ruotsin matkaa, jonne hänet vietiin heikkona toipilaana. Ette ymmärrä, miltä tuntuu saada hänet jälleen takaisin. Erkki on niin ihmeellinen lapsi ja ainoa iloni nyt, kun mieheni on kaatunut.

— Erkki, tahdotko lisää marmaleedia? — Erkki tulee veikeillen, ottaa yhden palan ja tarjoaa loput takaisin äidille, joka ihmettelee pojan hyvää käytöstä.

— Erkki ei ymmärrä minua nyt lainkaan, mutta varmasti hän pian oppii suomenkielen. Tulehan nyt, Erkki, niin lähdetään kotiin.

Erkki tarttuu naureskellen äidin käteen, matkalaukut seuraavat perässä autoon, ja niin onnellinen äiti on terveen lapsensa kanssa matkalla kotiin.

»Pikku rasavillistäni

varttuu hiljainen ja viisas mies»

Alkukesän kirkkaan vihreä nurmikenttä ympäröi sitä valkeaksi rapattua pientä rakennusta, jossa Erkki Ilmari Aro Ruotsista lennettyään on nyt toista kuu-kautta asunut. Jo portille kantautuu Erkin riemullinen nauru pihamaan keskellä sijaitsevasta hiekkakasasta. Siinä on lapsen valloittavaa iloa ja pikkumiehen voimantuntoa. Että hänen onnistuikin aivan äidin huomaamatta kaataa kokonainen leikkiämpärillinen hiekkaa tämän syliin! Oli hurjan hauskaa nähdä äidin yllättynyt hämmästys ja juosta pakoon, kun äiti yrittää ottaa kiinni. Erkki nauraa ja juoksee ympäri pihaa, äiti lähestyy lähestymistään, ja nyt hän koppaa Erkin syliinsä ja kiepsauttaa häntä huimasti ilmassa ympäri. Se on hauskinta, mitä Erkki tietää. »Mera, mera!» vaatii hän, ja kun äiti vielä kerran pyörittää häntä korkealla ilmassa, kirkuu poika riemusta. Ja sitten tädin — Erkki muistaa ilmeisesti minut vielä yhteiseltä lentomatkalta, koska hän heti hyväksyy minut leikkiin mukaan — on myös heitettävä häntä ilmaan ja leivottava kakkuja ja juostava kilpaa pihamaalla. Välillä poimitaan suuri kimppu voikukkia ja istutetaan ne hiekkakasaa, sitten sotketaan koko istutus leikkilapiolla, juostaan taas, ja meillä on hurjan hauskaa.

Talon isäntä parin vieraaksi saapuneen naapurin miehen kanssa istuu tuuhean pihakoivun alla tupakoiden ja kuulumisia jutellen, mutta tuon tuostakin keskeytyy puheen sorina, ja miehet unohtuvat seuraamaan Erkki-pojan valloittavaa riemunpitoa. Hänen veikeä iloisuutensa on suurenmoisen tarttuvaa.

— Olen niin iloinen siitä, että Erkki on viihtynyt luonani, kertoo rouva Aro. — Hyvin usein hän puhelee mamma ja pappa Karlströmistä, ja varmasti hänen pikku päänsä muistaa heidän suuren ystävällisyytensä, mutta en ole huomannut hänen ikävöivän takaisin. Erkki ei ole vielä oppinut puhumaan suomea, mutta hän tuntuu kuitenkin jo ymmärtävän sitä. Minä olen häneltä koettanut oppia tärkeimpiä ruotsalaisia sanoja ja kun lepertelen hänen kanssaan omaa lastenkieltäni, tuntuu minusta kuin ymmärtäisimme toisiamme erinomaisesti. Suloista on saada pitää hänet jälleen kotona, ja varmaan hän nyt kesän kuluessa oppii jo kotimaan kielenkin.

Elämä ei rouva Aron kohdalla ole suinkaan vailla vaikeuksia. Erkin isän kaatuminen on vielä kirvelevän läheinen suru. Valtion maksama eläke on tuiki pieni. Hänen ei ansiotyössäkään ollen mitenkään kannattanut asua omissa taloudessa, vaan muutti tänne taloudenhoitajaksi — perheen emäntä on kuollut, joten kodin hoitaminen on kokonaan hänen vastuullaan. Mutta mistä tietää, voiko aina saada näin ystävällisen isäntäväen, joka pitää myös Erkistä — »ja minä rakastan häntä niin paljon, etten voisi kestää ajatusta, että ihmiset olisivat hänelle pahoja» —, miten hän

Hiekkakasassa leikkiminen on Erkistä hyvin hauskaa, varsinkin näin pyhänä, kun äidillä on aikaa olla leikki-toverina. Pikku koti, jossa Erkki äitineen asuu, on valkeaksi rapattu rakennus aivan metsän laidassa.

jaksaa hankkia kaiken, mitä Erkki suuremmaksi tullessaan tarvitsee jne. Tulevaisuuteen tuntuu kätkeytyvän monia vakavan suuria kysymysmerkkejä.

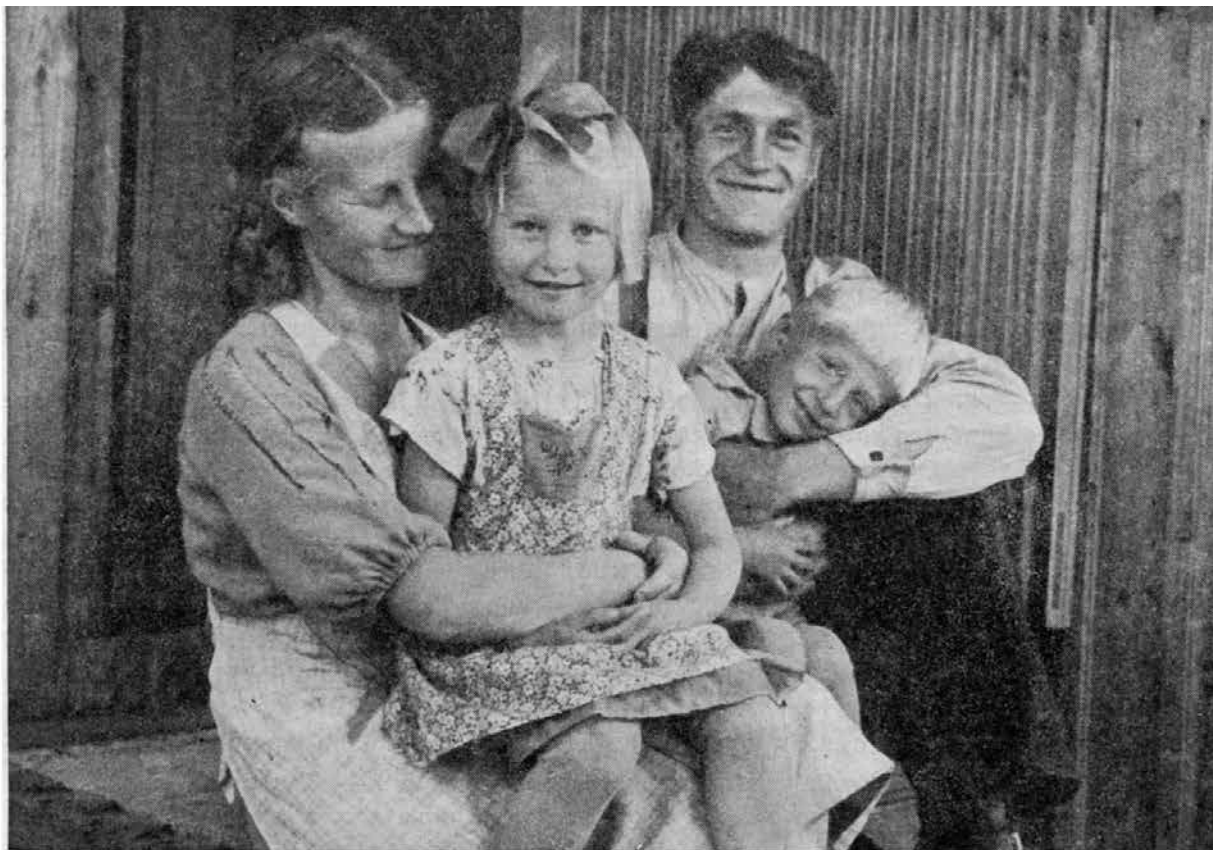
Mutta juuri nyt Erkillä on kasvatusvanhempien varustama sievä vaatevarasto, joka kestää pitkäksi aikaa eteenpäin, juuri nyt hänellä on hyvä isäntäväki ja ystävälliset naapurit sekä kasvatusvanhemmat, jotka usein muistavat kirjeillä — eilenkin saapui Ruotsin mummolta, rouva Karlströmin äidiltä, kaksi kaunista kuvakirjaa sydämellisin terveisin Erkille. Ja juuri nyt on ensimmäinen oikein lämmin kesäsunnuntai ja hänellä parin tunnin vapaa-aika leikkiä pojan kanssa. Hetken suloisuus puhaltaa kaikki huolestuneet ajatukset pois rouva Aron mielestä.

Sitäpaitsi, kun hän vain ajattelee Erkin isää, on hän varma, että pikku rasavilistä suuremmaksi vartuttuaan tulee hiljainen ja viisas mies, joka varmaan raivaa tiensä elämässä. Nyt on joka tapauksessa suloista, että hän on pieni ja rasavilli, joka ainaisella veikeällä ilakoimisellaan pitää äidinkin hyvällä tuulella ja estää häntä tunteesta oloaan liian yksinäiseksi.

«Kyllä tämä on ihana kesä, kun on jälleen oma koti ja lapset saatu takaisin»

Lämmin kesäsade valuu Marttilan invaliidikylän peruna- ja puutarhapalstoille, jotka ahnaasti pitkäaikaisen kuivuuden jälkeen imevät itseensä jokaisen pisaran. Kesäillan rauha vallitsee kylässä. Töistä palannut miesväki istuskelee sievien kotiensä kuisteilla odottelemassa päivällistä, jota emännät keittiöissään valmistelevat. Talon numero 17 pihamaalla on pieni leikkitupa. Siellä kaksi pellavapäätä, 8-vuotias **L i i s a** ja 5-vuotias **M a u r i W i k s t r ö m** askartelevat laittaen pikkukotiaan kuntoon. Isä on juuri eilen illalla saanut leikkituvan lasten suureksi riemuksi valmiiksi. Liisa on löytänyt jostakin äidin kätköistä palasen vanhaa verhoa, josta hän nyt risaisia kohtia huolellisesti vältellen leikkaa pikku uutimet leikkituvan akkunaan Maurin odotellessa vasara ja nupinaulat kädessään, että pääsisi kiinnittämään niitä paikoilleen. Juhannus on ovella. Siihen mennessä pitää kaikki pikku kodissa saada valmiiksi.

Isä, kookas, vankkarakenteinen maanviljelijätyyppi, jonka katse ilmaisee leppoisaa suomalaista huumoria, kuljeskelee perunapalstansa pientareella. Sade ei häiritse häntä. Päinvastoin on hauska nähdä, miten se virvoittaa perunanvarsia. Välillä hän

Liisa ja Mauri Wikström kotiportailla äidin ja isän sylissä.

vilkaisee lasten puuhia leikkivan ympärillä, ja avoin hymy kirkastaa hänen kasvojaan. Sitten hän — nähdessään minut pihamaalla — saapuu kuistille, ja nyt huomaan, että hän ontuu jonkin verran toista jalkaansa.

Sisällä tapaan päivällisen valmistuspuuhissa myös rouva Wikströmin, kaikesta päättäen erinomaisen järjestyksellisen emännän, sillä koti aivan hohtaa puhtautta.

— Kyllä tämä kesä on tuntunut meistä hauskalta, sen saatte uskoa. Kun lapset on saatu takaisin sekä koti ja puutarha vihdoinkin oikein kuntoon. Kaikkien viime vuosien vaikeuksien jälkeen ei tahdo oikein voida uskoa, että tämä on totta.

Sota on ankarasti koetellut Wikströmin perhettä. Isä haavoittui vaikeasti Pöyläkkälässä päivää ennen talvisodan päättymistä ja joutui venäläisten vangiksi. Vasen reisi oli täynnä kranaatin sirpaleita, joista pari oli tunkeutunut syvälle ischias-hermoon. Venäläinen kirurgi toimitti ensimmäisen leikkauksen, minkä jälkeen mies joutui pitkät ajat virumaan venäläisessä sairaalassa. Useaan kuukauteen ei perheellä ollut mitään tietoa siitä, oliko isä elossa vai ei. »Se oli kamalaa aikaa», huokaisee rouva Wikström, joka kuin eilisen päivän muistaa hetken, jolloin ensimmäinen sanoma isästä saapui hänelle. Se oli suuren riemun päivä, ja siitä alkoi elämä vähitellen, tosin hyvin hitaasti valjeta. Vaikeasti sairaana isä pääsi vihdoinkin muiden vankien mukana

kotiin, ja hänet leikattiin täällä uudelleen. Jalkaa ei tosin voitu saada terveen veroiseksi, mutta siitä saatiin kuitenkin melkoisen käyttökelpoinen, jolla hän nyt kävelee ilman kainalosauvoja ja keppiä.

Maanviljelijäksi ei Wikströmistä enää kuitenkaan ollut, minkä vuoksi hän Sotainvaliidien Veljesliiton järjestämällä kurssella valmistui sorvariksi. Ja kun lähes kaksi ja puoli vuotta talvisodan päättymisestä oli kulunut, saattoi hän jälleen ruveta itse ansaitsemaan, samaan aikaan kun uusi Sotainvaliidien Veljesliiton toimesta pystytetty koti oli valmiina.

— Viime syksynä — siis syksyllä 1942 —, jolloin muutimme tänne, pyysimme lapsia Ruotsista kotiin, kun ajattelimme vihdoinkin jälleen voivamme pitää heistä huolta. Elämä tuntui varsinkin omaan kotiin muuttamisen jälkeen kovin tyhjältä lasten poissa ollessa. He asuivat Östervälässä kahdessa maalaistalossa melko lähellä toisiaan, ja kummallakin oli erinomaisen hyvä olla. Maurilla oli herrasväki *Carlssonin* luona leikkivereinään perheen kaksi tyttöä, joista Birgit oli hänen ikäisensä, Gunnell hiukan vanhempi. Hän tuli Lullin ja Pipin — kuten heitä perheessä kutsuttiin — kanssa kovin hyväksi ystäväksi, ja kun herrasväki Carlsson pyysi saada pitää Maurin vielä jonkin aikaa luonaan, annoimme hänelle luvan jäädä. Samanlaisen jäämispyynnön saimme myös herrasväki *Viklundilta*, jonka luona Liisa perheen kahden oman tyttären seurassa asui. Ja niin vierähti koko talvi, ennenkuin lapset tulivat kotiin.

— Ja miten hyvin varustettuina he saapuivatkaan! — Rouva Wikström kertoo onnellisena, ettei hänen pitkään aikaan tarvitse huolehtia vaatteiden hankkimisesta lapsille. Maurilla on niin monta paria hyviä kenkiäkin, että äiti aivan pelkää tämän kasvavan kenkiä suuremmaksi ennenkuin ennättää ne kaikki kuluttaa. Ja hyvin he ovat syöneet, Maurille ei alussa musta leipä oikein maistunutkaan, mutta nyt syövät molemmat jo hyvällä ruokahalulla kaikkea, mitä heille tarjotaan.

Lapset ovat saapuneet sisään ja näyttävät innokkaasti valokuvia Ruotsista. Näemme vauraiden maalaistalojen komeat päärakennukset ja rehevät puutarhat, kasvatusvanhemmat lapsijoukon — omien ja suomalaisten holhokkiensa — ympäröiminä milloin veneretkellä, milloin iltahetkenä kuistilla.

Mauri näyttelee kuvia hyvin mielellään, mutta ei puhu mitään. — Koska hän ei ole vielä oppinut suomea, ei hän kotimaassa oikein kehtaa käyttää ruotsinkieltäkään. Äiti kertoo, ettei hän koko aikana ole puhunut kenenkään vieraan, tuskin kotiväenkään kanssa lukuunottamatta Liisaa, jonka kanssa hän seurustelee ruotsinkielellä. Samoin oli aivan alussa myös Liisan laita, mutta hän oppi suomen kielen ihmeen nopeasti, kolmessa viikossa, minkä jälkeen vanhemmat häneltä ovat saaneet kuulla kaikki Ruotsissa olon hauskuudet sekä omat että myös Maurin kokemukset.

— Kaipaatko he koskaan takaisin?

— Ei, livahtaa Liisalta kiireimmiten, vaikka olinkin osoittanut kysymyksen äidille. Ja äiti vahvistaa sanan todeksi. Kovin mielellään he muistelevat Ruotsissa olon päiviä, pelkkää hyvää heillä on sieltä kerrottavana, mutta koti tuntuu sittenkin olevan paras paikka, josta ei hevin tee mieli uusille ulkomaanmatkoille.

Ruotsiin matkustaneiden suomalaisten lasten vanhempien ja kasvatuskotien välillä on kuluneina vuosina vallinnut vilkas kirjeenvaihto, jonka avulla vanhemmat ovat saaneet tietää lastensa oloista ja elämästä, samalla kun kasvatusvanhemmat kirjeitse ovat tutustuneet lasten vanhempiin ja vaihtaneet ajatuksia yhteisestä rakkaudesta. Kirjeet tulkitsevat myös sen syvän kiittollisuuden, jota suomalaiset vanhemmat ruotsalaisia auttajiaan kohtaan tuntevat. Seuraavassa julkaisemme muutamia kirjeitä sellaisenaan:

Holmsjö 4. 5. -43.

Rouva Selma Talvilahti, Keuruu, Osuusmeijeri.

Rakas Selma ja Adiel Talvilahti.

Sydämellinen kiitos sähkösanomasta ja kirjeestä, jotka saimme. Sinä käsität ilomme, kun kuulimme, että pikku Tarmo on kotona taas. Sinä kirjoitit, että sinuttelisimme toisiamme, ja se on minun suurin toivomukseni, sillä olemme juuri kuin sisarukset. Me rakastamme teitä ja teidän pientä poikaanne yli kaiken muun. Sinä, rakas Selma kirjoitit, että Tarmo on huono syömään, mutta hän oli kai väsynyt pitkästä matkasta, minä toivon, että se nyt käy paremmin. Minä en ole voinut oikein hyvin sen jälkeen kun Tarmo matkusti, hän oli surullinen, kun hän matkusti ja se koski minuun kovin, mutta aika parantaa kaikki haavat ainakin pinta-puolisesti. Minun mieheni ei ollut kotona, eikä hän saanut sanoa hyvästiä Tarmolle, mutta Tarmo soitti miehelleni ja sanoi: »Hyvästi pikkuisä ja kiitoksia, kun olen saanut olla luonasi Ruotsissa». Me emme koskaan unohda näitä sanoja.

Kun mieheni tuli kotiin, otti hän pikkui Tarmon kuvan ja istuutui itkemään, mutta rakas Selma, me saamme ajatella, että teidän ilonne on meidän lohdutuksemme, me käsitämme niin

hyvin, mitä olette saaneet kokea. Ei mene päivääkään, etten katso kuvaanne, joka on tässä vieressäni. Rakas Selma, jos on jotakin, mitä tarvitset pikku Tarmolle, niin kirjoita, sillä sinä tiedät, että pikku Tarmo saa kaikki kerran joka tapauksessa, sillä emme koskaan ota toista lasta, sillä emme voi koskaan kiintyä toiseen lapseen niinkuin Tarmoon. Lähetään 2 kuvaa, toisen veljeni lapsista, he seisovat veljeni auton vieressä ja toisen itsestäni ja kälystäni. Kuulin kirjeestäsi, että hänen villapukunsa ei tullut perille, me lähetimme 3 laukkuja, toivottavasti kovin paljoa ei ole joutunut hukkaan. Me emme tiedä, koska saamme luvan lähettää Tarmon sukset ja pyörän. Hänellä on koko joukko leikkikaluja, mutta emme saa lähettää niitä. Nyt odotamme kirjettä, kunpa ei matka olisi niin pitkä. Nyt rakkaat terveiset teille kaikille, terveiset pienelle rakkaalle Tarmolle ystäviltenne Ruotsista.

Johan ja Edla Carlsson.

Rakas pikku Tarmo.

Kasvatusäiti tahtoo nyt kirjoittaa joitakin rivejä sinulle. Ajattelemme sinua joka päivä ja yö. Me tahdomme kantaa sinua rukousten siivillä. Me toivomme, että aina olisit yhtä herttainen ja kiltti, kuten olit täällä Ruotsissa ja että olet isälle ja äidille tottelevainen kaikessa. Me toivomme, että saamme nähdä sinut kerran ja ettet unohda kasvatusäitiäsi ja -isääsi Ruotsissa. Rakkaat terveiset kasvatusisältä ja -äidiltä.

Hulda täti lähettää sinulle terveisiä ja Anna-Mari ja pikku Sven.

(Kirje suomennettu Suomen lasten avustuskomitean toimistossa.)

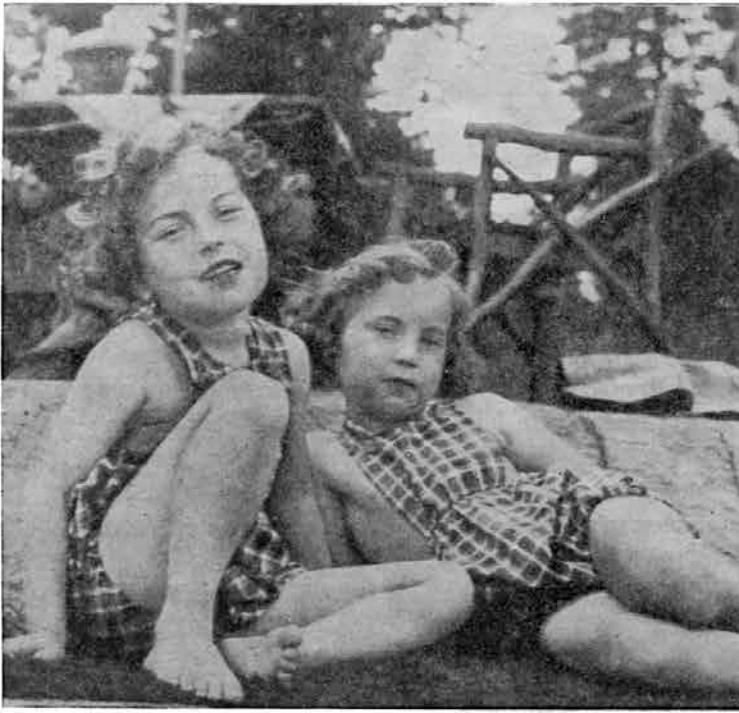

Pienten kaksostyttösten, Ritva ja Iris Lindholmin mukana lähettivät heidän vanhempansa lasten Ruotsiin lähtiessä tunte mattomille kasvatusvanhemmille osoitetun seuraavan kirjeen:

Lähetämme nyt pienet rakkaat tyttösemme Ritva Anita ja Iris Marjatta Lindholmin Ruotsiin hyvien tätien hoitoon ja samalla kiitämme arvoisia vastaanottajia auliista avustanne. Lapsemme tulevat mielellään ottamaan vastaan kodin Teidän luonanne. Emme voi tietää, mihin lapset tulevat asettumaan, mutta kaikessa tapauksessa tiedämme heitä odottavan mitä lämpimin ja sydämellisin vastaanotto. Siksi otammekin mielellään vastaan sen avun, joka tulee meille Suomeen puutteessa oleville äideille ja meille lapsirikkaille äideille, tyytyväisin ja kiitollisin mielin.

Arvoisat lastemme huoltajat pyydämme usein ilmoittamaan lapsistamme meille sillä rakastamme heitä ja siksi tahtoisimme usein heistä kuulla. Lapsemme ovat kaksoiset ja pyydämme, ettei heitä erotettaisi, kun he pienestä asti ovat olleet yhdessä ja kovin kiintyneet toisiinsa, niin ei heitä voi eroittaa. Pyydämme että heidät otettaisiin yhteen paikkaan ja usein, hyvin usein ilmoitettaisiin heidän voinnistaan ja muusta mitä koskee lapsiamme. Kun he nyt näin lähtevät hakemaan uutta kotia vieraalta maalta, suokoon Jumala että he löytävät sen Teidän luonanne. Olemme onnellisia uskoessamme heidät Teidän hoitoonne. Jumala auttakoon meitä yhdessä kantamaan kuormaa. Näihin riveihin sisältyy paljon kaipausta ja kyyneliä, lastemme ja koko kansamme puolesta. Suokoon, että kansojen johtaja, johtaa rauhan maahan ja sydämiin. Lasten vanhemmat

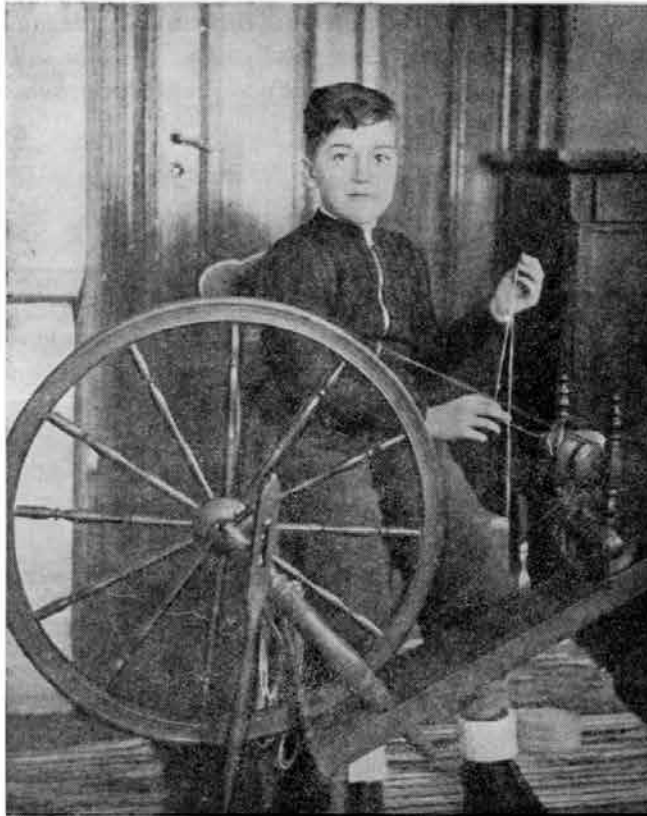
Kalastaja Aarne Lindholm ja
vaimo Anna Lindholm.

8-vuotias Maila Talvikki Airikko ja hänen 6-vuotias sisarensa Eila Tuulikki Saltsjöbadenissa Tukholman lähellä. Lasten äiti, joka lähettää kuvan käytettäväksi ehdottaa, että sen tekstiksi painettaisiin "Maila ja Eila paratiisissa".

Pikku Riitta kasvatuskotiensa pihamaalla. "Voi äiti, älä ota kuvaa, kun housut putos." Mutta kasvatusäiti otti kuvan joka tapauksessa selittäen Riitalle, että "oma äiti tulee hyvin iloiseksi nähdessään, miten kaunis sinä olet ilman housujakin."

Torniolainen Paavo Näätäsaari Ruotsissa, jossa hän on opetellut kehräämään. Paavo on jo kehrännyt itselleen sukkalangat.

Eeron huoltajat.

Veitsiluoto 28. 9. 42

Kiitos kirjeestänne, oli hauskaa saada Eerosta tietoja. Uskon, että Eero on kiltti poika, joten hänen kanssaan kyllä tulee toimeen. Olen tällä kertaa kotilomalla. Tuntuu tämä koti hyvin hiljaiselta, kun ei ole Eeroa eikä Maija-Liisaa telmimässä. On usein hyvin ikävä heitä, mutta täytyy ajatella, että on parempi näin, ainakin lapsille, että he saavat olla siellä, missä on ruokaa. Uskon että Te pidätte hyvin huolen pienestä pojastani ja olen siitä Teille suuresti kiitollinen.

Niin, toivotaan että tämä sota pian loppuisi ja saataisiin itse kukin pienet rakkaamme luoksemme. Ehkäpä se riemun päivä kerran koittaa. On lohdullista tietää, että Eero on terve eikä paljon ikävöi kotia, on myöskin hyvä, että Eero saa olla edelleen luonanne, hyvässä hoidossanne.

Laitan pikavalokuvan vanhoista vanhemmistaan, vieläkö Eero poika tuntenee, kunpa hänelle ei tulisi ikävä nähdessään meitä.

Toivon Teille ja pikku Eerolle hyvää vointia ja rauhallista syksyä. Terveisiä pikku pojalleni.

Sotamies Toivo Kyllönen, 5520, Kpk 6.

Lukekaa Eerolle tämä toinen kirje suomeksi. Kyllä hän sen ymmärtää.

Eerolle!

Isä täältä kotoa kirjoittaa omalle pojalleen muutaman rivin. Isä on nyt lomalla äidin ja Eskon tykönä. Olemme muistaneet sinua ja Maija-Liisaa ja on meillä ollut teitä ikäväkin. Kohta se sota loppuu ja sitten isän omat pääsevät kotia, pidetään sitten oikein hauskaa. Isä tekee Eerolle uuden auton, oikeen ison onnikan, sillä sitten ajetaan lujaa. Isä taas lähtee sotaan parin päivän perästä ja toivoo että Eero olisi oikeen kiltti poika siellä kilttien hoitajiesi luona. Muista joskus äitiä ja isää, mutta älä ikävöi, kyllä sinä pääset vielä kotia, kun kaikki on hyvin.

Eero, ole kiltti ja kunnan poika

toivoo Isä.

Myöhemmin kirjoittaa sotamies Kyllönen rintamalta Eeron kasvatusvanhemmille jälleen:

Eeron kasvatusvanhemmat.

Rintamalla 1. 2. 43

Sydämellinen kiitos kirjeestänne. Olen iloinen siitä, että Eero on terve ja viihtyy luonanne hyvin. Oli liikuttavaa lukea kirjeenne, että Eerokin kirjoitti korttia isälle ja äidille, uskon ettei Eero ole vielä unohtanut vanhempiaan. Kaipaan usein äärettömästi pientä Eeroani täällä sotapolkuja kulkiessani. Samalla tunnen suurta kiitollisuutta Teille siitä, että edelleenkin jaksatte nähdä vaivaa ja huolta Eerostani. Joudun mahdollisesti piakkoin siirtymään eteen — sinne, josta ei kaikilla paluuta ole. Jos se on kohtaloni, että jäädä, niin uhraan ilolla kaikkeni paljon kärsineen isänmaani puolesta.

Toivon, että maanne saisi edelleen jatkuvasti olla rauhassa sodan myrskyiltä. Jumala siunatkoon pientä Eeroani.

Sotamies Väinö Kyllönen.

5667/9

Rouva Elna Hammarberg.

Tervehdin Teitä, kaukana olevat, tuntemattomat ystävät. Parhain kiitos kirjeestä ja valokuvista, jotka olemme saaneet. Olemme olleet kaikki terveenä koko ajan minkä Teppo on siellä ollu.

Isä ja Helmi-sisko lähti samana päivänä kuin Teppo Nurmeksesta. Siskohan siellä on yhä edelleen, mutta isä vanhana miehenä vapautui siviili töihin. Meilläkin rajan kansalla on ollu se onni että olemme saaneet olla kotona ei ole tarvinna lähteä sotapakolaisina kulkemaan niin kun viime sota-aikana. Kyllä se olikin surkeaa pienten lasten kansa se taivaltaminen. Kyllä se Teppokin muistaa sen matkan.

Meillä on kaikkiaan 8 lasta, kaksi poikaa Teppoa pienempää. Olemme aivan työläis-perhe. Asumme vuokra-asunnossa, yksi lehmä on mutta heinät pitää ostaa sillekin, kun ei ole omaa maata. Olemme sentään hyvin tulleet toimeen, ei ole ollu ruuan puutetta tänäkään kesänä vielä, minkälainen sitte lienee Suomen tulevaisuus se on meille tuntematon.

Olemme sydämestämme kiitollisia Teille, rakkaat ystävät, kaikesta, mitä tulee lapsemme osaksi siellä, ja uskomme, että Tepon on siellä hyvä olla. Toivoisimme Tepon olevan oikein kilttinä siellä. Muistaneeko siunata nukkumaan mentyään ja kiittää kaikista, mitä saa, nämä hän lupasi minulle lähtiessään.

Toivomme hauskaa kesää ja hyvää vointia Teille ja Tepolle.

Monin terveisin:

Elina Ahtonen.

Tepolle!

Isä on ajanna ryssän kauas rajan taa, ja nyt on kotona. Ole sinä kilttinä siellä.

Terveiset: äiti.

Rakas Anni tyttömme! Kuinkas sinä siellä viihdyt. Onko sinulla ikävä, varmaankin sinun on siellä hyvä olla. Muista lapseni olla kiltti ja tottelevainen, ja muista rukoilla iltarukouksesi joka ilta, ja muista kiittää ruuasta ja juomasta ja kaikesta muustakin ole kiitollinen niille ihmisille joitten kotiin sinä olet joutunut. Kun olet kiltti niin taivaan isäkin siunaa sinua ja silloin et ole vaivaksi hoitajillesi. Meillä täällä kotona on ollut sinua ikävä, minulla ja isällä. Opettele kirjoittamaan niin sitten voit kirjoittaa meille tänne kotiin. Sydämellisin terveisin!

äiti ja isä.

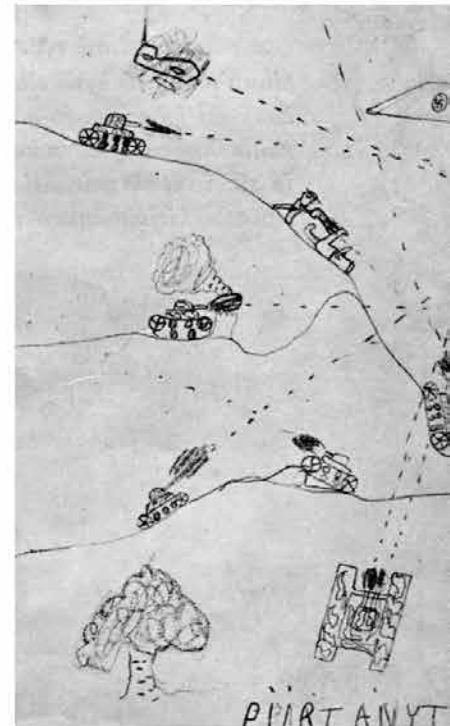

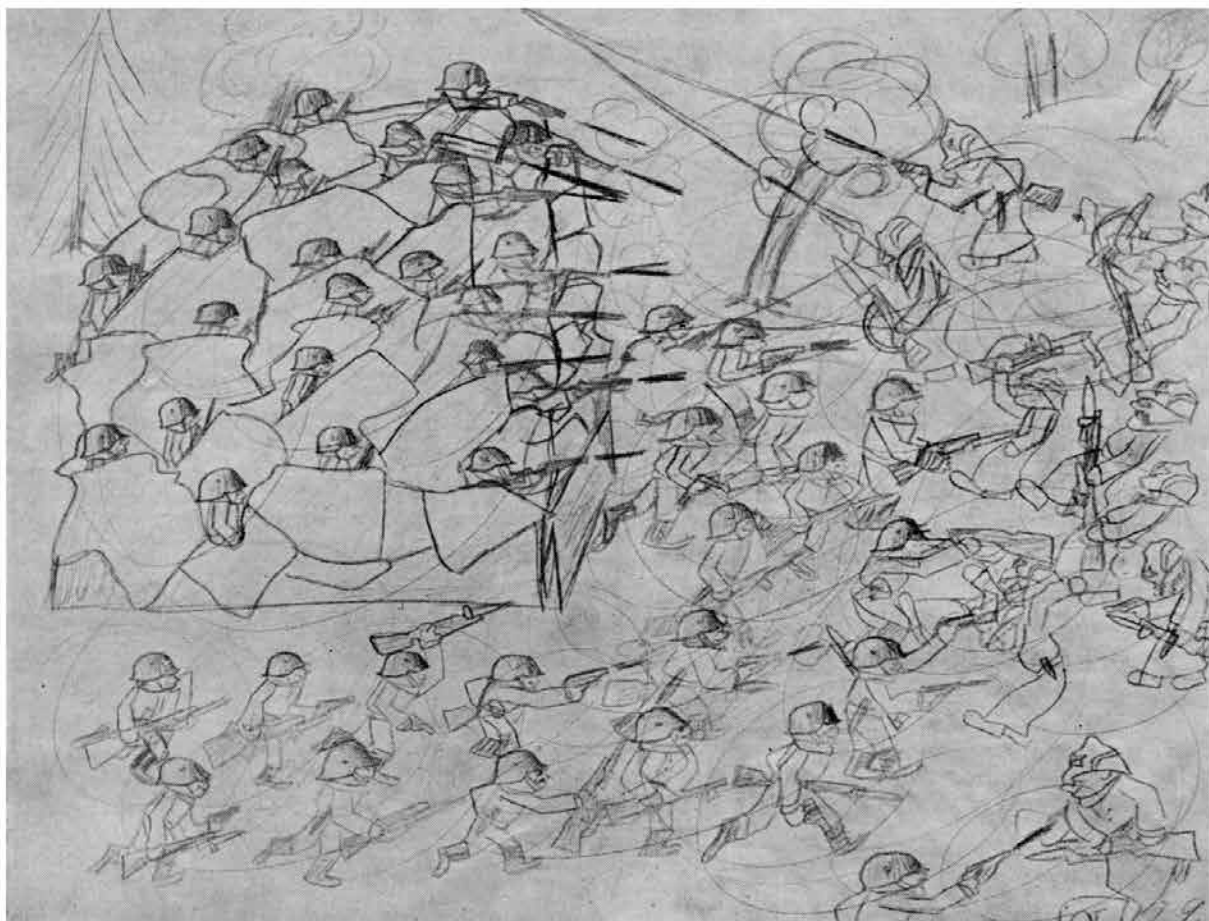
Uusi ympäristö ja vieraat olosuhteet eivät ole voineet häivyttää lasten mielestä sitä, että Suomi jatkuvasti on sodassa. Heidän mielikuvamaailmansa keskittyy sodan ja sen sankareiden ympärille ja kuvastuu parhaiten niistä piirustuksista, joita satamäärin syntyy kaikkialla, minne suomalaisia lapsia on sijoitettu. Kun eräästä suomalaisesta kansakoulusta Tukholmassa kerättiin piirustuksia tätä teosta varten, oli tarjonta rajaton, pääasiainmunat ja tankkikyökkäykset pääasiallisena aihepiirinä. Jotkut nuoremista taiteilijoista valittivat, että heillä ei ollut nyt valmiita töitä näytettävänä, mutta »jos setä voisi antaa vähän paperia ja kynän, niin kyllä me laitettais».

Längholmin lastenkodissa oleva 9-vuotias suomalaispoika Pertti Tiitta on taitelijana saavuttanut jonkunlaisen Tukholman kuuluisuuden. Hänen teoksiaan on julkaistu ruotsalaisissa päivälehdissä. Nuori taiteilija seuraa nähtävästi suurella harrastuksella kotimaansa asioita, josta on osoituksena hänen monumentaalinen Talkoot-teoksensa.

Pikku taiteilijat piirtävät

Pertti Tiitta: Tilanne Suomen rintamalta.

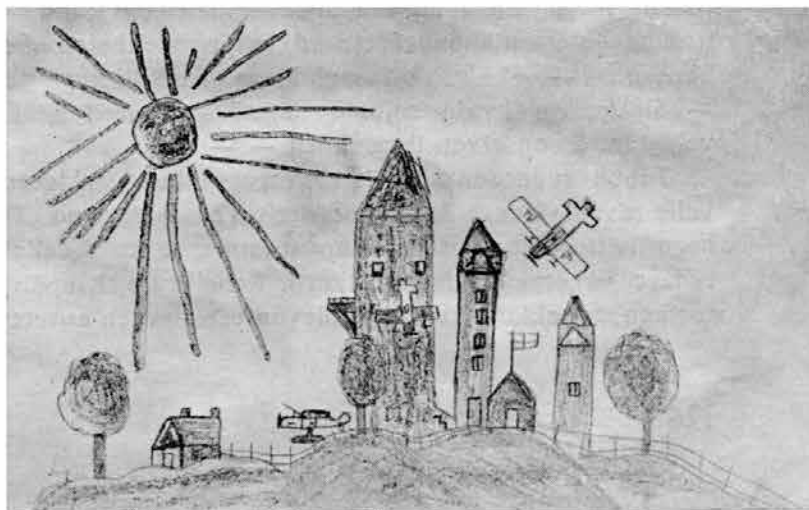

Pertti Tiitan sotakuva. Taiteilija on nerokkaalla tavalla sekavilla, kaarevilla viivoilla saanut piirroksensa sodan melksaisen ja sekasortoisen tunnelman.

Velkko Hirvosen moderni taistelukuva eri aselajien yhteistoinnasta.

Tuntemattoman taiteilijan teos, joka on löytynyt Tukholmassa toimivan suomalaisen kansakoulun arkistosta

Lasten suusta

ja vähän vanhempienkin

Millaisia ovat suomalaiset lapset ruotsalaisesta näkökulmasta? — Maija on aivan erikoinen tyttö. Hän on selvästi edellä kaikkia ikäisiään. — Liisa on tavattoman intelligentti, ahkera ja rehellinen kuin kulta. — Matti on oikein suomalaisen sisukas ja itsepäinen, mutta vilkas ja topakka, jonka kanssa meillä on ollut kovin hauskaa. — Pekka on mahdoton rasavilli, mutta vastustamattoman lystikäs. — Sirkka on hyvin suloinen tyttö, ja miten äidillisesti hän hoivaakaan pikkuveljeään. Se on aivan ihmeellistä — — —

Tähän suuntaan käyvät kasvatustieteiden lausunnot, jotka suomalaiselle korvalle ovat yleensä kovin mairiteltavaa kuultavaa. Tuskin kertaakaan olen kuullut negatiivisia huomautuksia lapsistamme, joista todella harvat ovat naapurissa esiintyneet vähemmän miellyttävästi. Rehellisyys, itsepäisyys ja viisaus sekä eräänlainen totinen topakkuus tuntuvat olevan useimmiten esitettyjä attribuutteja, minkä lisäksi

ruotsalaiset kasvatusvanhemmet ja matkatädit aivan erikoisesti ihmettelevät sitä äidillistä huolenpitoa, jota he vakuuttavat suomalaisten lasten osoittavan nuorempia sisariaan kohtaan.

Tämän piirteen huomaa muuten hyvin helposti vähemmänkin aikaa lapsukaisten parissa liikkueensa. Omakohtaisista huomioista ovat erikoisesti jääneet mieleeni turkulaiset Mäntylän tytöt, jotka tapasin lentäessäni keväällä 1943 lasten kuljetuskoneessa Tukholmasta Helsinkiin. Eroa ei heidän iässään ollut enempää kuin runsas vuosi. Eija oli 6-vuotias, Tuula vuotta nuorempi. Mutta mikä ero käytöksessä. Kun Tuula, jonka vatsa ilmeisestikään ei pitänyt lentämisestä, milloin ulvoi täyttä kurkkua, milloin itki hiljaa tihruttaen, otti Eija, joka ei näyttänyt sisartaan lainkaan suuremmalta, tämän syliinsä kuin vauvan ja koetti puhua hänelle rauhoittavasti »pian ollaan jälleen maanpinnalla, koeta nyt kestää vielä vähän aikaa» — tyyliin, kuivasi vähän väliä toisen itkusta märät kasvot ja painoi hänen päänsä tyyntäytävästi olkapäätään vastaan. Pari kertaa kysyi hän matkatädeiltä hiljaisella äänellä, jossa tuntui suuren huolestumisen ja pidätetyn kärsimättömyyden värinä, kestääkö vielä kauan, ennenkuin saavumme perille, ja sillä välillä hän pakottautui kärsivällisesti vastailemaan vielä minun kysymyksiini kertoen, missä päin Ruotsia he olivat asuneet, miten kiltit kasvatusvanhemmat heillä oli ollut ja mitä kaikkea hyvää he olivat saaneet mukaansa.

Loppumatkasta kävi itkevän ja huonovointisen sisaren hoivaaminen siinä määrin Eijan voimille, että kyenneet pyrkivät puristautumaan hänenkin silmiinsä, mutta hiljaisen tarmokkaalla päättäväsyydellä hän kerta toisensa jälkeen pakottautui tyyneksi. Eihän hän voinut menettää malttiaan, kun kerran sisko oli noin onneton ja huonossa kunnossa.

Samantapaisia havaintoja ovat matkatädit usein tehneet. — Aina ei sisarellinen huolenpito kuitenkaan pukeudu näin liikkuttavan helliin muotoihin. Vanhemmat sisaret saattavat ojentaa nuorempiaan myös railakkaan jämerästi. Erikoisesti muistan vapaaherratar *Hermelinin* kertoman tapauksen Halmstadista, jonne Nurmen sisarukset muiden suomalaisten lasten mukana eräänä iltana saapuivat sijoittuen kaupungin vastaanottokotiin, josta heidän seuraavana päivänä piti jatkaa matkaa sijoituskoteihinsa. Heitä oli kolme, 7-vuotias Annikki, ja hänen lähes 5-vuotiaat kaksoisveljensä, Kaarlo ja Tauno, jotka viimeksimainitut pitkän junamatkan jälkeen päivällispöytään päästyään ja saatuaan eteensä paistettuja nakkimakkaroita, kastiketta ja perunoita, ahmivat oikein olan takaa, ottivatpa välillä makkaran sormiinsa, tunkien sitä suunsa täyteen. Annikki kauhistui veljiensä huonoa käytöstä, hypähti suuren pöydän toiselta puolen heidän luokseen ja torui heitä:

— Mitä äiti nyt sanoisi, jos näkisi teidän syömisenne? Ettekö muista, että hän viimeksi lähtiessämme sanoi, että meidän pitää käyttäytyä kauniisti.

Pojat olivat kuitenkin onnensa huipulla, veisasivat viisi siskon nuhteista ja pistivät aivan hänen nenänsä alla uuden makkaranpuolikkaan sormin suuhunsa. Silloin Annikin muoto julmistui. Kädet puuskassa hän tiuskahti:

— Muistatteko, että äiti sanoi minun olevan täällä hänen sijaisenaan, minkä jälkeen hän antoi kummallekin niin viuhuvan korvatillikan, että hintelämpi Tauno putosi tuoilta lattialle.

Se tehosi. Tauno kiipesi pelästyneen näköisenä takaisin paikalleen, ja kummatkin istuivat koko loppuaterian ajan hiljaa paikoillaan syöden siivosti ja maltillisesti.

— Mutta aterian päätyttyä, kun Annikki oli mennyt toiseen huoneeseen, tulivat pojat minun luokseni — kertoi vapaaherratar Hermelin — ja kuiskuttivat korvaani:

— Täti kulta, eikö täti voisi lähettää meitä asumaan oikein kauas siitä talosta, minne Annikki menee.

Toisen tomeran, vaikkakaan ei yhtä kovakouraisen esimerkin sisarellisesta huolenpidosta kuulin Suomen lasten avustuskomiteasta rouva *H o l m i l t a*, joka ollessaan eräänä syyspäivänä 1941 Englain vastaanottokodissa katsomassa suomalaisten lasten saapumista, näki kaksivuotiaan tytön, joka huusi kuin sumusireeni. Hän oli 7-vuotiaan veljensä kanssa juuri saapunut asemalta. Satoi taivaan täydeltä, ja pikkutytön kengät olivat läpimärät, minkä vuoksi lotat riisuivat ne heti pois ja yrittivät panna kuivat tohvelit lapsen jalkaan. Mutta tyttö potki ja huusi niin vimmatusti, ettei kukaan lotista pystynyt saamaan tohveleita hänen jalkaansa. Silloin 7-vuotias veli saapui paikalle, otti tytön syliinsä, tarttui lujin ottein hänen pikku jalkoihinsa ja työnsi tohvelit niihin käden käänteessä, minkä jälkeen hän katsoi tiukasti pikku siskoon, sanoen vakavan harmistuneella äänellä:

— Kun saa noin hienot, uudet tohvelit ja huutaa sillä tavalla kuin sinä, saa koko Suomi hävetä puolestasi.

Paitsi huolehtimista sisarista, osoittavat suomalaiset lapset kuulemani mukaan muutenkin vakaata huolenpitoa »kotiin päin», olipa sitten kysymyksessä suomalainen tai ruotsalainen koti. Eräessä maalaistalossa Skoonessa asuva pikkupoika, joka oli tottunut auttamaan kasvatusisäänsä tämän kyntäessä, kysyi huolestuneena lähtiessään keväällä Suomeen:

— Kuule isä, kuka nyt pitää suitsia, kun sinä kynnet?

Ja toinen Itä-Göötanmaalla asuva 5-vuotias poika, joka talvisodan päätyttyä palasi keväällä Suomeen, sanoi varsin omanarvon tuntoisena lähtiessään kasvatusisälle:

— Ei kai täällä nyt liikoja kynnetä, kun minä olen poissa.

Ei kestänyt kauankaan, kun kasvatusvanhemmat, ikävöiden kovasti reipasta »nuorta isäntäänsä», pyysivät ja saivatkin pojan takaisin. Ja mitä sanoi tämä kasvatusisälleen palatessaan?

— Sinä olet tainnut kovasti laiskotella tällä aikaa, kun minä olen ollut poissa, mutta nyt aloitetaan kyntää taas oikein lujasti.

»Kotiin päin» oli sekin pikku tyttö, joka Halmstadin läheisyydessä asuen kävi joka päivä kasvatusäitinsä kanssa kanalassa keräämässä munia. Eräänä päivänä kasvatusäiti löysi talon ullakolta hyvin kätketyn korin puolillaan munia. Kun hän ihmetellen kysyi työltä, oliko hän ne kerännyt, myönsi tämä onnettoman näköisenä niin tehneensä. Ilme paljasti, että tyttö tunsikin jotakin, joka ei tainnut olla aivan

Suomalaisten lasten iltahetki vieraalla maalla. Valitettavasti ne monet viisaudet ja mietelmät, jotka näissä tilaisuuksissa syntyvät, ovat joutuneet unohtuksiin.

oikein, mutta hän puolustautui selittämällä, että hän oli ajatellut viedä korin menneskään Suomeen, koska siellä ei ollut yhtään munia. Kun kasvatusäiti lupasi, että tyttö lähtiessään saa mukaansa suuren korillisen, loppui hänen hamstrauksensa.

*

Hallannin läänin lapsista puheen ollen muistuu mieleeni vielä eräs tosijuttu, jolla kylläkään ei ole mitään asiallista yhteyttä edellisiin, mutta joka kerrottakoon esimerkkinä siitä, miten monenlaisia »tilanteita» suomalaisten lasten vierailuista saattaa aiheutua:

Eräs nuori pari Hallannissa oli saanut itselleen 4-vuotiaan suomalaisen tytön. Parin viikon kuluttua saapui tyttöksen kasvatusisä läänin asiamiehen, vapaaherratar Hermelinin luo tyttö mukanaan. Mies oli neuvottoman ja hämillisen näköinen, ja vapaaherratar huomasi heti, että hänellä oli jotakin erikoista sydämellään. Auttaakseen miestä puheen alkuun, vapaaherratar kysyi, eivätkö he haluakaan pitää tyttästä, koska tämä oli otettu mukaan.

— Niin — tuota noin — emmekö voisi mitenkään saada Maijaa vaihdetuksi — — — asia kun on sillä tavalla, että hän muistuttaa aivan ihmeellisessä määrin minun vaimoani, ja me olemme olleet naimisissa vasta kaksi vuotta . . .

*

Usealta taholta kuulee todettavan, miten hyvää Ruotsissa vietetty aika on tehnyt lasten hermoille. Sodan kauhukuvat olivat syöpyneet syvälle useiden mieliin. Niinpä kertoi toimittaja Th y l i n, joka on toiminut varojen kerääjänä Itä-Göötanmaan Suomen lasten avustuskomiteassa, että kerran, kun Linköpingissä oli tulipalo lähellä parantolaa, jossa useita kymmeniä suomalaisia lapsia oli hoidettavana, menivät kaikki lapset palosireenin äänen kuullessaan sänkyjen alle. Sama toistui, kun kaupungissa oli ilmasuojeluharjoitus ja voimakas lentokoneiden surina kuului parantolaan. Tämäntapaisia havaintoja on tehty muissakin sairaaloissa ja lastenkodeissa lasten saapumisen alkuaikoina. Myöhemmin, kun sodan muistot ovat vähitellen mielisissä heikentyneet, eivät lapset enää ole reagoineet yhtä herkästi samantapaisissa tilanteissa.

*

Kuka on se suuri suomalainen, jonka lapset ulkomaillakin ennen muita muistavat ja jota kohtaan he tuntevat suurta ihailua? Kukapa muu kuin Suomen Marsalkka, vapaaherra Mannerheim. Yleensä kaikissa lastenkodeissa samoinkuin suomalaisissa kouluissa on seinällä presidentti Rytin ja Suomen Marsalkan kuvat, ja vapaaherratar Hermelin kertoi huomanneensa, että lapset aivan oma-aloitteisesti ovat ottaneet tavakseen kumartaa ja niata kulkiessaan Mannerheimin kuvan ohitse.

— Kerran kuulin, kun eräs pikku tyttö kertoi tovereilleen jännittävää kokemusta kotiseudultaan: miten hän veljensä kanssa metsässä oli nähnyt käärmeen ja miten he olivat tappaneet sen juuri, kun se oli pistämäsillään häntä jalkaan. Kun toiset eivät oikein näyttäneet uskovan kertomusta, huudahti tyttö vakuuttavasti:

— Se on niin totta, kuin Mannerheim itse olisi sen sanonut!

Skottorpin vanhan aikoinaan kuninkaallisille kuuluneen linnan siipirakennukseen on järjestetty tuberkuloottisten lasten toipilaskoti. Linnan nykyinen omistaja, ratsu-mestari v o n M ö l l e r vastaa kokonaan menoista tässä kodissa, joka sijaitsee ihas-tuttavalla paikalla 10 minuutin matkan päässä meren rannalta. Kesäisin viedään kodin 14 hoidokkia autoilla rannalle uimaan.

— Kerran talven 1943 alkupuolella käydessäni kodissa — jatkoi vapaaherratar Hermelin kertomustaan — tuli eräs tytöistä luokseni ja sanoi kuulleen, että Mannerheim pitää kovasti kaakaosta, minkä vuoksi lapset olivat päättäneet säästää kaakaonoksensa ja lähettää ne lahjaksi Mannerheimille. Nyt pyysi tyttönen minua auttamaan asian käytännöllisessä järjestelyssä. Kun otin asiasta tarkemmin selvää, kuulin, että Suomen Marsalkan mieliherkku ei olekaan niin paljon kaakao kuin eräs määrätty tumma levysuklaa, jota nykyisin myydään vain kaakaokuponkeja vastaan. Lupasin auttaa lapsia heidän hankkeessaan, ja niin he rupesivat kaakaon asemasta juomaan pelkkää maitoa. Neljän kuukauden kuluttua oli kuponkeja saatu kokoon niin paljon, että saatoimme ostaa 2 1/2 kilon painoisen suklaalevyn. Kauppa tehtiin lasten viikkorahoilla, jotka he myöskin olivat säästäneet tähän tarkoitukseen. Kun suklaalevy maksoi 14 kruunua, ja lasten viikkoraha on 25 äyriä, vei rahojen kerääminen myös oman aikansa.

Kirjoittaessani tätä kesällä 1943 ei vapaaherratar Hermelin vielä ole päässyt tulemaan Suomeen, kuten hän keväällä tavatessamme aikoi. Kun hän seuraavan kerran saapuu, on hänellä mukanaan Skottorpin lasten lahja Suomen Marsalkalle, joka varmasti siitä kovasti ilostuu.

*

Lasten Mannerheim-ihailua kuvaavien juttujen jatkoksi sopinee kertoa tapaus itsenäisyyspäivämme vietosta Suomen Tukholman-lähetystössä 1942. Muiden Tukholmassa asuvien suomalaisten lasten mukana oli 6-vuotias Matti päässyt lähetystön uudessa talossa lapsille järjestettyyn juhlatilaisuuteen. Ohjelman aloittivat Bellevuen lastenkodin lapset esittämällä kuorolaulua ja kajauttaen ensimmäiseksi Sillanpään Marssilaulun. Kun yksityiskodissa asunut ja suomenkielensä suurimmaksi osaksi unohtanut Matti oli kuullut pari ensimmäistä säkeistöä, muisti hän tutun sävelen ja alkoi katkerasti itkeä. Kun suomalaiset tädit kysyivät syytä pojan suruun, valitti tämä: »När jag inte mera kan förstå och jag vet, att jag borde kunna den sången.» (Kun minä en enää ymmärrä tätä laulua ja tiedän että minun pitäisi osata se.)

*

Verrattoman hauska kaskukirja syntyisi varmaan, jos lapsia kuljettavat matkatädit kokoaisivat muistiin lasten suusta matkojen varrella kuulemansa kertomukset ja lausunnot. Näiden elävien pakettien kuljettaminen vaatii matkatädeiltä kuitenkin siinä määrin työtä, ettei heillä ole aikaa istua kynä ja paperi kädessään. Jälkeenpäin he muistavat monta kertaa makeasti nauraneensa lasten jutuille, mutta itse kertomukset ovat useimmilta unohtuneet.

Rouva L a v o n i u s, joka kymmeniä kertoja on tehnyt matkan Ruotsiin ja takaisin, muistaa kuitenkin monia sekä surullisia että iloisia välähdyksiä matkojensa varrelta. Hän on ollut todistajana kymmenissä liikuttavissa jäähyväistilaisuuksissa kuin myös iloisissa jälleennäkemisen hetkissä, milloin kaupunkien vilkasliikenteisillä asemilla, milloin erämaakylien pienillä pysäkeillä.

Hauskin hetki Maija-Liisa Karjalaisen päivän ohjelmassa on se, jolloin hän — saavuttuaan kotiin Gustaf Vasan koulusta, syötyään päivällisen, kuivattuaan astiat Florrie-tädin avuksi ja luettuaan läksynsä — pääsee leikkimään perheen 2-vuotiaan Kallen kanssa. Ilonpitoa jatkuu usein vielä senkin jälkeen, kun Kalle jo on pantu vuoteeseen. Peiton päälle asetetaan kasa kirjavia puupalikoita, joista lapset yhdessä rakentavat Maija-Liisan koulutalon. Ja sitten — juuri kun herrasväki Zakrissonin kotiin saapuneen valokuvaajasedän piti ikuistaa tämä toimitus, pyyhkäisi rasavilli Maija-Liisa koulun kumoon, mistä pahasta Kalle nyt yrittää tukistaa häntä — kaikessa ytävyydessä tietystikin, sillä nämä kaksi ovat erottamattoman rakkaat leikkiverit.

— Minä olen opettanut Kallelle jo suomeakin, ja hän osaa jo sanoa, että "tinä olet tika", kertoo Maija-Liisa karjalaisen vilkkaasti.

— Ruotsalaisten kasvatusvanhempien suru heidän jättäessään hoidokkinsa matkatätiä huostaan, on monasti niin sydäntä särkevä, ettemme me matkan johtajat voi sitä katsella. Meidänhän on pidettävä pää kylmänä ja muistettava hoitaa kymmeniä asioita kunkin matkapäivän aikana, minkä vuoksi olen toisinaan pakottanut itseni istumaan sisällä vaunussa, jotta minun ei tarvitsisi nähdä kaikkia eron kyneleitä.

Erikoisesti muisti rouva Lavonius keväällä tekemältään matkalta Hedemorassa asuvan rautatieläisen Einar Mårdin, jonka luona vajaan neljän vuoden ikäinen Asko Antero Niskanen puolentoista vuoden ajan oli asunut. Askon isä oli kaatunut sodassa, ja äiti ikävöi kovasti poikaa kotiin. Herra ja rouva Mård olivat hartaasti pyytäneet, että saisivat vielä edes jonkin aikaa pitää pojan luonaan, mutta äidin kaipaus oli liian suuri, ja nyt oli matka eittämättömästi edessä.

Kasvatusisä oli rautatieläisenä hankkinut itselleen erikoisluvan saada seurata poikaa aina Haaparantaan saakka. Koko junamatkan istui hän Askon vieressä seurustellen ja leikkien hänen kanssaan, ja kun hänen Haaparannassa oli jätettävä pojalle hyvästit, rupesi iso mies itkemään.

— Vaunun ikkunastani näin, miten herra Mård — sen jälkeen kun lapset oli siirretty suomalaiseseen junaan — kiipesi aseman vieressä olevalle kalliolle, josta hän saattoi nähdä ikkunan vieressä istuvan Askon ja huiskuttaa hänelle. Koska matkatavaroita tällä kertaa oli kovin kosolti ja niiden siirtäminen vei vielä jonkin aikaa, menin minä herra Mårdin luo kalliolle ja sanoin, että hän saisi tulla suomalaiseseen junaan Askon luo, kunnes se lähtee. Mies oli niin kiitollinen, ettei tiennyt miten kylliksi sitä osoittaa. Junassa hän pyysi minulta, että ne kaksi muuta suomalaista poikaa, jotka olivat myös asuneet Hedemorassa ja tunsivat Askon, saisivat istua hänen vieressään, jottei hänellä olisi niin yksinäistä. Ja olisitpepa kuulleet, miten erinomaisen viisaaksi ja kiltiksi pojaksi kasvatusisä Askon kuvasi. Eipä silti, kovin miellyttävän vaikutuksen hän todella tekikin. Kasvatusvanhemmat olivat pukeneet hänet sievästi ja asiallisesti, ja hänen käytöksensä oli mallikelpoinen. Kun suomalainen juna vihdoinkin lähti liikkeelle ja ero kerta kaikkiaan oli edessä, vakuutin kasvatusisälle moneen kertaan, että koetan pitää Askosta aivan erikoista huolta, jottei hänen tarvitse olla huolissaan.

Samalta junamatkalta muistaa rouva Lavonius pienen suomalaisen tytön, joka illalla, senjälkeen kun lotat olivat panneet hänet nukkumaan, makasi lavitsallaan katkerasti itkien.

— Kun koetin häntä lohduttaa ja kysyä syytä hänen suruunsa, vastasi tyttö miltei vihaisesti:

— Kuinka sinä sellaista kysytkään. Jos sinä olisit minun sijassani, kyllä sinäkin itkisit. Minulla on niin ikävä Gerda-tätiä ja tiedän, että hänkin istuu nyt kotona Ruotsissa ja itkee, sillä nyt on ilta, ja tähän aikaan Gerda-täti tuli aina minun luokseni, ja me rukoilimme yhdessä. Mutta nyt hänellä ei ole ketään, kenen kanssa hän rukoilisi, ja sen vuoksi hän varmasti itkee.

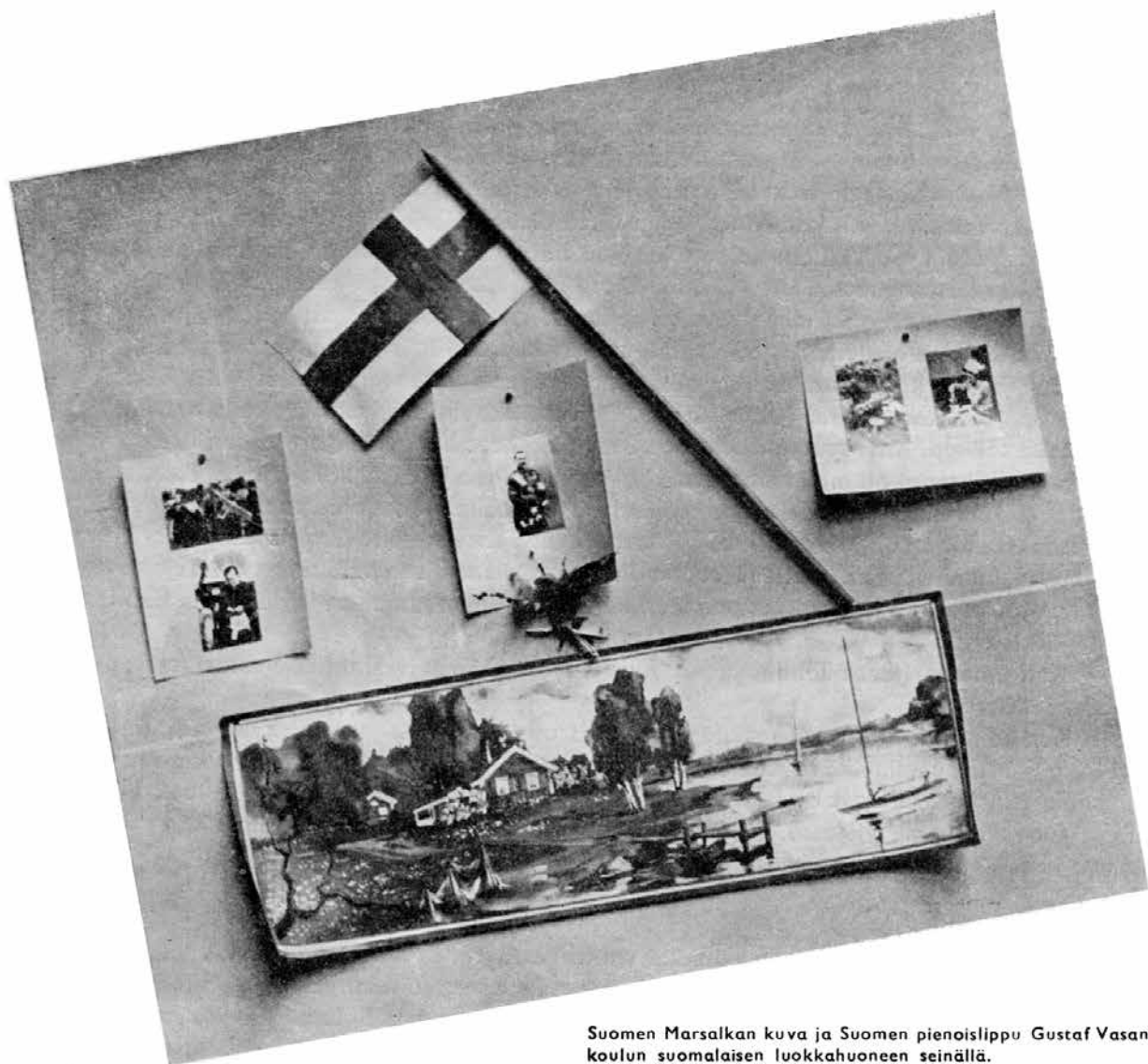
*

Kun juna on ehtinyt Suomen puolelle vaihtuvat surulliset jäähyväishetkien tunnelmat jälleennäkemisen iloksi. Rouva Lavonius muistaa erikoisesti monia itä-Suomen asemia, joilla hän nyt lapsia takaisin tuodessaan tapaa samat huivipää-äidit, jotka vuosi, pari sitten jättivät lapsensa hänen huostaansa.

— Silloin oli vanhemmilla aina mukanaan suuria voileipäpaketteja, jotka he tahtoivat antaa lasten mukaan. Sain oikein monta kertaa vakuuttaa, että junassa on lapsille varattu aivan kylliksi ruokaa, ennenkuin he suostuivat ottamaan paketit takaisin, myöntäen sitten useinkin, että kovin tarpeeseen ovat voileivät kyllä kotona, jossa on vielä monta suuta jäljellä eikä paljonkaan ruokaa. Mutta he olivat ajatelleet, että täytyyhän Maijan, joka lähtee matkalle joka tapauksessa saada mahdollisimman hyvät eväät.

— Nyt kun lapset tulevat takaisin kaikkine tuliaisineen, muistuttavat äidit minua omista vaatimattomista voileipäpaketeistaan, jotka he moneen kertaan ovat saaneet takaisin.

— Tänäpäin meillä on kuin jouluaatto, kuuluu hyvin usein vanhempien toteamus heidän lähtiessään lapsineen ajamaan kohti kotikylää.

Suomen Marsalkan kuva ja Suomen pienoislippu Gustaf Vasan koulun suomalaisen luokkahuoneen seinällä.

Myös kielivaikeuksiin suhtautuvat vilkkaat karjalaiset heille ominaisella optimisillä, eivätkä jää juuri sanaa vaille tai neuvottomiksi, vaikkeivät lapset aluksi enää puhuisikaan suomea.

Rouva Lavonius muistaa mm. erään vilkkaan äitimuorin, joka tuli Kuopion asemalle vastaan 3-vuotiasta Pekkaansa. Onnessaan puhui ja päivitteli hän niin, etteivät muut saaneet sananvuoroa:

— Tervetuloa Pekka, tunnethan sinä äidin vielä, voi voi kun sinä olet kasvanut ja lihonutkin olet tavattomasti. Oliko Sinulla hauskaa Ruotsissa, voi voi kun on hauskaa saada sinut jälleen takaisin — — — —.

Pekka, joka oli ollut poissa lähes pari vuotta, oli unohtanut suomenkielen, eikä ensi hetkessä näyttänyt muistavan äitiäänkään, vaan kuunteli hämillään tämän puhe-

tulvaa ja katseli ujona kenkensä kärkiin. Mutta siitä äitimuori ei lainkaan hermostunut, vaan vuodatti minun puoleeni kääntyen:

— Sanokaahan nyt neiti — neidiksi he kaikki minua maalla kutsuvat — Pekalle, että kyllä me hyvin toimeen tulemme ja että kyllä minä aivan hyvin ymmärrän, mitä hän tarkoittaa, vaikkei hän mitään sanokaan. Näenhän minä aivan selvästi, että poika tahtoo minun huomaavan, miten uudet, hienot monot hänellä on jalassaan. Sanokaa nyt neiti hänelle, että kyllä minä jo olen ne kengät huomannut. Voi Pekka kulta, kyllä sinulla onkin eri hienot uudet monot — — —

Pienelle karjalaiselle asemalle saapui eräs emäntä hakemaan naapurin poikaa, koska omat vanhemmat eivät päässeet tulemaan — isä oli sodassa ja äiti hiukan sairaana. Silmä kovana katseli emäntä, kun lapsia purettiin junasta asemalle, huomasin sitten yhtäkkiä vähän matkan päässä etsimänsä pojan ja huusi riemastuneena:

— Ai, tuollahan se Lehtosen Kalle onkin. Kalle hoi-ii -ii!

Kalle, joka kuuli huudon ja epäili, että se tarkoitti häntä, esitti erehdysten välttämiseksi laulavalla ruotsin kielellä:

— Jag heter Kalle Karlsson jag.

Kuvaavaa suomussalmelaiselle ajattelutavalle on seuraava tapaus:

Monien penikulmien takaa olivat äiti ja isä saapuneet asemalle vastaan kahta lastaan, jotka olivat matkustaneet Ruotsiin 2 ja 3 vuoden ikäisinä ja viipyneet siellä yhteen menoon lähes parin vuoden ajan. Rouva Lavonius selitti vanhemmille, ettei heidän pidä hätäntyä, vaikka Maija ja Mikko ovatkin unohtaneet suomenkielen. He oppivat sen kyllä hyvin nopeasti jälleen.

— Emme me ole lainkaan huolissamme, selittivät vanhemmat iloisina. — Me olemme jo sopineet asiasta kylän postineidin kanssa, joka osaa ruotsia. Hän on luvannut selittää meille, mitä lapset tahtovat.

— Mutta sehän on erinomaista, ilostui rouva Lavonius, kysäisten vielä:

— Postineiti asuu kai sitten aivan lähellä.

— Juu, ihan naapurissa, ei sinne ole kuin kaksi kilometriä.

*

Suomussalmesta puheenollen muistuu mieleeni todellinen korven tyttö, pikku Martta Moilanen, joka on kotoisin kovin köyhistä oloista Suomussalmen Ylinäljängältä — kirkolta on sinne matkaa 50 kilometriä — ja jolle kasvatusvanhemmat ovat Ruotsin tuliaisina luvanneet kokonaisen oman talon. Maisteri Elsa Bruun, jonka kesällä 1943 Ruotsissa esitelmämatkalla ollessaan pistäytyi myös Flenissä, tapasi siellä Marttan kasvatusäidin, rouva P e h r s s o n i n. Tämä kertoi hänelle, että hän on miehensä kanssa tuuminut, mitä he voisivat tehdä Marttan hyväksi — isä on sodassa ja perheessä on 8 lasta — ja tulleet siihen tulokseen, että he sodan päätyttyä matkustavat itse Marttan kanssa Suomeen ja rakennuttavat hänelle talon. Rahat on jo kuulemani mukaan pantu tarkoitusta varten pankkiin, ja koko Flen tietää puhua Martta Moilaisen uudesta talosta.

Sisällysluettelo

	Sivu
Alkulause	7
Ministeri K.-A. Fagerholm: Siteet ovat lujittuneet	8
Ylijohtaja Hardy Göransson, lausunto	10
Tuomari Lars Östberg, lausunto	12
Lähes 40.000 lasta Ruotsissa	16
Ministeri Eljas Erkko, lausunto	20
Ministeri Jarl A. Wasastjerna, lausunto	21
Toivomme teidän tulevan	22
Laiva lastenkamarina	26
Kasarmi lastenkotina	32
Mistä langat lähtevät	38
Sosiaaliministeriön lastensiirtotoimisto	46
Lastemme asiamiehet	49
Tohtori Sterner muistelee Anglaiden kodin aikoja	50
Kruununprinsessa Louise lastentätinä	54

	Sivu
Bellevuen lastenkoti	60
Gustaf Vasan koulussa	62
Kotien ovet aukenevat	68
Lapsiamme sairaalahoidossa	78
Eugenia-koti.....	84
Nuori mallitalkoolainen Balingstan toipilaskodissa	86
Yli 13.000 sotaorpoa saa kummiavustusta Ruotsista	88
Prinssi Wilhelmin lastenkoti	92
Kivoja ne ruotsalaiset	94
Juna lähtee Suomeen	98
Pikku matkamiehet lentävät kotiin	106
Pikku rasavillistäni varttuu hiljainen ja viisas mies	114
Kyllä tämä on ihana kesä	116
Kirjeet kertovat.....	119
Pikku taiteilijat piirtävät	124
Lasten suusta ja vähän vanhempienkin	126

Suomen lasten kiitos Ruotsille

Kuten nimikin jo sanoo on vaikuttimena tämän kuvateoksen julkaisemiseen ollut kiitollisuuden ilmaiseminen Ruotsin kodeille, jotka tänä koettelemustemme aikana ovat antaneet niin kauan todistuksen oikeasta lähimmäisenrakkaudesta ja naapurystävyydestä tarjoamalla lähes 40.000 Suomen lapselle luonaan turvaa ja hoitoa. Myös kaikille muille lasten avustustyössä tavalla tai toisella toimineille henkilöille tahtoo kirja olla kiitollisuuden osoituksena.

Lapsiin kohdistuvaa avustustoimintaa selostavine lausuntoineen ja kirjoituksineen, lasten sijoituskoteja ja matkoja koskevine kuvauksineen, pikkujuttuineen sekä kymmenine valokuvineen tämä kaunis teos antaa elävän kuvan historiallisesta »lastenvaelluksesta». Se jää miellyttäväksi muistoksi pikkusillanrakentajillesa samoin kuin heidän vanhemmilleen.

»SUOMEN LASTEN KIITOS RUOTSILLE» ilmestyy myös ruotsinkielisenä nimellä »MED 40.000 FINSKA BARN I SVERIGE». Tämä painos on mitä sopivin lahja lähetettäväksi ruotsalaisille kasvatusvanhemmille.

Teoksessa on 138 sivua. Kummankin painoksen hinta on 75 markkaa.

FINLANDIA BÖTISTOIMISTO, HELSINKI